



هرگنيو

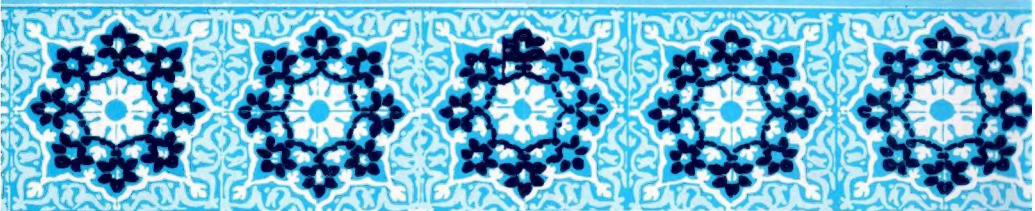
مؤلف

آخوند عبد الرحيم و فاعباسي

مقدمو

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

سنڌي ٻوليءَ جو بااختيار ادارو - حيدرآباد سنڌ



هر گنیو

هر گنيو

مؤلف
آخوند عبدالرحيم وفا عباسي

مقدمو
ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ



سنڌي ٻوليءَ جو بااختيار ادارو

حيدرآباد، سنڌ

۱۴۱۴ هـ / ۱۹۹۳ ع

سنڌي ٻوليءَ جي بااختيار اداري جا سڀ حق ۽ واسطا قائم

سال ۱۴۱۴ھ / ۱۹۹۳ع

چاپو پهريون

هڪ هزار

تعداد

قيمت: ۴۰ روپيا

ملڻ جو هنڌ:

سنڌي ٻوليءَ جو بااختيار ادارو

سنڌ صوبائي ميوزيم - نيشنل هاءِ وي

حيدرآباد، سنڌ

۽

مرڪزي ڪتاب گهر نمبر ۹۷۲

گل شاهه محلو، گاڏي کاتو

حيدرآباد، سنڌ

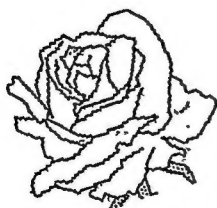
پاڪستان

هي ڪتاب سنڌي ٻوليءَ جي بااختيار اداري جي ڪمپيوٽر
تي ڪمپوز ٿيو ۽ اداري پاران اشاعتي نگران امين لغاري
چپائي پڌرو ڪيو.

عنوانن جي فهرست

صفحا	عنوان
۱۷	عمر مارئي
۲۸	پنھون سسئي
۵۰	مومل راڻو
۶۳	ڪلياڻ
۹۹	سينگار
۱۱۵	سر سارنگ
۱۲۱	پورب رامڪلي
۱۳۹	سر سراگ
۱۴۶	ساهڙ ۽ سهڻي
۱۵۳	آسا (مضمون ڪاپاڻي)
۱۵۸	سر گهاتو
۱۵۹	سر راءِ ڏياچ
۱۶۰	سر ڪاراييل
۱۶۲	سر ڪاموڏ
۱۶۵	سر ڪنڀات
۱۶۷	ڪاهوڙي
۱۶۸	قصو پنھونءِ سسئيءَ جو
۱۷۷	قصو جمجما سلطان جو
۱۸۴	قصو پلي ۽ ڪوئن جو

هي صفحو اصل ڪتاب ۾ خالي ڇڏيل هئو. .



مقدمو

مصنف پنهنجي هن ڪتاب جو مهاڳ جيئن لکيو
تيئن هوبهو هيٺ ڏجي ٿو:

”بسم الله الرحمن الرحيم“

ڪتاب هرگنيو

ست هن ڪتاب جي مٿي وڃ سرن جي آهي

وچورتن جو ڌار ڌار لکي پٽاندر آهي

فهرست

سر جو نالو	بيٽن جو تعداد	سر جو نالو	بيٽن جو تعداد
۱. عمر ۽ مارئي	۵۵	۹. ساهڙ ۽ سهڻي	۳۵
۲. پنهنون سسئي	۱۰۲	۱۰. آسا	۱۹
۳. مومل راڻو	۶۹	۱۱. گهاٽو	۶
۴. ڪلياڻ	۲۷۱	۱۲. راءِ ڏياچ	۲۳
۵. سينگار	۴۶	۱۳. ڪارابل	۱۴
۶. سارنگ	۱۶	۱۴. ڪاموڏ	۲۰
۷. پُوربَ رامَ ڪَلي	۹۰	۱۵. ڪنڀات	۱۳
۸. سُرَگُ	۴۱	۱۶. ڪاهوڙي	۷

پڌرو هجي ته نمبر پهريان ڳڻپ سرن جي ۽ نمبر پويان ڳڻپ
ڳائڻو بيٽن جو آهي. منجهه تاريخ نائين مهيني رمضان جي سن
۱۲۷۳ هجريه النبي صلي الله عليه وسلم، مالڪ وقابض
عبدالرحيم ولد جامع الڪمالات آخوند محمد وفا
الحال ساڪن بندر ڪراچي تحرير“.

هن مهاڳ مان ٽي مصنف جي باري ۾ ڪجهه روشني پوي
ٿي جنهن جي آڌار تي سندس تصنيف ڪيل ”جواهر لغات

سنڌي اڪيچار“ جي مهاڳ ۾، جيڪو ڪتاب هن کان اڳ اداري طرفان ڇپجي چڪو آهي، سندس سوانح کي هيٺئين طور بيان ڪيو ويو آهي:

هن ڪتاب ”هرگنيي“ جي مٿئين مهاڳ ۾ هن پنهنجو نالو ”عبدالرحيم ولد جامعُ الکَمالات آخوند محمد وفا، الحال ساکن بندر ڪراچي“ ڪري لکيو آهي، پر ”جواهر لغات“ جي مقدمي ۾ مصنف پنهنجو پورو نالو ”عبدالرحيم پُتر محمد وفا گُنبدِي، هاڻي رهائو ڪراچي“ ڪري ڄاڻايو آهي. جئن ته هن پاڻ کي ”گُنبدِي“ ڪري لکيو آهي، ان مان اهو ثابت ٿئي ٿو ته هو اصل ۾ ”گُنبد“ جي ماڳ جو ويٺل هو ۽ غالباً اتي ئي ڄائو ۽ اتي ئي وڏو ٿيو، تان جو ڪراچي آيو. ”گُنبد“ جو عام سنڌي ۾ نالو ٿيندو ”قبو“، يعني ته هو ”قبي“ جو ويٺل هو، پر سنڌ ۾ ڪيترائي ماڳ قبي جي نالي سان سڏجن ٿا. البت جن ڳوٺن ۽ شهرن تي قبي جو نالو آيل آهي تن مان ”قبو سعيد خان“ (تعلقو شهداد ڪوٽ) وڌيڪ مشهور آهي. مرحوم محمد صديق ميمڻ پنهنجي ”سنڌي ادبي تاريخ“ ۾ اهو گمان ڪڍيو آهي ته شايد مصنف ڪوهستان جو ويٺل هو. ان گمان جي تائيد ڪنهن حد تائين ان مان ٿئي ٿي جو ”ڪتاب هرگنيي“ ۾ هن ڪاچي، ڪوهستان ۽ لس پيلي جي شاعرن جا شعر شامل ڪيا آهن.

سندس هٿ لکيل مٿين ٻن عبارتَن مان پاتئجي ٿو ته هن ”لغات“ اڳ ۾ لکي ۽ ڪتاب ”هرگنيو“ ان کان پوءِ لکيو. اهڙو گمان انهيءَ مان ٿئي ٿو جو ”جواهر لغات“ ۾ پنهنجي پيءُ جو نالو صاف سنئون سڏو ”محمد وفا عباسي“ لکيائين.

ان بعد جڏهن ڪراچي لڏي آيو ۽ ڳچ عرصو ڪراچي ۾ رهيو ۽ پنهنجي ادبي لياقت سببان نالي ۽ عزت وارو ٿيو، تڏهن ڪتاب ”هرگنيي“ جو مهاڳ لکندي پنهنجي والد جو نالو به شان شرف سان ”جامع الكمالات آخوند محمد وفا عباسي“ ڪري لکيائين. هن عبارت مان ظاهر آهي ته هيءُ خاندان هڪ آخوند (استاد) گهراڻو هو ۽ پنهنجي والد ”جامع الكمالات آخوند وفا“ جو فرزند عبدالرحيم به ”آخوند“ ئي هو ۽ مڪتب پڙهايو هوندائين: سندس مرتب ڪيل ڪتاب ”قصو سيف الملوڪ ۽ بديع الجمال جو“، جيڪو شايع ٿيو تنهن جي سرورق تي مصنف جو نالو ”آخوند عبدالرحيم“ ڪري ڄاڻايل آهي.

آخوند عبدالرحيم پنهنجو ڪتاب ”هرگنيو“ ماه رمضان ۱۲۷۳ هجري ۾ لکيو ۽ اهو مهينو هئي سال ۱۸۷۵ع هو. ”جواهر لغات سنڌي اڪيچار“ ان کان ڳچ وقت اڳ لکيائين ۽ ان جي لکڻ جو عرصو انداز ۱۸۴۵ع ۽ ۱۸۵۲ع وارو ٿي سگهي ٿو. انهي گمان جي تائيد ان مان ٿئي ٿي جو ۱۸۴۳ع ۾ سنڌ تي قبضي بعد انگريزن فارسي کي سرڪاري زبان طور ختم ڪري ان جي جاءِ تي انگريزي کي اعليٰ سرڪاري زبان طور مقرر ڪيو. سنه ۱۸۵۰ع کان پوءِ، سنڌ ۾ انگريزي سان گڏ سنڌي کي به سرڪاري زبان طور تسليم ڪيو ويو ۽ اهڙي پڌرائي سنه ۱۸۵۱ ۾ بمبئي سرڪار جي سرڪيولر نمبر ۱۸۲۵ مورخه ۶ سيپٽمبر ۱۸۵۱ع ذريعي ڪئي وئي. ان کان پوءِ سنڌي ۾ ڪتابن لکڻ ۽ پڙهائڻ جو سلسلو شروع ٿيو. انهيءَ ڪري ۱۸۵۱ع بعد هڪ ”سنڌي-فارسي لغات“ جوڙڻ

جو ڪشالو بي فائدي هو. آخوند عبدالرحيم اها ”لغات“ ان کان اڳ ئي تيار ڪئي هوندي: يعني ڪراچي ۾ لڏي اچڻ کان اڳ آخوند عبدالرحيم ”جواهر لغات، سنڌي اڪيچار“ جو مصنف ٿي چڪو هو، جنهن ڪري غالباً ڪمشنر فريئر واري دور (۱۸۵۱ - ۱۸۵۶ع) ۾ سندس علمي لياقت سببان کيس اهميت ملي. ان وقت کان وٺي سنڌي ٻوليءَ جي تعليمي ۽ نصابي ڪتابن جي تياري جو سلسلو شروع ٿيو، جنهن لاءِ ڄاڻو ماڻهو گهربل هئا. اڳتي هلي تعليم کاتي لاءِ ورنڪيولر ڪاميٽي مقرر ٿي، جنهن جي آڏو ڄاڻو اديب نوان سنڌي ڪتاب تصنيف ۽ تاليف ڪري ڇپائي لاءِ پيش ڪرڻ لڳا. آخوند عبدالرحيم به انهن مان هڪ هو.

آخوند عبدالرحيم وڏي خدمت اها ڪئي جو هن پهريون ڀيرو سنڌ جي عوامي ادب جو ذخيرو سهيڙڻ شروع ڪيو. ان سلسلي ۾ هن خاص طرح سنڌ جي الهنديين ڀاڱي، يعني ڪاڇي، ڪوهستان ۽ لس ٻيلي جي شاعرن ۽ سگهڙن جا جوڙيل قصا ۽ داستان توڙي ٻيا اعليٰ معنوي بيت گڏ ڪيا ۽ پوءِ انهن کي سوڌي سنواري جدا جدا ڪتابڙن جي صورت ۾ ”تعليم کاتي لاءِ ورنڪيولر لٽريچر ڪاميٽي“ آڏو پيش ڪري انهن کي ڇاپائڻ لاءِ منظور ڪرايو. هن جيڪي ڪتاب مرتب ڪيا تن مان هيٺين جا نالا معلوم آهن:

- ۱ - ڪتاب ”هرگنيو“ ۹ - رمضان سنه ۱۲۷۳ھ يعني سنه ۱۸۷۵ع ۾ مرتب ڪيائين پراڻو ڇاپي هيٺ ڪونه آيو.
- ۲ - ”قصو وڪيي ڏاتار جو“ جيڪو آخوند عبدالرحيم ۱۴ جون ۱۸۷۰ع تي ٺاهي تيار ڪري ورنڪيولر لٽريچر

ڪاميٽي آڏو پيش ڪيو.

۳ - ۴. ”قصو جمجمعا سلطان جو“ ٺاهيل شاعر مير جو ۽ ”قصو بهرام شاه جو“ جوڙيل ڇٽي ڪٽي جو - اهي ٻئي قصا پڻ آخوند عبدالرحيم ورنڪيولر لٽريچر ڪاميٽي آڏو رکيا پر ڇپجي نه سگهيا.

۵ - ”قصو دلوراءِ جو“ جيڪو پڻ پهريون دفعو سنه ۱۸۷۰ع ۾ ڇپيو.

۶ - ”قصو سيف الملوڪ ۽ بديع الجمال جو“ جيڪو ۱۸۷۰ع بعد به پيرا ڇپيو.

۷ - ”قصو عمر ماروي جو“ جيڪو پڻ ورنڪيولر لٽريچر ڪاميٽي چونڊيو ۽ ڇپيو.

۸ - ”قصو پنهنون سسئي جو“ ٺاهيل محمد عارف ڪلهوڙي جو، جيڪو ورنڪيولر لٽريچر ڪاميٽي چونڊيو ۽ سنه ۱۸۶۸ع کان اڳ ڇپيو.

۹ - ”قصو ڀلي ۽ ڪئن جو“ جوڙيل خير شاه جو جيڪو ورنڪيولر لٽريچر ڪاميٽي چونڊيو ۽ ۱۸۷۲ع ۾ ڇپيو.

۱۰ - ”قصو عجائب شاه جو“ جوڙيل شاعر لونگ جو، آخوند عبدالرحيم ورنڪيولر ڪاميٽي جي آڏو پيش ڪيو.

اهي قصا پوءِ ٻيهر ۽ ڪي ٽيهر پڻ ڇپيا، جيئن ته ”قصو سيف الملوڪ ۽ بديع الجمال جو“ ٽيون ڀيرو سنه ۱۸۸۴ع ۾ ڇپيو. اهو معلوم ناهي ته ان وقت آخوند عبدالرحيم جيئرو هو يا فوت ٿي چڪو هو. اندازاً سنه ۱۸۵۰ع کان وٺي سنه ۱۸۷۲ع تائين، يعني ”جواهر لغات“ جي تصنيف کان وٺي عوامي ادبي مواد وارن بيتن ۽ قصن جي تاليف تائين، ويهن

کان وڌيڪ سالن وارو عرصو سندس ڀرپور علمي ادبي خدمت وارو دور هو. سندس وفات جو سال معلوم ناهي، پر ڀانئجي ٿو ته سنه ۱۸۸۰ع ڌاري يا ان کان ڪجهه وقت اڳ وفات ڪيائين.

آخوند عبدالرحيم ”جواهر لغات سنڌي اڪيچار“ سنه ۱۸۵۰ع کان اڳ لکي. ان تصنيف وقت آخوند صاحب سنڌي الف-بي ۽ سنڌي صورتخطي بابت علمي لحاظ سان سوچيو ۽ ان سلسلي ۾ ڪي نوان رخ روشن ڪيا. هڪ ته خالص سنڌي اچارن وارن اکرن مان ڪن ڪي ڪي نيون صورتون ڏنائين، ۽ ٻيو ته الف-بي جي ترتيبوار سٽاءَ قائم ڪيائين جيڪا ”جواهر لغات“ جي مقدمي ۾ پڻ ڏنل آهي. ٽيون لفظن جي صورتخطي ڏانهن چڱو خاصو ڌيان ڏنائين. هن ”لغات“ جي هڪ خاص خوبي اها به آهي جو ان ۾ ڪراچي شهر کان ٻاهر هلندڙ عام سنڌي ٻوليءَ جا لفظ به شامل آهن. اهو انهيءَ ڪري جو مصنف پاڻ ٻهراڙي جو هو ۽ اتي جي عام رائج ٻولي کان واقف هو.

سنڌي لغات جي تصنيف ۽ تاليف جي تاريخ ۾ آخوند عبدالرحيم جي لکيل ”جواهر لغات سنڌي اڪيچار“ پهريون وڏو ڪارنامو آهي. ”جواهر لغات“ جي شروع ۾ آخوند صاحب جو لکيل مقدمو پڻ سنڌي نثر جي تاريخ ۾ وڏي اهميت رکي ٿو. هن لائق مصنف، خالص سنڌي اچارن وارن اکرن جي صورتن کي سنوارڻ ۽ سنڌي الف-بي جي شروع کان وٺي آخر تائين ترتيبوار سٽاءَ قائم ڪرڻ وارو جيڪو ڪارنامو سرانجام ڏنو، سو تاريخي لحاظ سان وڏي اهميت

وارو آهي. سندس الف- بي جي پتي ۽ ڊاڪٽر آرنسٽ ٽرمپ واري پتي کي پيٽن سان معلوم ٿئي ٿو ته ٽرمپ جيڪي ڪجهه حاصل ڪيو سو گهڻي حد تائين آخوند عبدالرحيم کان ئي حاصل ڪيو. ڪن جزوي تبديلين سان هن اها ئي الف- بي پنهنجي گرامر ۽ شاه جي رسالي لاءِ اختيار ڪئي. ڊاڪٽر ٽرمپ فقط ٻن اکرن کي، جن کي آخوند عبدالرحيم ”گ“ ۽ ”ج“ لکيو هو، ”نج“ ۽ ”نگ“ صورتن ۾ ڪري لکيو، مگر ٻيا سڀ سنڌي اکر ساڳيا آخوند عبدالرحيم واري الف- بي جا ڪنڀا آهن.

ڪتاب ”هرگنيي“ جي مهاڳ ۾ آخوند صاحب سورهن عنوان ڄاڻايا، پر بعد ۾ هنن عنوانن واري مواد جي پويان چار قصا پڻ شامل ڪيائين: يعني قصو سيف الملوك ۽ بديع الجمال جو، قصو سسئي ۽ پنهنون جو، قصو جمجمعا جو ۽ قصو ڪوا ۽ پلي جو. انهن مان قصو سيف الملوك ۽ بديع الجمال جو پوءِ جدا ڪيائين ۽ اهو جدا ڇپيو. ان جو يارهون ڇاپو سنه ۱۹۲۸ع ۾ شايع ٿيو جنهن تان ان کي اتاري لوڪ ادب سلسلي جي ڪتاب نمبر ۳۴ ”مشهور سنڌي قصا: ٻاهران قصا ۽ عشق داستان“ ۾ شامل ڪيو ويو جيڪو سنڌي ادبي بورڊ طرفان سنه ۱۹۶۳ع ۾ ڇپيو. ان کي هن ڪتاب ۾ شامل نه ڪيو ويو آهي.

ٻيو ته ”هرگنيي“ ۾ شامل ڪافي بيت راقم کي لوڪ ادب تي تحقيق دوران سگهڙن کان مليا، خاص طرح انهن ڪچهرين ۾ جيڪي لس ٻيلي طرف ٿيون. اهي بيت

پيلان جا ٻول، ڪتاب هر رنگ، سنڌي سينگار شاعري
۽ ٻين ڪتابن ۾ اچي چڪا آهن. ڪن بيتن جي پڙهڻ
مان معلوم ٿئي ٿو ته آخوند عبدالرحيم اصل مواد کي
ايدت ڪيو ۽ پڻ ڪٿي مختصر ڪيائين کي ستون يا
بيت ڇڏي ڏنائين. باوجود انهيءَ جي گذريل اڻويهين
صدي ۾ آخوند عبدالرحيم هڪ ڄاڻو اديب ۽ محقق هو
جنهن جدا جدا شاعرن جا بيت چونڊيا ۽ پڻ اڳين
سگهڙن جا جوڙيل سنڌي قصا گڏ ڪيا ۽ انهن کي نئين
سر مرتب ڪيو ۽ ڇاپايو.

۳ - آگسٽ ۱۹۹۳ع ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

چيئرمين

سنڌي ٻوليءَ جو بااختيار ادارو

گوڙل ڪنڀر ساهه چوي چي وائي وات
 جوڙن هندهه ڪاڻيون گهوڙن تنهن جي گهاٽ
 تنهن ٺهيندي فرحات دلبر ڏيندو دل کي

۳۳

جَبَ گوري گھنا گري آتھ ڏوٽا اُغماڙ
 ڏھ ڏون ڏينھائي گري ڪاڻن سان تَوَاز
 چَرَن طير چَريا ڪيا پُڻس وَتن پَر وَاڙ
 اهو مڻ مڻا هدي ڪن طاووس تَوَاز
 ترنگن طرح تپا سڀني ڪن نيون نانگ نياڙ
 سِر وِڙوڙ سِر زرين ڪم ڪنن اور اوڙ ڇڏي سڀ نانڙ
 جا اهڙي ڌوڌ ڌڙاڙ تنهن چيار پوڄي جلال چوي

۳۴

تلپهر ترنگ بيٺي جهڙي جهڙ بهر
 تنهن جو ورن و سڙان اڳروا لڏ جهڙ س انگ
 لنگو ڪوٺو ڪراڻيون بهر ٽون بهون بهونگ
 قيصر لکي ڪا مڻي تنهن ڪهاڻيچا پڻ ڪرنگ

گهريو تهن جو جليو جو هن روي لاسي جن ماء گهريو سرنگ
 سڀني سڀنيان سليمان چئي سڀا سارنگ
 حذرهن پيئها مڃه مهنگ تڏهن وڃون وسن آيون

۳۵

تھانھ ڏھڙھن پار دھي لاس ٿھڻھن تان
 ڪنيل ڪڇل ارن اوڏھ ڏھگ پاسري ڪنھن

۳۶

آھو جتي آھي ماري بهي تنھن ماگتي
 سڀ سري بهي مور جي اھا سڀ سڀ سوا
 ھاڻي شرتون شير سان لوڏ ٿڏن ڪي نه لڪا ڪھڙو
 سڀ ڪناري جھڙي پيئھو پاڻ پسا
 آھي نيس دن ڏاڍو دوس سڀن رسا رنگ جا
 جنگ سڀھيڏي هڪ جا ھو ھا جانب سان جلال چئي

۳۷

تڏن تڏھن طرحان لڳو کيس قريب جا
 مسنگ ماء مڙو مان ڏيکھيو ان جو پھال بھلو ڪھن بھا

عمر مارئي

(۱)

ڪڙي هئي ڪوه تي، عمر ڏنائين
وييس ورت هٿن مان، رتو رنائين
چڙهندي چيائين، ته چنو سڱ سرتين.

(۲)

چڏ سپرايون سومرا، مَ ڪر زور زبان
هڪ ظل ذوالقرن ڪيڏانهن ويو پيو جمجا سلطان
جنهين جا جهان ۾ ڦريا ٿي فرمان
تن نه نيا پاڻ سين نغارا نشان
هڪ عدل پيو احسان، ساڻ نيندين سومرا.

(۳)

چڏ سپرايون سومرا، مَ ڪر چائت چت
جهنگان آڻي جهليين، مون هيڪلائي هت
پڇائيندئي پادشاه جمع ٿيندو جت
نگهه ڪر نرت، متان ڪاهل ٿيبن قطار ۾.

(۴)

چڏ سپرايون سومرا، عمر لڳ الله
ٿيم نه ٿورا ڏينهن ٿا! ماڙي ڳاريم ماه
سڪ منهنجي ساءِ، مارو جي مس لهي!

(۵)

چڏ سپرايون سومرا، ظلم ڪي مَ جتي!
چڏي ويندئي پت ۾ مٿان لوڙهه لٽي

وڃي رهندو نانوَ ڏٺي جو وسيلو وٺي
خبر هن ڪٿي، صحيح پوندئي سومرا.

(۶)

اسين پنهنور پڻ چَرا، عمر تون آهين
ساعت جي سهاڳ ۾ ٿو پاڻُ ڀلو پائين
اوچ اڏايو ماڙيون ٿو چمن چٽائين
ترس ڪر تنهن جو مٿان سپرَ جو سائين
ابائي احمد چي جمرَ لَوئي لڄائين
مٿان مٽائين، پريون پنهنوارن جون.

(۷)

پريون پنهنوارن جون، موران تان مَر مٽيج
پرچَ پنهنجي پاتشه! دانه دلاسا ڏيج
ريتيون جي راڄن جون، قائم سي ڪريج
تنهين مَر ڏگهو ڏيج، جن ڪچو ڪنن نه سُو.

(۸)

جن ڪچو ڪنن نه سُو ستين پُڻن سينن
اُٿيو سي احمد چوي قيد وهارين ڪينن
جيئن ٿورا ڏينهن، ڪر سٿايون سومرا!

(۹)

ڪر سٿايون سومرا، جيئن نه جانڪيتان
چوڙي ڇڏ غريب کي ڪڍي ڪوٽن مان
اڏولاھ احمد چئي ماروئڙن مٿان
ته هي پڻ سرتين سان، وڃي ڏونرا
چوندي ڏيهه ۾.

(۱۰)

جي ڏونرا چوندين ڏيهه ۾، تن ڏيئي مڪا ڏس
آيا اباڻا اُڪري، اڄ ويڙهيڇا وس
انهن ڏانهن احمد چوي، آهيم سڪ سَرس
ماڙين گهاريان مس، بنان سانپين سومرا.

(۱۱)

بنان سانپين سومرا، ماڙي مونجهائو
ڪنڌيون مون قبول ڪيون تنبو تنهنجا، تو
رهان دينگر ڍول سين، ڪريان ڪٽهڙن ڪوه؟
ڪهڙو ڪيم ڏوه؟ جيئن جهنگان آڻيو جهليين.

(۱۲)

جهنگان آڻيو جهليين وجهو زور آور زنجير
سگ نه ڪجن سومرا! ههڙي پت همير
سندا پاور پير، مون کي مارن ميڙيين.

(۱۳)

پنهنجا ساريم سومرا، هو جي پهرن پت
پنهنوار
ڏکيا ڪاتيان ڏينهڙا، آءٌ ويئي انهيان ڌار
جيئن هِت سَهج ڪن ٿيون سومريون
هيرا پنڌيو هار
تيئن هِت پڪا پُريون پادشاه اڄ پي
سرتيون ڪن سئينگار
جيئن هِت پَت پٽيهر بانڌڻيون پيا پي
جورائي جنسار

تيئن هُت لويون ڏويون سومرا، ٿيون ڪن
ڪٿين منجهه خُمار
جيئن هِت انب آمان ۽ آمريون پٺا پي باغ
چڱا بلغار

تين هُت ڪپڙيون ڪاريون جاريون وٽ ابائڻ آپار
جيئن هِت ڳل ڦل جايون جافران پٺا پي
داؤدي دلدار

تيئن هُت تڙن ٿيون ٽاڪامريون پٺا پي
گولاڙا گلزار

جيئن هِت ڳل گلاب جا، پٺا پي ڪڙيا ڪٽهار
تيئن هُت ڦوڪ ڦلاريا ڦر سين اڃ پي لعل ليار
جيئن هِت چوئنڪيون چمن چوڌرا پٺا پي
ماڙيون محل منار

تيئن هُت اڏن پيهيون تن ۾ ويهيون رهن
ڍنگهر جي ڍار

هِت ميان تو ڪئون وير وڏا هئا جن ٿي ڪيا
ڪوئن منجهه قرار

سي سڀ مري ويڙا ڳري، هيءَ جوڙ ڇڏي جنسار
اڳيان قبر پڇنديئي خبر هي حقيقت هيڪار
لٽينديئي لٽ ڇڏيندين ڪٽ سن ميان
سومرا سردار

هُوءُ تان پُسيءَ تي پٽن ۾ ٿا وهسن وير وٽار
سَت رڇي مئون سومرا ڀلوا! ٻُجهن چو ٻڪرار
اُڏي سنڌي اُن کي پيئي ڪانه پچار

سي عمر سب آجا ڪر دلاسي ڌرار
جن جا اهڙا ئي آچار، تن کي ڪڍ تون قيد
ڪبير شاه چوي.

(۱۴)

ڪرهي ڪرهي سومرا ڪوه انديئي ڪرهي
ورهي ورهي معلم پانهنجا ٿو ساه سڪي ورهي
نرهي نرهي نانائڻ ري ڪن ڪم نه ڪي نرهي
پانئي ٿي برهي، منجهه ڪوئن ڪبير شاه چوي.

(۱۵)

جام پريو جل جو، ٿو مون ڏين مام وجهيو مصري
تنهنجا صاحب سومرا، ٿو من پائي مصري
جي هين ويڙهه وڙهڻ جي ته آيا ڪٿي
ماروئڙا مصري
ماروئڙا مصري، ڪائين ڪين ڪٿي چوي.

(۱۶)

رهڻ ويچارا وٽ ۾ عمر تل واربون
خاشون پليون ڪين ڪي تن کي تلواريون
عمر تلواريون، ناهن مارن وٽ ملير ۾.

(۱۷)

عمر ساماڻي، ٻه ور وٺي هڪڙي
جي اهائي ڳالهڙي ته عمر ساماڻي
عمر ساماڻي تڏهن ان نه مئين آجڙي.

(۱۸)

ورن ور سي، سي ورن پاس سڪاوليون

سي تنهين کي سيوتيون، سيوتنهين کي سي
جنهن جون ڪرڙيون قوت ڪبير شاه چوي سا
طامن ڪيئن ترسي
اها مُنج مٽائي ماڙ ڏُون جا آنديئي ڪوه
تان خان ڪسي
سا مَر ساهيڙين سان وڃي وينگس ۾ ورتي
چيلا چوڙي چيڪ چڙي ورقوگن ۾ ڦر سي
سا مَر راجا راج رسي، وڃي ٿئي سمنڪ ساهيڙين سين.

(۱۹)

وهان ٻاجهون ويڙهه ۾ انهين ري آن ڪا؟
جيئن هُت سرتيون کائن سومرا پيرون پت پڪا
هتَ ميان تو کُون ويروڏا هئا، جن تي ڪيا ڪوٽن ۾
ڪڙڪا
اُهي سڀ لحظي منجهه لنگهي ويا، جن تي ساهُن ڪيا
سڙڪا
تان هت ڪنهن کي نه ڏنا تي، تو گها هيئن ڌر پڇو ڌڙڪا
سُرت پوئي ساڪا، جيئن موڪل ڏين ته مٿين مڙان.

(۲۰)

سنهڻون لڌم سومرا سڻ تان خواب خوشي مان ڪيئن
چان ڪر وييس ويڙهه ۾، اتي اُنم مارن مينهن
اُهي ماڳ ملير جا، اُهي ڏوٿن سندا ڏينهن
تان اتهين احمد شاه چوي، تنهن ڌم جاڳيس تينن
ڪي نه ستي ٿئي سومرا، هيئن ٺنڌر نير ۾ نينهن
”ڪُلُ مَنَ عَليها فَاَن“ تون ڀليين پورا ڪينن

سرتن مون کي ڏينهن! موڪل ڏي ته مٿين مڙان.
(۲۱)

عمر اوئي آيو ڪو هتي جو هت
* هڪ ڪڙايس ڪوٺين، ٻيو جهليس پيڙي پت
هاڻي سومرا سڀت، ڪر ته ڪوٺين مون ڪران.
(۲۲)

مُڪس ڏانهن ملير، ڏون سنيهڙا سرتيين
آمان ليماڻ ڪيوڙا ايڏي آهن انجير
چانور ڪايو چورمان جيڪس هريين ساڻ همير
ڪندا قوت ڪريڙ، هي ٿر ويڙءَ وسري.
(۲۳)

تان چي چانور جي چڪن، ڏجن ڏوراپا تن کي
هڪڙا ڪانا ڪرائن ۾، ٻيون ڪيون بيداديون بڻجن
سرتن جا سرير ۾ ٿا دونهان روز ڏڪن
هي ڏکي منجه ڏڪن، ائين ٿيون سخت سنيها
چائيو.

(۲۴)

مليريان ڌار، ڪيبن جينديس جيڏيون
ساڌوين جي سڌ مران، ڏنگا جنهين ڌار
ڏني مون ڏينهن ٿيا، پت پهريا پنهنوار

* تنهن سڌيون سنگهارن جون چيرن چڱيءَ پت
گهاريم گهڻا ڏينهن جيئن ماڙين منجهام مٽ
جئن ڪڙايم ڪوٺين تئن جهليم پيڙي پت
هڪ ماڙي ڳاريم مانه ٻيو پيڙي جهليم پت

ويڙهيون وٺ ولهار، ساريم سانپيڙن جا.

(۲۵)

مارن جي مذڪور جي سڏ نه سومرين
جيلا نه سونچو نه آهن سرير ۾ تيلانه ٿيون
اليليون اٿن

سٿر سي سڪن، جن کي ويڙهيڇو وجود ۾.

(۲۶)

مارو رهن مٺي، ڪوڙي رهن نه ڪڏهين
تن عمر! اباڻن کي ٿيڙم ڏينهن ڏني
انهن ساڻ اُني، شل وطن ۾ وس چران.

(۲۷)

نيرا ۽ ميرا، مائٽ منهنجا سومرا
اُٿيو ڏين آسُر جو پٽن تي پيرا
پرھ جا پيرا، شل ڏسان ڏاڏاڻن جا.

(۲۸)

اڄ نه حوضين هوءَ، منهن ماروئڙن جا
اڳي ايندا ها آب تي، گليون ڪنيو سر ڪوه
جيڪس منجهون جو، ويا ماروئڙا ٿر اُڪري.

(۲۹)

اڄ نه حوضين هاڻ، منهن ماروئڙن جا
لڏي گهرئي ساڻ، ويا ماروئڙا ٿر اُڪري.

(۳۰)

هن مند مارو سنرا، ونهيان ٿين وٿان
اهي پيڻيون ۽ پاڻ، اچي مارن موٽي اڏيا.

(۳۱)

ٿر اُنا ٿاڏل ٿي، اُنا مينهن ڳڙا
پوياڙيءَ پٽن تي چانگارين ڇڙا
لاهيَن ڪُرف ڪڙا، ته ملان ماروئڙن کي.

(۳۲)

زير يون ۽ زنجير، ڳچيءَ ڳانا لوه جا
چاري چوڪي تن ۾ واهپ ڪن وزير
مارو منجهه ملير، مون سان هتي هيئن ٿيو.

(۳۳)

جيڪي جنجيرن، مون سان ڪيو بند ۾
سا جي ڪريان ڳالهڙي وڃي ويڙهيچن
ته نير ناهن ٿين، ڪس نه لڳي ڪوئيين.

(۳۴)

”قيدُ الماء“ ٿيوم، ٿي هت اٿانگي گهاريان
”هُوَ نَأْكَ جَسْمِيْ فَهُوَ لَدَيْكَ“ هنيون هت سندوم
قادر شال ڪندوم، سان ميڙائو مارئين.

(۳۵)

جهڙو قيد الماء، تهڙو بند نه ڪو پئو
”جف القلم بما هُوَ كَاتِبٌ“ لهي نه تر تياءَ
هاڻي عمر تو هڻاءَ، ٿئي آڃاڻي آڃڙين

(۳۶)

جڏهن ”ڪن فيكون“ مَنُ تڏهانگي مارئين
تون ڪيئن وجهين تن کي سومرا شڪون
اهي هميرن هڪون، جاڙ جسي کي پاتيون.

(۳۷)

سبي سيبا ڏي، نيگهه لوئي ڪڇئي
ڪڻيءَ وٽون ڪڻيون ستي سيڙي سي
متان چونم ڪي، ته لڄائي ٿر جائون.

(۳۸)

تُنبي تُنبي ڪالهه، ڪٽيم جا هٿن سين
سا ڪيئن لوئي لاهيان مٿان لڳن لال
ملان مارو شال، وڃي ڏهيون ڏيڪاريان ڏيهه ۾.

(۳۹)

عمر اوئي آيو، مليران ماڙهو
وريو وهارو، هاڻي سڀ هيٺا ٿيا.

(۴۰)

عمر اوئي آيو، آندائين اهڃاڻ
ماروئڙن ملير ۾ وڃي ڪئا وٿاڻ
اُستُ جنين جو آڏو سي ڀريو پين پاڻ
سو مري سڃاڻ، لائن بند بجار چوئي.

(۴۱)

پانڌي چئج پر ڪي، زور هڻي زانا
ته هڪڙا پيڪڙا پيرن ۾، ٻٽا ڪرائن ڪانا
آن ري امانا، ٿي گهنگهر گهاريان ڏينهڙا.

(۴۲)

پانڌي پرينءَ پهنور جا، جان ٿو وڃين وس
ساري ڏيڇ سنيهڙا منهنجا سرتين ڪي سرس
آئون اوهان جي آهيان گولي مٿي گس

ايڏي جي اچڻ جا ويٺي ڪريان وس
ماڙين گهاريان مس، ڪوٺين ڪيس ڪاهري.

(۴۳)

پانڌي پرينءَ پٺوهر ڪي، چيم تيئن چئيج
سندا سنگت ڏينھڙا، ورم وساريج
ڪوٺين ڪئي آهيان، سگهي سار لهيج
مٺ مانڌاڻي منجيج، جان نير منجهه نئون ڪريان.

(۴۴)

تر ٿوهر گهر جهوپڙا، ٻارڻ جنين پوه
اٺا مينهن ملير ۾، ٽهڪڻ لڳا توه
رات مهينجي روح، سٽي سچڻ ساريا.

(۴۵)

سهڻو لڌم سومرا، لوئيءَ ۾ ليٽي
منڌي پايو مٽ ۾، چڻ ولوڙيان ويٺي
پڪن ائون پيئي، ٿيون ڪيرون ڏينم جيڏيون.

(۴۶)

سهڻو لڌم سومرا، ڪٿي ۾ خاصو
چان ڪر وييس ويڙ ۾، ٿيو تڙ تڙ قماشو
واريان جان پاسو، تان منهنجو جيءُ جنجيرن ۾.



پنهون سسئي

(۱۱)

پُٽ ڪوٺيو پانهن جا آئي ٿو آري
اچي تنهن اوطاق تي ٿي ڪوڏئون ڪچهاري
ته پنهون نه آندو پاڻ سان، هو جو آن جو اوجاري
سو وڃي ٿيو ڏورانهين ڏيهه تي ڪامل قراري
ته اوهين آڻيو پائرا، پاءُ کي ويهو مَ ويساري
تڏهن هي تنهن دم تيار ٿيا پري اٺ باري
سي هوليا هوت هواني جُڙيا جنساري
تن سين تڪا توڏا تڪڙا، ها ميا گهڻا مهاري
هليا پڙ پنيور ڏي، ڪري سنجهي سواري
آيا مير ملڪ ۾ عاقل اختياري
تن پڇا ڪري پريٽ جي وڃي خوش ٿي ڪينڪاري
هن پي چڱي جاءِ جتن لئي ڪي تنهن دم تياري
سا پاڪر پايو پاون کي، ٿي زور ڪري زاري
ته هن جو ساٿ سلامت آيو، شل ڏورئون ڏيساري
ڪا مَن ڪيچيڙن کي شل هئي مورئون موچاري
تان مدي ڏيرن من ۾، ٿا گهمن چوڌاري چاري
هيءَ پي سٽي وڃي سيح تي ساجهر سواري
هي پي لهي سجه سنجهي لڏا، هئا شڪرا شڪاري
تن اڏيءَ رات اٺن جي، ڪڍي واڳ پري واري
هيءَ جان صبح جاڳي سسئي اُٿي آساري
تان هن جو پرين نه آه پلنگ تي، هو جو ساجن سچاري

سا ٿي پٽي پار پرت ڪٿي، ڪنهن هوت ڏٺو هاري
 هيري لال جنوهر سان هئي سهجون سينگاري
 سي سڀ پٽي تي پرزا ڪري پانيڻ پاڪاري
 ڪيڏانهن سي ڪيچي وٺا، جن باهه برهه ٻاري
 سر پُر سمجهم ڪينڪي سندن سا ساري
 نه ته هوند جاگيس پاس جتن جي، ڪيم نه قراري
 تان چي ٿي ڪيئي نه ڪبير شاه چئي هي هي هشياري
 سا رلي پوءِ رندن تي، جا ٿئي ور جي ويساري
 رکان نه رتي جيتري آءُ ڪا مٿن ميساري
 آهيان پورهيت ڄام پنهنون جي، جو ساجن ستاري
 هن جوانگ اڳيئي ان پر هو، قلم ايئن ڪاري
 نا ته ان پانيڻ هو بروج ڪٿي لڪي لاچاري
 پوءِ مادر آءُ ماري، پينر گهائي گهاو بروج جي.

(۲)

جان مان جاگي ٿي، تان اٺ نه اوطاقن تي
 هويس هوت پنهنون سين، پنهنجي ورسين واڳي ٿي
 هاڻي ٿيا سرتيون سور فراق جا، اهي هي دل داڳي ٿي
 سا پينر ڪينئن پنيور سگهان، تن ريءَ تاڳي ٿي
 ٿي ڪهنديس ڪيچ ڪبير شاه چوي، تن لکن لاڳي ٿي
 سو ور ساڳي ٿي، ڏسان ته ڏاهي ٿيان.

(۳)

جان مان جاگي جيڏيون، ته هوءَ وٺا لڪ لاڏي ٿي!
 اهي پڙس پنهنون وٺا پلنگن تان اهي سرتيون ساڏي ٿي.
 سي اديون احمد شاه چوي، منهنجا ڪرهل ڪا ڏي ٿي!

ڪا ڏس ڏيرن جو مان ڪي هاڻ ما ڏي ڙي!
آن پي ويندي ڏيهه وٽڪار ڏي، آهي هوجت جا ڏي ڙي!
هيءُ تڙ تڙ تڙي! ٿو تنهن رند راهه رڙهي هنيون.

(۴)

ڪجهه وه ڪرهن تي ڪري آيا، ڪيچ منجهان ڪيچي
مان پي سيج ستي هئي گهر سرتيون پنهنون سين پيچي
تان هوءَ ريج ڪري ريچي، وڃيئن رات وٺي وٺا.

(۵)

تان چي ڙي هوءَ جي لائن پيچ پريت جو، ان کي ڪيئن آرام
چا کون چوري چو سٽئڻ ڄاڻي ڌاران ڄام
هاڻي ڪيئن نه موڳي ڪاءُ تون، هتي تن توڏن ڌاران طام
جڙي جنبي وڃ ڄام، راهه رمي رند روهه ڏي.

(۶)

هوءَ جي لائن پيچ پريت جو، سي تان هير نه نيڻ نندرين
تون سرُ مَر پُر ساجهر وٺا پگ ڪڍي پپ پڇين
هوءَ رهه راهي ٿيا روهه ڏي، تون پي رهه مَر، راهه وٺين
اهڙي پهر پڇين، راهه رمي رند روهه مَر.

(۷)

سا ڪڙهي ڪوڪي ڪهه مَر، رڙهي رهه روڏن
ڪڍي پار پنهنون لئي، تنوارو تو توڏن
پڇي پير پرت جا، ٽڪايا توڏن
ڏنيس سختيون سيد چوي، چپر جي چوڏن
گهڙي گس گوڏن، ڪري سڏڪيون سڏڙا.

مٿان مُگت، مير چوي، اچي پونرن پيل پري
خبر ڏئون ڪري، ڪا ڪل سامي ڪاڪ جي.

(۹)

ڪا ڪل ڏئون ڪاپڙي، سامي ڪاڪ سندا
تان چي راڻا ڳالهيون راو تڻهين سين واتين وڻ ڪندا
کوئن وانگي ڪيل انهي جا پڙلا پيا پوندا
اڳيان ملهه ميدان ۾ جي عاقل ٿي ايندا
مومل اڪيون مير چئي، ثابت سي پسندا
ان کي چاڪ پيا چڪندا، من ۾ روز مجاز جا.

(۱۰)

مومل جي مجاز جي لڳي جن لڙي
سي سڀ راڻا راو همير هئا، تن مان موٽيو ڪونه مڙي
ڪي ٿي ات ڪوڏڻ چئي، جهونجهارن جهڙي
سي لودياڻا لڙهي، پاڻان پراهون ويا.

(۱۱)

جوڳي ٿي جرڪيو، سامي سون ڪنان سؤ وار
رتا راول ڪپڙا، گهڻين پرين گلزار
هڪڙو پوٽڙو پاڻي جو، پيو منهن مُگت موچار
اتي الهنو چئي، گڏيس مرد متار
تنهن کي پاڻ پڇايو پاتشاهه سومري سردار:
ڪٿان ڪڪورين ڪاپڙي خاڪي خبردار
رڪي ڇت چيتار، ڳڻي ٻڌايو ڳالهڙي.

(۱۲)

جوڳيءَ کان جباب، پڇائون پاڻيءَ جو

نانگي نيل پرتئو، منجهان اوئيءَ آب
روءِ شبیه شیرخان چوي، جهڙي شرط شراب
طرح ڏسندي تاب، لرزو لوڏين کي پيو.

(۱۳)

راڻا اهو نه رت، آڪڪو پاڻي ڪاڪ جو
سوڍا آه شربت، نسورو نينهن گاڏئون.

(۱۴)

ڪاڪ ڪڪوريا ڪاپڙي، لايائون لالي
ڪري ڪيپ ڪماريا، مئي پي موالِي
وتن وصالِي، لوڏياڻي لوڏي ٿيا.

۵

(۱۵)

لوڏياڻي لوڏي ٿيا، وتن منجهه وصال
آرتو اڃ اکين ۾، ڪاڪ پيٽائون ڪالهه
ويئي ويچارن وسري، صبح جي سنڀال
پهرينئن پاسي ٿيا اهي ماموئن مثال
جانب جي جمال، رنگي پسڻ ريتو ڪيو.

(۱۶)

رنگي پسڻ ريتو ڪيا، ڪين اُپاڻيا اوءِ
ڪنڀ نه ڪاري تنهن کي، جو رنگ هالاري هوءِ
توڙي ڏوبي ڌوءِ، ته به لالي تنهين نه لهي.

(۱۷)

تهڙيون سالون مٿن سائون جهڙا پانن پن
مڪيائون مشڪ مان، چوٽا ساڻ چندن
سونهن ربي سون سين، تن ڪامڻ جا ڪن

(۸)

کري سڌکيون سڌ، کارڻ ڪانڌ ڪهن ۾
هوءِ توڌا وٺا ٿي تڪڙا، تن لڪ نه لاتي لڌ
هن پاڻ پٿون ڪيو پر لئي، هٿيو هاڙهي هڌ
چئي مر ٿير تڪر ٿي تڪرين، گوڏا گوڏن گڏ
تنهن ڀانيو ڪونه برهه کان، ته ڪو اڳيان کاڌو ڪڏ
ڪيئن جيئن اصل عشقوندين جي آهي اي اڳڏ
تڏهن قرب ڪيچي ڪي پيو سواچي مليس آڏو اڏ
هئي هڏ ڏس نه واقف ڏڏ، پر ڪو ٿيڙو فضل فقير سين.

(۹)

پٿون باندر ڀولڙا، جت رچ رانگن رڻ رڪ
بانڀ ٻلاڙيون نانگ نين ۾ لڪون جهولا جهڪ
شينهن سوين شر ڪيترا، ڪن تڙون تالان تڪ
پلنگ شه گوش پٿن ۾، وجهن چتا چيتا چڪ
تن ماري منڌ مرن ڪي دٻيون ڌوبڻ ڌڪ
بچي برڪت بلائن کان هئي، ڪي پڙهي ورد ورق
سا پهن پٿيون پٻ پيچرا، ويئي لنگهي لحطي لڪ
اها جهلي هوت هٿن ۾ ويئي، ڀريت پهس پلڪ
سا ملي پنهنجي حق، وڃي ڪامن ڪبير شاه چوي.

(۱۰)

پٿيون پٿ پٿيون، ٿي پٿيون، پٿن ڪي پٿ ڪري
سٿيون سٿڪي ست ۾ ڪٿي سور ڪٿيون
هٿيون هٿڪي ڪين ڪي، وٿي ورهه وٿيون
سا مٿيون چٿيون مرن ڪي، وجهي ڳل ڳٽيون

تنهن تان ڪڪر ڇانوَ ڪبير شاه چوي، اچي ٻڌيون ڇٽ ڇٽيون
اها جَھت ۾ هوت جھتيون، اچي ڪٽيون ڪلندي
ڪٽ ڏي.

(۱۱)

ماڙهن ڪيس مناه، ته وڃ مَ هاڙهي هيڪلي
اڳيان بدو بچڙا، آهن مٿي رهه زن راه
هوتان بي ننگا بلوچ ٿيا، جيڪي نه ڳهايا منجه ڳاه
پيڻن نه پيروشاه چوي، سنڌي ننگ نگاه
اوهين تان دل لايو داناھ، ته ڪيچن ڳالهه ڪچي ڪئي.

(۱۲)

ڪامن ڪوهيارن کي، ڪيئن چوين ڪس ڙي
گارڻ ڪانڌ ڪبير شاه چوي، ويهه مَ، ڪر وس ڙي
سنبري ساجهر ساڻين کي تون راه رمي رس ڙي
رند پنڌ روڏن جي رڙهي، ٿي گورن جي گس ڙي
اڳيان آريائن جي، تون پڻي پري پس ڙي
جن جي جات سڄي جس ڙي، تن آءُ ڪيچن ڪوه چوان؟

(۱۳)

ڪيچن آءُ نه ڪڙي، پر ڪنهن ڏجهڻ ڏاوڻ چوڙڻا
جو لالڻ آيو مٿان لڪ لڙي
ڪنديس ڪانه ڪڙي، محبت محبوبن سين.

(۱۴)

ور ري ورنديس ڪين کي اوهين ساهيڙيون سمجهو!
هلو، تان هاڻي هلو، متان موڳيون پوءِ منجهو
سي سپ ميتيندو مون پرين، جيڪا ڪندي ڏک ڏنجهو

ڪوهيارل ڪبير شاه چوي ڳولينو ٿئي نه ڳجهو
اڻو هوت اجهو، ويندي گڏبوات ۾.

(۱۵)

وَرِي ورنديس ڪين ڪي، اوهين ڳالهايو ڳالهيون
جي هٿيو هار هلڻ جي، ته ڇڏيو بهتانا باليون
هن منهنجي سگهه مقابل سڀڻيون، آهيو سڀ ساڄن جون ساليون
جيڪا ٿي پري پير پنهنون ڏانهن، تنهن جون آهن
پلايون پاليون
اڳيان صاحب سنڀاليون، ٿو سڀني جي سام ڪئي.

(۱۶)

وَرِي ورنديس ڪين ڪي، اوهين وربتيون ته ورو
جيڏيون هن جبل جو، تانگهينديس ترو
دوس ڏکائي هليو، ڪورو منجهه ڪرو
گولي تي گل محمد چوي، واحد لڳ ورو
صاحب ڪڇ شرو، ڪميٽيءَ جو ڪيچ وڃي.

(۱۷)

ڪاڪيون ڙي ڪا ڪن، جيئن هي نين نمائي پاڻ سان
جنهن کي هڪڙا چاڪ چاڪن تي، پٺا چاڪ مٿي چاڪن
سا ڏڪيون ڏاڪن تي چڙهي ڏي ڏاڪ مٿي ڏاڪن
تنهن کي چپون چاڪن، جنهن جو پيوند ڄام پنهنون سين.

(۱۸)

آڏ ترا ٿا اهر، سوڏونگر ڪي ڏاڪا
پران ڪين بلوچ ڙي اديون ڙي آن ڪا
منهنجي پوي مان پنهنون ڪي، ڪوڪ وڃي ڪن ڪا

مون تي وسُ ڪرڻ واکا، اڳيان ٻڌڻ ڪم پروج جو.
(۱۹)

ڪاجا ڪوڪ ڪياس، جوش منجهان جبلات ۾
ڪندي پنڌ پهاڙ ڏي، اهڙا پور پياس
سي سڌ سچيڏنو چوي، سائين سڀ سئاس
گوندر غم گياس، اچي محب گڏيس مهبار ۾.
(۲۰)

پاروچا ٻڌا گهڻا، منهنجو ساه پنهنون سين سچ
پسي عين عجيب جا ماڳ اجهامي مچ
تون ورَ وري اچ، ڪوهيارا ڪيچ ڏڻي.
(۲۱)

پاروچا ٻڌا گهڻا، منهنجو آتل آريائي
ٽڪي ڪي ٽرن ۾ پهچائي پاڻي
هيءَ جا وندر وڪائي، تنهن کي رهبر رسچ راهه ۾.
(۲۲)

پاروچا ٻڌا گهڻا، پر ههڙو ڪونه ٿيو
عزت پاران اڳرو، روشن رب ڪڻو
ڏنن ڊپ ويو، ٿيو وسيلو وٽراهه ۾.
(۲۳)

پنهنون! پاڻ سڃاڻ، مون کي ڇڏ مَ چيرين
آن ڪڙم مان ڪڙي ٿي سنگ تنهنجي ساڻ
پٿون ڪنديس پاڻ، ناتہ ڪميڻي ڪيچ نيو.
(۲۴)

آڏو آريءَ ڄام جي، جبل جيڏوئي
وئي ورَ وات ٿيا بلوچ بروهي

رُچن ۾ روئي، پهچان شال پنھون ڪي.

(۲۵)

پنھون ڪارڻ پڻ ۾ مَرُ مَڻا ڏيئي
تہ سرتيون سڀيئي، واکاڻيئي ويئون.

(۲۶)

جڏھن ”ڪُنَ فَيُكُونَ“، تڏھن نيو آرياڻي ارواحُ
اَنگُ اڳيئي اَنگيو، منجهان ميثاڦاھ
”مَنْ طَلَبَ شَيْئًا جَدٍ وَ جَدٌ“ ائين اُتو علي شاھ
اڃان ان حديث جو مون آسرو آھ
پنھون جي پيزار تان ڪيم موت مباح
چلي پيس چڙين، جيڏيون دعا ڪجاءُ
جي مون وڃي ساھ، تان مَن مِهڻي ميت ٿئي.

(۲۷)

پنڌ ڪريندي پرڏان، ڪجن ڪي ڪوٽيون
ٻارينديس ٻروچ لئي، ٻرين باھوٽيون
پاھڻ تن ڪي پت ٿئي، جي لئي لعل لوتيون
ٻانيڻ ٿئي ٻوٽيون، تہ مرڪينس ڪتا ڪيچ جا.

(۲۸)

وَرَري ورنديس ڪين ڪي، سُوِيَوَ ساھيڙيون سَنگيون
ھاڙهي سي ھلنديون، جي ڪيون نينھن ننگيون
مون ڪي برھ بلوچ جي، وڌيون وٽر پاڻ ونگيون
جبل سان جنگيون، ڪنديس ڪوھياري لئي.

(۲۹)

ڪوھيارل ڪباب، سھجان ڪيس سرتيون

وڊي جنهن وٺان ڪيو، سندن روح رباب
 ”تونهي تونهي“ تن ۾، پيو جِيءَ وٽ نه آه جباب
 تو ڪن هوت حساب، تو هي ڪان توه تئي.

(۳۰)

جيهه جاڳيئن جند مون، ته هوند نه پيئي هڏ
 روان ٿي ويڪ تون اٿي سنبه سجت چڏ
 هيجهون پنهنجي هوت ڪي چڙهي سميرين سڏ
 ڏر ڪيم ڏڏ، ايندو ڪره ورائي ڪانڌ تو.

(۳۱)

نيٺين نند مر هير، جاڳ ته جانب ڪي ملين
 پڇ پنيور ڦٽوڪر پوري توڪي ڪم ايندا هت ڪير
 بند ڪم ڪه گام ڪشي پر پنينين پئو پير
 ورمج ڪي مر ويهي ڪٽ ويجهي دم مر دمچ ڊير
 ڙي ڪامن ڪبير شاه چوي ڪنهن پال بلوچن پير
 ٿي تنهن ساجن ساڻ سمير، جنهن جهڙو ڪونهي
 جڳ ۾

(۳۲)

نيٺين نند مر اور، جاڳ ته جانب ڪي ملين
 ڪامن ڪبير شاه چوي ڪن ٿيرو بره پنيور
 نينهن سندي هن نوبت نرمل گهر مٿان پيءُ گهڙ
 پير بره ڪر چيز چير ۾ واجي هوت وروڙ
 ڏڪڙ دما مان وات وڃائج ساڻ پئي سه زور
 سرمندل ڪن ساز صبر جنو ويهه مر ڪي تڪ تور
 چنگ چڱيان هن نورو نوزت هرج نه پونيئن هور

سُر بستار اگهور، چور ته چانگن کي ملين.

(۳۳)

نيٺين ننڊ وسار، جاگ ته جانب کي ملين
کانه رسي ٿي ڪهه ۾ ڪامن ڪا گونگن کي گينوار
جوڳڻ ٿي ٿي جتن لڙي ٻانڀڻ پرت پري پيءُ پار
چت کي چوتو چاڙه چتائي واڳ وٺي ور واز
ڪمر ڪلا با سب صبر جا هادي حمد سنيار
گوندر جي ڍڪ گودڙي توڪل تنبي ڌار
درد سندا هن ڏاڳا تنهن ۾ قلب ڪهي من مار
سور سڳا، ڪر سيلهيون سک جون، هل تون
هاڙي هوت نهار

ڏک سندو ڪر ڏنڊ ڪهي ٿي، پڙه تون مالها مٿيو مٿيار
ڪنڙ ڪن ۾ وجهه وره جا، پت پنهنون سين پار
منگت مٿي ٻڌ موڙ مرڻ جا ازل ڪنان اڳ وار
فڪر قراق سنڌي ڪا ڪوڙج ڪلنگي منجهه ڪپار
محبت جي هن مرلي موسين، اهي سڀ ساڄ سينگار
عشق سندو ڪن برتن پوري نينهن ۾ ڪري نروار
وجهه پپوت بره جو بر ۾ هل تون ٿيڃ هشار
ووءِ ووءِ ڪج وٺن ۾ وانگي غم سين ڏينهن گذار
روز رفيقي رهبر رڻ ۾ چست چڱا ڪن چار
پر پوري رهج پتجن سين، آيا تيهه م تار
الف گڏي پڙه ميم موافق اي تون سبق سچار
گهرج حلیمي هوت ڪنان ڪٿي دان منجهان دربار
ٿيندئي قلب قرار، گڏئي ڪيچي ڪبير شاه چوي.

(۳۴)

سا هوري کيلي هوت لئي، رند راه پيلي روئي
کنهن اُتو توکي کامڻي، تنهنجو پيءُ چليو پر جوئي
کري کري پر کوئي، کنهن ماري مونجه مهيم جي.

(۳۵)

چاهون چايو چين، ٿي ساهيو ٻڌي سندرا
کاف لنگهيندي کيترا، سا ٿڪي تا ٿڌي نه
هوري هوت پنهنون لئي، ماڙي کي مسڪين
هئي سڳي کين سندين، پر کي پيڙس پيچ پريت جا.

(۳۶)

کرڙا ڏونگر کهه گهڻي، ونگا واٽن ور
هل ملنديئن هوت، کي ٿڪي پس مَر تر
کانڌ پچي ٿو کوهه ۾ کميڻي تو کر
لهندءِ هول هتر، گڏبئي جت جمال چئي.

(۳۷)

هو ساجهر سورج کان نڱيا، نڪري ٿيا نرگس
خيرِي ڏير نه، خام هئا، پٺا هيڻيءَ سان هنبس
نافرمان نه نهاري، واگهه چڏي وئا وس
کچنار نه نئون کامڻي، ٿئا جت جنگي بي جس
تُڪمان تير تتيءَ کي، چيڻ ٿئا چوڏس
سا جاءِ پسي جلي گهڻو، ڏاهه پري تنهن ڏس
عشق پيچ اٿس، جانب سان جلال چوي.

(۳۸)

کرڙي سور قريب جي، بُور کڻي بي حال

ڪُـمـيـت آيا ڏير هئا، جن ڪيڙس جند زوال
 سا گرڙي ٽڪي ڪين ڪي، مشڪي ٿيس محال
 سا چينو ٻڌيو چيلهه سين، ڪري سڏ سوال
 جيئن سرخي سک جي، تيئن مڃي پلايون پال
 نيري حب هوت ڏي، ڪاري ڪي نه ڪنگال
 ابلق پسي نه ڏري، ٿيس نه جوگ جنجال
 ڏنس سمنڊ سچائي مون، ڪو سڃن ۾ سک پال
 اهو محب مليس متوال، ڪڙ مون ڪير شاه چوي.

(۳۹)

اڌر نذر اڀري، سڌر ڪي سردار
 هئي ڌاري ساري ڏيهه جي، ڪنهن نه ڪميئي ڪار
 جُتيءَ جوڙ نه سڄڻين ڪا پازيائي پئزار
 جڏهن گڏيس ڪانڌ ڪير شاه چوي تڏهن
 نريس نيڻين نار

مڙئي معذور جا سڀ ڪاڄ ڪئا ڪلتار
 ڪاڃا ڪوڪ ڪنن تي پيس گوليءَ جي گفتار
 تنهن ڪي آريائي اڳوار، اچي محب رسيو مهبار ۾.

(۴۰)

اڌر نذر اڀري هئي هڏيئي هيئي
 سا نڪي واقف وٺڪار جي، نڪي سينڌي سڳيئي
 جيلانن هئي ور جي وهڻي، تيلانن محب مليس مهبار ۾.

(۴۱)

اڌر نذر اڀري، هئي نپر نماڻي
 تنهن سان ٻاروچل ٻاجهون ڪيون هوت ڏسي هيئي

پين ڪيائين پر تان، سر صدقي سو وار
گندي گولي ٽڪي ڪين ڪي پرتون ووڙي ني وٽڪار
تيس پراڻا قدم قريب ڏي، هلي منڌ هشار
نه ڙي رهندي ڪين ڪي، نار وڃي نروار
اُٿي ٿئي پڻ ڪٿي نام ٿي پڳ ڏوندي پاتار
ڏنائين ڏونگر ۾، تنهن دوس سندو دیندار
اهڙيلي پت پتار، ڪٿي رب ميڙيس رنگير چوي.

(۴۴)

ڏس چوڪو حسن جبيب، ٻڻو مڱ مڪائي ناگلي
جوار تنهن ڏي جولان سين، ڪهڻي ڪاڻ قريب
منجه مانڌاڻي مهت ٿيي، چيڻي گند غريب
مهر لڳيئي مرشد جي، نوازيئن نصيب
پاجهري ۾ ڪٿي پانهنجي گرنگها نيئن نجيب
اُڌلبر دوس محمد چوي، جان ڪريو راه رقيب
چڻين چت عجيب، مٿر، آءُ منهنجا پرين.

(۴۵)

چپر ڙي چاڪاڻ، تو هارئا هوت ڦٽا ڪئا
هڪڙي ساعت جهلڻ هو، سپرين جان ڪيم روح رهاڻ
ڏونگر ڌمر چو ڪرين، آهيان مانجهاندي مهمان
نجن جو هڻين پاڻ، تن ڪي لڪ لنگهائيو چڏين.

(۴۶)

چپر چوريءَ سان، مٺا مائڻي نه ڪيئي
جهليئي نه جت جتيم جا، وجهي ڏاگهن ڏاڻ
مون تان توتان پاڻ، لئي ڪوهياري گهوريو.

(۴۷)

جبل ۾ جا ٻٽول، سيم لال پنهنونءَ جي
پاريندو پٻ ڏٺي، مون سين پارو چو ٻول
ويهه مَ وجهه وڙول، جاگ تہ ملين جت کي.

(۴۸)

جاگي جت ڏٺوم، عينن ساڻ امين چوي
اونڌائو اندر جو تنهين ويل ويوم
سج جو اڀريوم، تنهن چاک پريان جا چورئا.

(۴۹)

ڏونگر ڏکوين کي دلاسا ڏجن
تون پاڻان په پيو ڏين ادا آسونهين
چپر مازورين، پنيءَ پَنوارون ڪئون.

(۵۰)

سڳا سَنور ٿئاس، ويجهها ورهه مٺ سي
سڪ ساهيڙي ساڻ تنهن هلي ملهي مادر ماس
گوندر پدر غريب جو ٿيو پربندي پي پاس
عشق سونهون ٿيس، اڳ ۾ برادر ٿي پاس
قهر سور قريب جي، منديا هٺ مٿاس
تڏهن واتين وڻ وندر جي، ڏهه جا ڏس ڏناس
انهي سنگت سڄي شاباس، جن نيئي ڏني
ٻانهن پروج کي.

(۵۱)

پيءَ بنا پرديس ۾، پس دردن جا دستا
تنهن فڪر فوج فراق جي، ڪئا روح اندر رستا

سامر سهج ڪري سڪ پال ۾، ٿي پين کان پيڻي
 جڻهن جو ڪوهيارل قبول ڪري تنهن جي هوهين
 ٿڪر مان ٿيڻي
 جيلانهن هئي ور جي وهيڻي، تيلانهن محب
 مليس مهبار ۾.

(۴۲)

اڳ ۾ اجهامي ڪين اندر جي، جا ٻاروچل تو ٻاري هئي
 سر پر ڪي نه سئي مان ساجن، توڏن جا ۾ تتواري هئي
 تڏهن تنهن نيو توکي تڪڙو، چاچي ويل انهي ويساري هئي
 مان جوڳن سان جتن ڪيو جوڙو، آئون تان نومون
 ننڊ خماري هئي
 ڪا ڪل پيم ڪانه وڃڻ جي ناتي آءُ هڏ هوت
 هوشيار هئي
 تنهن مون پار ڪڍيا پريات پنهنون، ات آڏي رات انڌاري هئي
 صبح وسائيم سر تي سپرين، وڃهي جا تن واري هئي
 ماڻهن ڪيم منع، چئي منجهنديئن، آءُ تان
 سرتن پهون سيڪاري هئي
 تان پي موتيس ڪين، مرڻ مون باسيو، ڪيئن
 جا ڪامر لڳي سا ڪاري هئي
 عشق سنهائيم وات وندر جي ڏس نه ڪنهن ڏيڪاري هئي
 ڏاڍي بره بلوچ پرين آءُ محب گهڻو سا ماري هئي
 جهڻڪيس پاس جهنگل دي جهوڪان، ڌار
 اوهان جت ڌاري هئي
 نيئن روئي نيون وهايون، هنجهه گهڻي ساه هاري هئي

جانب يار جبل ۾ جاني! آن ني بوتن ڪاڻ بيڪاري هئي
 پرتئون پاتم پير پين تي، چاجي ننگ جي پني نهاري هئي
 محبت تنهنجي مست کيس، آڃا بار گهڻي کان باري هئي
 مرڻ جيئن جي ميندين ۾ منهنجي يار پنهنون
 توسان ياري هئي
 پر جو تون پرڻي پرهه پلاڻي هليين سا تو هت
 ڪن جي وجه واري هئي
 جيئن وڃي لائيئي ويرم ورن ۾، سا تو هت
 ڪهڙي وهم وساري هئي
 سرڪي سڪڻ جي هوت هٿن سين تو تان پرتئون
 پاڻ پياري هئي
 ڪيچي ڪبير شاه چوي آءُ تند تڳان تنهنجي تاري هئي
 پر هاڻ برڪت ٿي جيئن بر ۾ گڏيئين، آءُ تان
 توري ور ويچاري هئي
 مون پي شڪر ڪيو جيئن ميس مهت سين،
 ناتي تنهن جي محب مياري هئي
 هاڻ پڳ نه چڙيندي پورهيت تنهنجو ڏوٻڻ جا تو ڌاري هئي
 هي هڏ ڏک ڏک ڏک ڌاري هئي، پر اڃ ٿي عيد
 اچڻ سين تنهنجي.

(۴۳)

ڪٿڻ منجهه قرار، آيس ڪين عجيب ري
 اوڪي ٿي بلوچ لئي، ڪام لڇيو ڪوهيار
 تائي ڪڍ قريب ڏي، هلي منڌ هشار
 آرس ڪيائين عجيب لئي باري برهه بشار

جهيڙا ڏک يَتيم سين، ڪن ڪاوڙ مَن ڪَستا
 ساعت گهڙي سَوَ سالين گذري، تنهن مَن ڪئو مست
 ڪيم گام سڀي گستا، تان منهنجي پنهنون جهڙو ٺاه ڪو.
 (۵۲)

جيڏيون جتاڻي، ٻڙي ٻانهي آهيان
 عادت آريجن جي، سا مون سيباڻي
 هيءَ حب هوتاڻي، سا مون مئي مرندي نه لهي.
 (۵۳)

اهڙو تون نه پريام، جو تون ويندين وسري
 ڍڪي ڪڙگ ڪڙن سين، لتي لوڙه ڪندام
 تان پڻ هڏ سندانم، تائيندا تو پيار ڏي.
 (۵۴)

هوتن آن نه هئي، پيئي من پنهنون ڪي
 ٻانڀڻ ٻاروچن جي سڳر متجهه سئي
 ڪڏهن ڪانه مئي، ڪا پنڌ ڪريندي پرين ڏي.
 (۵۵)

جيڏيون مون کي ياد پيو، ٻاروچاڻو ٻنگ
 ڪين ڇڏينديس ڪڏهن، تنهن پنهنون جو پُرسنگ
 پنهنجو نر سڃاڻي ننگ، مان مهڻي هاب نه ڪريين.
 (۵۶)

هوت هلندي جي ڪيون، ٻه ٽي ڳالهڙيون
 وڃي وندر وڻن ۾ مون کي سَمَر سي ٿيون
 ڪُه سي راتڙيون، جي پَر پُڄاڻا پيئيون.

(۵۷)

ڏونگر ڌڪ پئي، مون تو هي سان ڳالهه ڪي
پوءِ پڻ آءُ مئي، سور پرائي پيرينءَ جا.

(۵۸)

ڏونگر تون ڏاڍو، تو ڏاڍا ڏاڍايون ڪرين
مون تن اندر تيئن ٿيبي، جيئن وڻ چيري وادو
اهو ڪرم جو ڪاڍو، نا ته پٿر ڪير پنڌ ڪري.

(۵۹)

چير بُري چير، سڀئي مون ڪن پوي
ڏوران جن پلاڻو، سڀي مون گهر ايندا هير
تنهن وير ڪندي ڪير، ٻڌا پاروچن سين.

(۶۰)

سات سويرو لڏو، چانگن چو چوندياس
حُجَاتا هوتن ڪي، ڏوراپا ڏينندياس
مئي پڇاڻا مامرو، ڪنهن سان ڪونه ڪندياس
ڪيچ وڃي ڪهندياس، فريادون فراق جون.

(۶۱)

آرڀچن اٿن ڪي، گل ٻڌيون گهنگهڻيون
مُچون تن مين جون ياقوتن جڙيون
هڻي ويا هوندين چوي، آريائي پڻ اڙيون
هن ويچاري ور لئي، ڪيون رائي منجهه رڙيون
تڏهن هو پڇي دوس ڏڙيون، اچي وهلو گڏيس واڻ پر.

(۶۲)

اديون آريائن جي جيڪر هيس ذات

ته پنهنون پنهنجي وات، هوند ساٿ لڏيندي سڏ ڪيو.

(۶۳)

اديون آرياڻن جي جيڪر هيس هڏ
ته ساٿ لڏيندي سڏ، هوند البتہ آرياڻي ڪيو.

(۶۴)

ڪڪورڻو ڪوهيار، چپر چاتون مڪيون
وهيون سو وڻڪار، جتي پير پنهنون جا.

(۶۵)

پنهنون جت پئون، تن پئون ئي ڪون ڪو
گلاب گل چنون، تڏہ عالم سڀ عطر ٿيو.

(۶۶)

پنهنونءَ جي پاڻوءَ، جيڪر ڏٺيو جيڏيون
سنجهي ۽ صبح، هوندنہ وٽڙو وسري.

(۶۷)

ڏوهہ نہ ڏيان جيڏين، هوت نہ ڏنائون
مون جنن رنائون، هوند مٿي ڪيو هٿڙا.

(۶۸)

اڪيون آريءَ ڄام جون مون انڌيءَ سين آهين
ڏسيو ڏيڪارين، پيشاني پنهنون جي.

(۶۹)

اڪيون آريءَ ڄام جون مون آهن انڌيءَ ساڻ
پسي ڪيائون پاڻ، پيشاني پنهنون جي.

(۷۰)

پنهنون ٿيس پاڻهي، ويئي سسئي جي سونهن

”خَلَقَ الْآدَمَ عَلَيَّ صُورَتِهِ“ اها وٽن منجه ورونهن
چري مجهان چونهن، ڏوري هت ڪيو.

(۷۱)

هوت تنهنجي هنج ۾ پچين ڪوھ پهي
”وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ“ سوجهي ڪر سهي
ڪڏهن ڪانه وهي، هوت پچڻ ڪا هت تي.

(۷۲)

پنهون ٿيس پاڻهي، ويا سسئي جا سينگار
”وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ“ پيئي اي پچار
چي وندر جا واپار، سي سودا سريرم هتهين.

(۷۳)

جتي پڻين پائيو، ڪونهي اب ڪوهيار
پنڌ م ڪر پهڙ ڏي، وجود ئي وٽڪار
ڌاريا پانءِ م ڌار، پچ پريان ڪر پاڻ ۾.

(۷۴)

سيئي ساري سسئي، گهر ڪنڊون تون گهور
ناحق ڏور م ڏور، دران منجه دوست اٿئي.

(۷۵)

سوئي ڪريو ساڻ، سوئي ڳولين سسئي
ڪڏهن ڪنهن کي نه ٿيو، جلڻ منجهان ڄاڻ
پچ پريان ڪر پاڻ، ته تون تياين لهين



مومل راڻو

(۱)

چنڊ ناسيندي نڱڻا، چارئي چڱي روءِ
عطر مُشڪ عنبير جي تن ۾ باس موچاري بوءِ
لوڏي لڊاڻي هليا، جان ڏنائون جوءِ
راڻو روءِ بروءِ، ٿيو سوڍو شڪارن مان.

(۲)

راڻو رويو روجهه کي ويٺو وسامي
آلا سيئي آڻيين، منهنجا جوهرِي جي
اڃان پنڌ پري، ته ڪهندو اچي ڪاپڙي.

(۳)

راڻي سڏيو راول کي: اوراهون تون آءُ
ويراڳي! ان ولايت جو رند ڏسيئون راه
رات انڌاري رڻ ۾ ايڏهين ٿيو اُهاڻ
ڪيئن وڃون وسڻ آڻيون، ڪري شمس شعاع
ساميڙا سماءُ، ڏيو ميان ان مذڪور جو.

(۴)

چي منهنجي هن مذڪور جا پختا سڻج پار:
مومل محلي وچ ۾ ٿي ورنهه ڪوليا وار
سونا ڦل سڳن ۾ اٿس ذاتيراپه زوار
عطر مشڪ عنبير سين، هيري ڳڻيس هار
ڪيڏارڻ ڪني سان، ڌڙ ڪري ٿي ڌار
ماريو مير مهنيم ڪري، جت ويرن وارو وار

آن پي هوس امير ولايت جو، ڪاهو پُٽ جَرار
 مون سڀن چڙهن مئندرا، پُرسن پنج هزار
 گهوڙو گهوٽ سڀ ڪهين، ڪيڙو سانگ ترار
 تن جي منزل منجهه هئو چوي، هئي ڏين جي ڌڪار
 سڀي سڀ مارايو يار، وڃان موٽيو مئندرا.

(۵)

آءُ ڪاپڙي ڪر ڳالهڙي، جوڻ مَر ٻول جوان
 اسان سڻائي پھون ٻڌاءُ، خوب ڪنياتا خان
 عمر ساري اسان گذاري، تان ڪاڪ ٻڏي سون ڪانه
 هل تون هاڻي، تازي تائي، ته ٿيون مومل جا مزمان
 وهه ميان سامي سُرَت سڄان، ڪي ڪُٽا ڏس ڪڻي ڏئون.

(۶)

ڪنڌان هليين ڪاپڙي، لنگ لانگوتيا لال
 چي: آءُ اتاهون آيو جتي پي جي ناهه مجال
 مومل جي محلات ۾ طرح وڃن ٿا تال
 نَو لک نائي مال، منهنجا گجر سڀ گنئون ڪيا.

(۷)

ڪنڌان هليين ڪاپڙي، ڏيئون سڌ صحي
 تان چي: ويٺيون رائن راڻيون، پڪُن ساڻ پهي
 چاڙهي چڙهو چوٽڙا، رتم رات رهي
 وڃو ات وهي، ته ائين پڻ اهڙائي ٿيو.

(۸)

ڪنڌان هليين ڪاپڙي، ويجهو ٿي وري
 ڳاڙهي لال ڳچي ۾، تنهنجي سون سري

اچي ڪاڪ ڪنڌين ۾ ڪيائون ويس ورن
منجهم مرڪيو من، سوڍي سين سگ ڪري.

(۱۸)

ڪاڪ مڙبائي ڪُونر، لوڌين آئي لال ٿي
لڏن لوڊائي ڪنڌين، تاري تاري ٿئونر
پيرا ڪئو پُونر، سڪ کان سوڍيءَ جي پيا.

(۱۹)

ڪاهي آيا ڪاڪ تي، چارئي چتائي
اڳيان مومل مهمانن لئي چڙيون جايون جوڙائي
هي اچي اُلٿا اوتارن ۾، لڏا سڀ لاهي
ويٺا خان ڪٽن تي پلنگ پٿرائي
ناتر آئي نڪري، ٿي پر ۾ پڇيائي
تنهن کان ڏئونر پڇو ڏاهي، ته تڙ تانگهاڪ تار پائي!

(۲۰)

تان چي: ٻايون ٻيون، آن ٻانهي، تڙ مڙبي تار
وهت پنهنجا وار، مهندان گجر ٿي گز هڻي.

(۲۱)

ٻايون ٻيون، آءُ ٻانهي، ناتر مون نالو
ٻولائي ٻانهن ڪٿي، وارباين والو
تان پٽي کان پالو، چڪن ٿي چڻي پيو.

(۲۲)

جان ناتر نھاري، تان ڪٽن سونيون سنگهرون
اُلٿا اوتارن تي، ويٺا وڻ واري
مومل ههڙي پارِي، ڪين ڏنا مون ڪڏهين.

(۲۳)

هي پي مومل ماڙي جهل، پڇي ويٺي پيڙا
ڪنهن ريهون لٿيون، ڪنهن ڳاڙها ڳل
مَسڙي هارا ملهه، دانه سڀ دٻائيا.

(۲۴)

چوٽا نه موٽا، گهوٽيون آب نه چوٽيون
سڀني هٿ ۾ سون جا لال مڙي لوٽا
تن جا ڪيسر پني ڪپڙا، اوچڻ آبوٽا
رتائون رنگريز چئي انگڻ ۽ اوٽا
تن گهراڻا گهوٽا، پاڻ پريزي جهليا.

(۲۵)

چندين پلائين، اوڍڻ اوڍين گجريون
رنگ هالاري هٿ ۾، ٿيون واتوڙين وائين
چڱا ٿيون چائين، اڪيون ڪيائون انگڙا.

(۲۶)

مومل مشرو ماڙين، هئي ڊاٽياڻي ڍٽ ۾
پريا ماڻڪ ماهه جيئن تنهن جي خوب چڱان ڪٽ ۾
ان جي نظر نياز لئي، اچڻو پرس بيٺا پٽ ۾
سي سوڙهيو سڀڄاڻي جيئن هنيا سوڍي ٿي ست ۾
تن جو سر زمين ڌڙ ڌوڙ ۾، لڀتيا پي لت ۾
ڪئين ڪاڪ ڪنڌن ۾، هئا فراقيا ڦٽ ۾
هن پي ڪامن ڪبير شاهه چوي، اهو چڻڪو ڪيو ڇٽ ۾
تان ڪڙنر پڻو ڪونه ڪو، تنهن نار سنڌي نٽ ۾
جهڻيو تنهن جهٽ ۾، سڀڪو ڦرڻو ڦٽو ڪيو.

(۲۷)

مومل مشرو ماڙبين، هئي نانگن پري ناز
ياد هئا تنهن زال کي سڀ اوڍڻ جا ڀه انداز
پڙهي هئي ڪنهن ڀرت مان، باري بره بياض
هئا ائين ٿڪا تنهن نار جا، گليلن جان گاز
سا ڪنڌ نه ڦيري ڪيڏهين، ڪي عشق ڪنا اعزاز.
ڪاڪ ڪنڌي ها ڪيترا، ان جي نظر کان به نياز
سي سڀ راڻا راو همير هئا، دولت منجهه دراز
تن پي پنهنجا وس وڌا ڪيا، جان ڪي عقل جا اعلاز
تان هن بحري وانگن باز، ستيو ساھو سي وڌا.

(۲۸)

مومل مشرو ماڙبين، هئي سوي پري شان
هنڌ حويليون حجرا، تنبو تنهن طولان
چونڪيون چمن چوڌرا، بي حد ڪنان بيان
تنهن ڪل جوڙائي ڪامڻي، عقل ڪري ارکان:
ته آءُ آهيان وات وڪيل وڪالت ري پانهنجي،
دڳي سان ڌيان

سي سر مرد اچن ميدان ۾، جي هجن ساھو سرت سجان
تن مان شرط پيڇي جو شرط سان، سو ايندو مون وٽ
ماڳ مکان

آءُ تنهن ڪانڌ قبول ڪندي، شير سڄي سلطان
ان تان ڪاڪ سڄي ڦلبان، ٻيو آن سدا پئي صدقي تيان.

(۲۹)

ٻارنهن تيرنهن تنهن جون بهتر اڪيون بان

گجر هٿي گيرون ڪيا، آهو جا اوسان
 نو سا گوپيون تنهن جون، هيون شرط وڌي سان شان
 تهڙي ڪنهن وٽ هئي ڪان، جهڙو پير پٽن جو.

(۳۰)

ڄل ميان راڻا، هل اُتاهين
 گل ڦل جافر چڱيان جائين
 هن پي سيند ته سرهو وڳوڍ ڪيائين
 نٿ موتين سين لال ڌريائين
 سڀ ساهيڙيون ڇڏت سڏيائين.

(۳۱)

لٽڪي جهٽڪي خوب ڪلائي
 ناتر ٻانهي تت سڏائي
 ڪاڇ وڃي ڪو اتي ڪائي
 تڏهن اٿيو راڻو موزا پائي
 مرد وجهن ٿا ڪوٽ نمائي
 هن رن جو وچ ڪهڙو آهي؟
 ڦند پڇو ٿو ڦٽڪ ڦٽائي
 واسينگ وٺيو نانگ نوائي
 تڏهن هوءَ ڪٽ ڪنيو ٿي ڪوه سر پائي
 هي وڃي ويٺو مومل ڪي پڙ پاڪر پائي
 يار جي يار مبارڪ آن ڪي آهي
 سر جي ڪٿي سر ٿو ڪائي.

(۳۲)

يار سڏيني مئٽرا، هوندين ڪي ايندين

ڊوليا ڊٽ ڌڻين کي نياپا ڏيندين
وري نه ڏسندين، ڪڏهن اچي ڪاڪ کي.

(۳۳)

راڻا تنهنجو رنگ، ڪنهن ويسري وسري
اسان ڏانهن اچڻ جو، دوس مر وجهيچ دنگ
نر سڃاڻي ننگ، مون کي مهڻي هاب متان ڪرين.

(۳۴)

مومل سڃاڻي مصري، سوڍو ساڪ جبات
ڪيسر پني ڪپڙين، ڏنم راڻو رات
جيڏن سان جمات، موٽج ڪري مون پرين.

(۳۵)

پينر ٻئي پيڙيون هيون، ڪڏهن ماڙي منجهه محل
تنهن سان ستي سبيج تي سهج ڪري سومل
ڪاهي مدي مومل من ۾، جنهن چند ڪيا ٿي چل
کانڌ بنا سا ڪوڙي ڪيئن رکي بوتو وچ بغل
سا ڏکي مر ڏهاڳ جا، ٿي حال گذاري هُل
اصل عزازيل کان هئي پڌري اها پل
تان اُنوهين آيو ڪامل سائين ڪاڪ جو، منجهان اوج اچل
ٻٽ ڏنائين ٻه چڻا، رمز تنهين سان رل
هي لڪڙ لاڙي هليو، ڏيئي مبي ڪي موڪل
سوراڻو رُند رکي ويو، وڏي خوف خلل
هي پي اتي عجيبن لئي، جان ٿي ناز منجهان نرم
تہ ٿي ويل منجهينجي ور جي، اتي کانڌ ڪريان ڪا ڪل
تان هئي مئي ڌري ويو مئندرو، اجها ڪام

ڪنڌي سان جهل
 سا منجهه رويو رات ربهون ڪري، ٿي ڳوڙها
 ڳاڙي ڳل
 پيئڻ وڙهي ٿي پيئڻ سان، جوش منجهارا جل
 ته ڙي ڪهڙي ڪبير شاهه چوي، آندئي هت اجل
 ماربيئي کي مومل، جنهن سان سٽينءَ سومل
 سبيج تي.

(۳۶)

سان راڻي ريب رياءَ، مومل ماڙيءَ تو ڪيو
 ٻٽ ڏنائين ٻه ڄڻا، تڏهن گهوت اهو ٿيو گهڻا
 ڇا زال ڪ مرد هئو، سو ڄاڻي ڄاڻ خدائ
 پر هو حق رڻو ٿي حق تان، اهو وڃ وڌو پيو واءُ
 ڙي ڪامن، ڪبير شاهه چوي، تو ڪيئن رات
 رسايو راءُ
 مومل ڏي ٿو مهڻو، سڀڪو، سوڍي کي ٻه سڀاءُ
 جيڏهيئن هو ويڇوڙين وياءُ، تينهيئن ڪڍي ناحق
 ٿوڍي پرڻيئن.

(۳۷)

ناحق ٿوڍ عقل سين، تو تررت ڪيو تررتوت
 ڪامن ڪاڪ ڪنڌن ۾ ڪونر ڪيئي ٿي قوت
 منڊي چرخ چلت جو، مڪر ڪيئي مضبوط
 تان راڻي هڪڙي راند سين، تنهنجا نات
 ڪيا نابوت
 ڙي هوئي پارڻ پيڇ پريت جو، سندرو سڪ تابوت

ٿيندئي بت پڇوٽ، جيئن تو عاشق ساڻ آلت ڪيو.

(۳۸)

سو مومل ٻاجهون مٽندرو، وير نه سهي وار
ڪي پائين ڪي ڪريان، وڃي تسالو تڪرار
پوءِ چوي موتيون من ڪي: ته ڙي اي نه اصيلن آر
هئي هڏ ستي سومل سيڄ تي، پر نالو ٿيو نروار
هان جيڪا منڇا هونديس من جي، تنهن جو پوندم
سڌ شمار

ڪي هئي برهه وڇوڙي بامني، جنهن ٿي جيءَ
تان لاٿو جار

ڪ ڪو هو مڪر مهريءَ من ۾، تنهن جي ڪل
ڄاڻي ڪلتار

پر جيڪي مون سين سخن سوڍي شرط ڪيا
هئا، تر نه تن ۾ وار
تنهن ري ڪامن ڪبير شاه چوي، قلب ناه قرار
مون ڪي عشق ٿيو اظهار، هي ٿيو پري پهه پرچاو جو.

(۳۹)

مومل ٻاجهون مٽندرو، وير نه سهي ويلهه
عشق وڌس ارواح ۾ ڪي نينهن جا نهرا نيل
سو قابل ڪبير شاه چوي، ٿو مري ڪارڻ ميل
اهي سندا خاوند ڪيل، جيئن ڪنڻ جهڙو ڪم ٿيو.

(۴۰)

سو راڻو رتولن ۾، مومل ماڻي شال
برهه هڻي ڪيو بانوڪو، مست گهڻو متوال

سڪي سوڍي کي سڪ منجهان، پر ڪنهن حرف
ڪيس هي حال
سنڌي من مقال، ڪامل ڪنهن سين مَ ڪري.

(۴۱)

راڻو ماڻهو راءِ، ساريو ٿي سڌ مران
موٽائي ماڳن تي، آئيندس الله
سوڍا تو ڪن ساه، ناته راڻا گهڻا راج ۾.

(۴۲)

راڻا نه ڄاڻا، ته ڪيئن وڌوڻي ولها
اچي ڪاڪ ڪنڌن ۾، پرچي ڏي پاڻا
ڌريائي ڌورا ٿيا، تو ور ري وهڻا
مومل جا ماڻا، پيو سوڍي ري ڪير سهي.

(۴۳)

آءُ منهنجا ولها، ڪرياتائي ڪانڌ
جيئن تو چئي پاند، چارئي رکيا چڪ ڪان.

(۴۴)

ڳاڙها گل گلاب جا، ڳاڙها مٿن ويس
ڳاڙهيون ٻانهيون ٻانهن ۾، ڳاڙها لال لبيس
ڳاڙها ارت ڳجهن سين، ڳاڙها نڪن نيس
پاڻ سُڪيون منجهه سنريون، ڏک وڌائون ڏيس
واه تنهن جا ويس، جي ڪتن ڪناريون ڪاڪ ۾.

(۴۵)

سڱ ڪري سين شينهن، ڪنڌ ۾ ڦيرج ڪيڏهن
ايئن مَ وسج عام تي، جيئن مومل اُنا مينهن

سندي حشر ڏينهن، سوڍو ساربندينءَ گهڻو.

(۴۶)

راڻي جي رهاڻ مان، ڪو آيو آديسي
عطر مشڪ عنبير سان، تنهن ولات سڀ واسي
سوڍو سناسي، اتاهون ٿي آيو.

(۴۷)

ڪاڪ نه جهليا ڪاڙهي، موهيا نه محلن
پائن ۽ پانهن جي، پنڌن تان نه بجهن
لکين لاهوتين، اهڙيون اوري ڇڏيون.

(۴۸)

اهڙيون اوري ڇڏي، ويا لاهوتي لڪ
وجهو پتڻ ويٺيون، ڪاڪ ڏياڻيون ڪڪ
پئي اي پرڪ، ته سوڍيون سجھائي هليا.

(۴۹)

ڪاڪ ڇڏيائون ڪنڊ ۾، پاڻا ويا پري
تن کي مومل ڪوه ڪري، جي لڏائون لنگهي ويا.

(۵۰)

مومل جي مجاز جون، هيون تارن ۾ تbron
هڻي حالتن کي، زور ڪريو زbron
ڪاڪ ڪنڌن قبرون، پسجن پرڏيهن جون.

(۵۱)

مومل جي مجاز جي، لڳي جن لڙي
سي سڀ راڻا راڻ هير هئا، تن مان موٽيو ڪونه مڙي
ڪي هڻي ڪوڏن چوي، جهونجهارن جهڙي

تان سي لوديائان لڙهي، پاڻا پاڻو پراهون ويا.

(۵۲)

مومل هٿ ڪمان، نسوريائي نينهن جي
هٿي ٿي حالتين کي، ٻنگ نهاريو پاڻ
جيلائنهن لڳيس پاڻ، تيلان واڍوڙين وڙ لهي.

(۵۳)

جڏهين مومل مٿي، تڏهن راڻو گهڻو راضي ٿيو
سنگتين ڳالهه سٿي، تن ڏوٿين کي ڏک ٿيو.

(۵۴)

مومل پنڌرهن پير، سوڍو سٺ هٿن جي
نَوَ سسيون تنهن نار کي، آءُ ڦند وڌي سان ڦير
بيت ٻه ڏيرون ڏير، پراهو ٻڌو اسلام چوي.

(۵۵)

تيلان مران مومل لاءِ، جيلان ڪانهي جهڙيس ڪاڪ ۾
سوڍي وڌي شان سان سنڌي شمس شعاع
جڏهين ڪڍي ڪر ڪبير شاه چوي، تڏهن چڻ
باهه پئي پڙڳاءُ

وڃن ويس لڄاءِ، منڌ نه جهڙي ماڙهوئين.

(۵۶)

مومل جي ماڙي کي، سهسين ڪن سلام
مڪڙا دور درياه جا، پيا وڏا شينهن شان
ڀڳس ڪنڌ ڪلام، مومل ماڻي مئڌري.

(۵۷)

وٽ چوربندي ولها، ويڙم تيل پري

سودل لاء سرتيون، پيس تان نه مري
جييري جيڏا جان مان ويڙا ڳچ ڳري
ماريس ڦٽ فراق جي، چاڪن کيس چري
راڻي لاء رڙي، وييم وهامي راتڙي



ڪلياڻ

(۱)

دل ڪسي پوءِ ٿو ڏسين! چي، مون نه ٿي تنهنجي ميان
قلب ڳوليم ڳول سين، تان هنڌ نه آهي منجهه هيان
نئون ڪٿيو نانگ وانگن لوڻ لوتيو منجهه ڏهان
تحقيق منهنجي توڻي، آءُ ڏانهن دلبر ڪنهن ڏيان؟

(۲)

هت هئي هن هنڌ، سا دل نهاريان نه لهان
تنهن جي تر ڀاڙ لئي، پير ڪٿي ٿياسي پٺڻ
پوءِ اها ساڳي سنڌ، ڏنم ڏيري دوست جي.

(۳)

هت هئي هنڌ هيءَ، سا دل نهاريان نه لهان
تنهن جي تر ڀاڙ لئي، پير ڪٿي وياسي وٽ پيءُ
ته ڪير هئي سنڌ ساهه جي ري دُڙ دوستن ريءُ
جي اٿيون جوش منجهارن جيءُ، تن ڪٿي اکين
مٿن اثبات ڪي.

(۴)

اکين مٿن اثبات ڪري، ڪٿي سنڌ اها سڪتي
ته ميان پارس دل پاڙي کان، توڇو عاقل ٿي آلتِي
هي جا زوري سان جهلتي، سا ڪٿي سانڍج سوگهي
ساه سين.

(۵)

پيشانيءَ پاڙي، حلقا هيبت جي هڙا

تير تنهين جا پنڌيون، چت چڏيو چاڙهي
اُهي باڪيون بچو بره جون، سي اڳي ڏيون ٿي ڏاڙي
سي جهاتيءَ مون جهاڙي، ٿيون جهاڙيون جهاڙن
جهاڙ سين.

(۶)

پراڙان پسي، اجهي اڪيون آيون
روح منهنجو رمز سين، نيوتن هسي
جن کلندي دل کسي، ان کان آڻڻ اٿانگي ٿي.

(۷)

مُرڪي موهياون، ساهه سوگهو ڪيو سڄڻ
جي ڪلي ڪنياون، تن اکين جيءَ اڙايو.

(۸)

ڪليو خوب ڪڻن، نيڻن سباجها سپرين
چن تائيو تير هڻن، ڪڍيو کان ڪمان مان.

(۹)

آيو جانب جنگ تي، پري بره بندوق
سا ڪريو گوري ڪوڪ، وڃي ناگه نڪتي.

(۱۰)

کان ڪرنگهو ڪپيو، پکن سين پيهي
جيرا جگر بڪيون، پاساريون پيئي
ويچن کان ويئي، ٿي وهيئي سڄڻين.

(۱۱)

جت حبيب هڻن، پري ناؤڪ نينهن جي
تتي طبيبن، وڃي وڃا وسري.

(۱۲)

نيٺ ڀريا سڀن ناز، تارا تير ڀرين جا
بحري وانگن باز، ٿا سوڙهن ساه ستن سان.

(۱۳)

نيٺ ڀريا سڀن نينهن، تارا تير ڀرين جا
ڀيڙيون بحريءَ جيئن، ٿا سوڙهن ساه ستن سان.

(۱۴)

ڀرت آهي ڀڙي، نيٺن منجهه نجات
ڪڍي بيٺا ڪات، آءُ چون عاشق ڪي.

(۱۵)

آهي عجيبن جي، تارن منجهه ترار
پهس لنگهيون سا پار، وڃي ناگهه نڪتي.

(۱۶)

آءُ ٿي محب مران، هوت تنهن جي هٿ ۾
ڀرين پاڻ گهران، ڏج جوڙي يار جتيم ڪي.

(۱۷)

ليي منجهه ليو، پاتائون ڪم پانهنجي
تنهن ليو منجهه ليو، ساه منهنجو سڄڻين.

(۱۸)

نيٺن ڪي نيران، جن ساجهر سپرين سهتيا
جيءَ جسي ۽ جان، ڪر حضوري حج ڪيو.

(۱۹)

اڪن ڪي آءُ، جان ڪي جهلون پائيان
تان پڇو پوڇڙين ڪي ٿيون ڏين گجهون ڳاهون

پيڻن مهر مينهون چوي، سڳر سونائون
لالن لڏائون، ٿيون خوش خير ٿيون.

(۲۰)

اڪيون جت اڙن، اتان ڪو چنڊ سان ڇڏائي اچي
اتن آتان عشق جو، ڪڙا منجهه ڪڙن
ڪارڻ جنگ ڪير شاه چوي، وجهيو لوه لڙن
قهرِي نيڻ قريب جا، چهرا نت چڙهن
تن جي پلڪن ڪين پڙن، هو جي راوت راندي رک جا.

(۲۱)

اڪيون جت اڙن، تن تي زبان ٿي زاريون ڪري
پنڌ پيرن باسيو، مڃي هاڃ هڻن
مرڻا محنت ڪن، سڀ سلامي ساھ جا.

(۲۲)

اڪيون پريم تنهنجون، ڪڪوريون ڪئا
نہ ڪي رتيون لاک ۾، نہ ڪو آين پاھ
وڃي محب وٽا، رات رچي آيون.

(۲۳)

اڪيون پريم تنهنجون، گھليون ۽ گھوڙا
لاھين نہ لوڙا، جي هانجي خاطر هيرون.

(۲۴)

اڪيون پريم تنهنجون، ڪنڊيون ۽ ڪاريون
مولي ڏنئي منهن ۾، ڪيون صاحب سُونھاريون
ري ڪجل ڪاريون، سنجين تان سور لهي.

(۲۵)

اڄ پڻ اکن سان، ڪوئي ڪنائون

ماھ وراھي ھليا، ڪرنگھو ڇڏيائون
 ”وَتَوَاَصَوَا بِالْحَقِّ وَتَوَاَصَوَا بِالصَّبْرِ“ ايئن اُتائون
 مون کي ماريائون، ڪلي گھايو سڄڻين.

(۲۶)

ڪوئي ڪُهي سڀرين، ڪوئي ڪُھڻ ساڻ
 نيزي ھيٺان نينھن جي، پاسي ڪرم پاڻ
 ڄل وڃائي ڄاڻ، ٿي ۽ عاشق ازل سامھون.

(۲۷)

عاشقن آرام، ڪڏھن سمھي نہ ڪيو
 حبيبائي ھيڪڙي، طعني ڪيا تمام
 اکن نند حرام، پڇن پييون پور ۾.

(۲۸)

عاشق ائين نہ ھون، جيئن تون ساجن سڄي انگڙئين
 ھو وڌيا چيريا چچريا اُڀا رھبر روڻ
 جي ڀرت ڀريان جي پُون، تن کي نينھن نوازيو.

(۲۹)

ناپون نينھن اکن ۾، پن پرائي پُور
 ٿڙ تڙھين ٿڙھيو عشق جتھين اُور
 وڌي وڻ وڌو ٿيو، محبت ۾ مھمور
 مليو ڪنھين کي مُور، ٻڌا ھنڌ ڀسي حيران ٿيا.

(۳۰)

محبت جن جي من ۾، سي سُڪائي سونھن
 ڪڪوري ڪاڪ وھي اندر عاشقن
 ٻڌا ڇو ٻُجھن، قدران ڪيميا جو.

(۳۱)

محبت هئي جي مال، ته ميڙي گڏ ڪي موزيڊين
پر تن ڪي هئي بجو بجن تي هو جي نگر نند نڪال
اصل عاشقن سين، اٿس خاص خيال
ٿي رهي رفيقي تن سان چاچي ان وٽ قنڊر ڪمال
سي ساندينس سڪ مان، ڏسيون فيض في الحال
ڪيئن جيئن عقل علم عشق جو منجهس واس وصال
هو جي بي قدرا بي حال، تن سان ڪري قرب
ڪبير شاه چوي.

(۳۲)

ڪانه ڏٺي سون ڪٽهين، ڪا مس ڪڍي محبت
اوي لائي ڏسو ان ڪي، ڪا رُميءَ ٻاجهون رت
منائي مروت، اٿو ڪا اخلاص ۾.

(۳۳)

ڪانه ٻڌي سين ڪٽهين، ڪا محبت ري مروت
پر ڪي هون عقل اڪابر آدمي، ته ٿئي انهي ڪون البت
اهي ڀڳي دل سڄي ڪن، ميئن سان مسرت
ڳڻن سان ڳنهيو ڪن ڪامل ڪرامت
ڪي هون ڪرتن ڪچا ڪبير شاه چوي،
ته هو نيو گڏين سان غربت
اصل اشرافن جي آءِ طرح اها تربيت
سي تاري محبت ميلاپ ڪندا ايڏي سان حشمت
انهن جي تڪرار لڳي ٿي رُميءَ ٻاجهون رت
گني جي گذران جي آءِ سقري سلابت

سي سرت سناخت سپرين، شل هون صاحب سلامت
جي ايڏيءَ سان حڪمت، ان کان ڪڇي ٿيئي ڪانه ڪا.

(۳۴)

منو ڪوڙو پڌرو، آءُ ظاهر منجهه زبان
منو، منائي جي طرح ڇڏيندو تان
منجهان ڪوڙي ڪانه، ڪا منائي معلوم ٿئي.

(۳۵)

قلب جنهن جو ڪوڙو، سو ڪيئن منهن منائي چوئ
ذرو تنهين زهر مان، جي ڪڙو قاتل هوئ
من مصري مين ڪري، کڻي ڏوٻيءَ وانگن ڏوئ
تان پي توڙ تائي سوتوئ، اهو ڪوڙائي ڪين ڇڏي.

(۳۶)

جنهن منجهه منڏ منائي جو، سو جي ڪوڙو چوئ
تنهين جو ڪوڙو چئبو ڪين ڪي، پاڻان مهند
منايان هوئ
تنهين منجهان پوءِ، منائي معلوم ٿئي.

(۳۷)

منا لب محبوب جا، منا پرين مون پاڻ
منا روپ پريا رخسار سي، مني ريجھ رهاڻ
منائن نجيب جا، مني گڻن پري ڳالهائ
تنهن مني ساجن سان، منهنجا منا پيچ پريت جا.

(۳۸)

اچين جي هيڪار، مون ساريندي سپرين
ڏيان اوطاق اکن ۾، پئا واه وچايان وار

چُمي چشمن تي رڪان پرين تو پئزار
سا ڪريان چيَ ڏندن کان ڌار، جا وڻ توکي وائي چئي.

(۳۹)

مون وٽ هُوين منهنجا پرين، شل ساجن سدائي
ڏور وڃي ٻي ڏيهه ڏان، شل وڪ مَ وڌائي
جا توکي وڻن چوي وائي، سا هوند پاڙون چپ
پئي ڪيان.

(۴۰)

هن نمائي ناتو، رکيو تو سان راول روح جو
سو محبت جو منهنجا پرين، مون سان پيچ پگهه پاتو
تو هيئن ڪسي ساهه سقيم جو، نيئي چشمن سين چاتو
ٻول ٻڌا ٿي پاڻ ۾ محب ميان مان، تو
سو تون سخن سچو ڪج سڀرين، نه مون ڄاڻ
پريا ڄاتو

هن منهنجي هنيڙي حال حوال جي، آءُ ڪل
ڪرا ڪا تو

تون آهين ادب جاءِ اُتيم ڪي آءُ ڇا واکاڻيان واتو
هٿ چنڻ مان ڇا تو، ايندئي قريب ڪبير شاه چوي.

(۴۱)

تات طلب تن تور، سدا تنهنجي سڀرين
آن جي من عشق ۾، پيسو پچائي پور
دوس اچي دوست محمد چوي، هوت مڻيو سڀ هور
جهڙي چڪوي چنڊر چڪور، تو تهڙي پيتم
پرت پريم ڏي.

(۴۲)

سا ڌاري ڪريو مَر ڌار، جا نالي سئي توهجي
عيب ڏيکيندڙ آءُ تون، محب منا مننار
هن درماندي جي دوس محمد چوي، اچي له
ساجن سار سنڀار
تنهنجي يار پچار، مون کي دم دم آهي دل ۾.

(۴۳)

دم دم آهي دل ۾، تنهنجي حب حبيب
هلي دارون هن درد جو، توري ٻي نه طبيب
هن درماندي جو دوس محمد چوي، اچي ڪر ڪا قريب
آءُ ٿي نهاريان ئي نت نجيب، تون آءُ عجيب
اتيم جا.

(۴۴)

آءُ عجيب اتي ڪر ٿي راضي رحم رفيق
من مڪي ڪر ماه جيئن، ڏي لالي لا شريڪ
درماندي دوس محمد چوي، حاضر ميڙ حقيق
تنهنجي حب تحقيق، منهنجي دل مست ڪي.

(۴۵)

منهنجي دل مست ڪئي، تو موهي ساڻ مجاز
پاڙهيئي پرين ڪي ڀرت مان، بعضي بره
سندا بياض
تڏهن دوس سڄو دوس محمد چوي، ٿي دلبر
اندر دراز
هاڻي ٿي اونيائون آواز، آهنگي محب اچڻ جا.

(۴۶)

آن جي محب اچڻ جا، وجهان ويٺي واجهه
توري ڪانڌ قبوليان ڪين ڪي، جي ڏيهه ڏين
بيا ڏاج
دوس سنڌيو دوس محمد چوي، آءُ حب هنئين
ڪي هاج
مٿي ٻانهي ٻاجهه، الهه لڳ اچي ڪريو.

(۴۷)

الهه لڳ اچي ڪريو، پيٽي پر پتار
ساجن سک سرير ۾، آن ڏي اڪنڊ اپار
دوس سڪان دوس محمد چوي، ٿي درسن لٿي ديدار
دلبر ڏيو ائين دل ڪي ڪا دلداري دلدار
ياري تو سين يار، آءُ ڪامل ”ڪُن فيڪُون“ جي.

(۴۸)

سپيريان جي سک، ڪي من ڪورا ڪيو
جيئن سونارو سون ڪي، ڪري تورا تڪ
تيئن پيڻ پيالو عشق جو، آءُ تڪي تراران تڪ
لوڪان ڪجي لڪ، پر لڪ کان لڪي ڪين ڪي.

(۴۹)

سڪ نه سلٽائون، تڪان نينهن مٿي ٿيو
لائي آر عجيب سين، اپر اوربائون
ٻڻا گهر گهوربائون، دوس رڪيائون دل ۾.

(۵۰)

اندر من مقال، سدا تنهنجي سپرين

پهرائين پربت جي جڏهن لئون لائي تو لال
 پوءِ ڇو پاڇي سين ڪرين هيئن خوبي جا خيال
 اچي پڇ ارواح کي هي حقيقت حال
 ته سنڌي تو سنڀال، ڪ کا ٻي وائي آهس وات ۾.

(۵۱)

من اندر مصلحت، سڌا تنهنجي سپرين
 پهس وئي ڪيو پانهنجو، موهي سان محبت
 خوبي جي خيال جي، دوس مر ڪر دهشت
 اچي پڇ ارواح کي، هيڄون حقيقت
 ته تنهنجي ونڌي ٿو وحدت، ڪ کا ٻي وائي آهس وات ۾.

(۵۲)

من اندر مذڪور، سڌا تنهنجو سپرين
 خوبي جي خيال جو، دوس مر ڪر دستور
 اچي پڇ ارواح کي، جو ٿيو محب ميان مهلور
 ته ٿو سلي تنهين جو سور، ڪ کا ٻي وائي
 آهس وات ۾.

(۵۳)

اندر من اداس، سڌا تنهنجي سپرين
 مشڪ ڪنان ٿي مهند پانيان، ڀلي تنهين
 جي باس

اچي ڪر ارواح جي چاري ٿي چڪاس
 ته هن کي تنهنجي وير وياس، ڪ کا ٻي وائي
 آهس وات ۾.

(۵۴)

جيئن سا کاني کانهن، لوسندي لاتيون ڪري
تيئن اچي ڏني اوچتي درد پريان جي دانهن
ويج ڏنيين ٿو ٻانهن، سور هنيين کي سامهان.

(۵۵)

ڦٽن اندر ڦٽ، ڏنپ سڄي ئي ڏيل تي
ڀڄن پر ڪڇن ڪين کي، لتڪن اندر لت
آڙاه ان عميق جي، ڪي سورهيه سهن ست
ٻڙاڇا ڄاڻن ڄت، قدر ان ڪيمياه جو.

(۵۶)

درد نه توکي دنگيو، ڏنيئي درد نه دنگ
ڪاري کان قريب جا کڻي ڪين ختنگ
سبق انهي سور جا، اڳ نه پڙهيا هوءَ انگ
وڃي پڇ پتنگ، ڪر لاهو جي قضيي.

(۵۷)

درد نه توکي دنگيو، ڏنيئي درد نه داءُ
عشق جو عثمان چوي، ڪونه آئي ڪهڪاءُ
تڏهن گوشا ڪريو گذرين، ڏور ڏکوين ڪاءُ
وهين تن وٽاءُ، جن کي سڏ نه سور جي.

(۵۸)

سور مڙيئي سور، پر باري سور بره جا
شب روز سڄڻ جا آهن مون کي آڳي عشق انبور
نانگن کان پي نينهن اٿانگو، قاتل کان په ڪلور

انهي درد اهر دستور، تنهنجي ٻُڪي هٿ دوس جي.

(۵۹)

درد بي درد کي ڏاٽر منهنجو ڏي
جنهن کي سڌ نه آهي سور جي، مرجان سرڪي
چڪن سي

ته حال منهنجي هي، هوند واقف ٿين وره جا.

(۶۰)

لٿو سورن سڄهه، پاڻيهي پيهي آيا
ڪنهن کي ڏيان منجهه، مرجان ڏڪن ڏيل ۾.

(۶۱)

تن سورن کي شاباس، جي پاڻهي پيهي آيا
هوند ڪاڪيون ڪالهه مياس، پر وڏو ويچارن
وس ڪيو.

(۶۲)

سور نه سانگهين، پاڻا گهڻيرا پائيان
مون کي مون پرين جا، اڳڻيا آهين
جي ماڻهن کي مارين، آءُ تن سورن سانڍي آهيان.

(۶۳)

سوربتي سور، وڃي اوريو اڻ سوربتي سان
هُن جو پنجهڙي نه پٺو، هي وڃي ٿي وهلور
پرايائين پور، اڳي کان پي اڳرو.

(۶۴)

سوربتي سورن کي، ڪري سهجون سڌ
پڳسي سورن هڏ، سي پڻ سيڪي سور سين.

(۶۵)

جان جان ناه ضرور، تان تان ناهه طبیب کو
جسي سريو سور، ته کرويجن ور پيو.

(۶۶)

سکن کارڻ سور، وڃي وهایم جيڏيون
جنهين جي وروه، در سونهایم دوس جو.

(۶۷)

کنهين کنهين ماڻهين، گوندر جو گذران
کريو ڏرس ڏيان، وڃيو کن سودو سور جو.

(۶۸)

کنهين کنهين ماڻهين، گوندر وڏي وٽ
ڏيو گوڏ گرت، وڃئو کن سودو سور جو.

(۶۹)

ڏک سکن جي سونهن، گهوريا سک ڏکن تان
جنهين جي ورونهن، در سونهایم دوس جو.

(۷۰)

ڏکيتيون ڏهان، جيڪس لڏي وييون
هاڻي کن ڪنان، پڇان سورن خبرون.

(۷۱)

نه ڪا ڏکي ڏيهه ۾، نه ڪا ڏک پڇار
ڪانهي تن تنوار، نينهن ٺاڻيون جي ڪيون.

(۷۲)

نه ڪا ڏکي ڏيهه ۾، نه ڪا ڏکوي
جنهين سان روئي، حال گرهيان هوت جو.

(۷۳)

هي هي هوت مياس، ڪر نه لڏيئي ڪڏهين
هوند نه هيئن ٿياس، پڇئي جي پير پري.

(۷۴)

اهڙو تون نه پريانم، جو تون ويندين وسري
ڍڪي ڪڙڪ ڪڙهن سين لتي لوڙه ڪندام
تان پڻ هڏ سندانم، تائيندا تو پار ڏي.

(۷۵)

حبيب هڪار، منجهان مهر سڏ ڪيو
مون کي سڀ ڄمار، اهوئي اورڻ آيو.

(۷۶)

پاڻوهيو پڇن، ڪٿي هٿ حبيب جو
نيزي هيٺان نينهن جي، پاسي پاڻ نه ڪن
عاشق اجل سامهان اچي گات اچن
ڪُسن قرب جن، مرڻ تن مشاهدو.

(۷۷)

جڏانڪر جانب سان نيهن لڳو نروار
تن تڏانڪر طالبو، تسالو تڪرار
ياد اسان کي يار، من ياد پئون تنهن يار کي.

(۷۸)

جڏانڪر جانب سان بيٺوانگ اڙي
تن تڏانڪر طالبو، گهاري ڪين گهڙي
ڪنديس ڪانه ڪڙي، محبت محبوبن سين.

(۷۹)

سرڏني ساجن ملي، ته هوءَ مُنهنجو مُونهين وٽ
اهڙي سهانگي ست، ڪا ٻي نياڳي نه ڪري.

(۸۰)

عاشق معشوقن جا سدائي موٽاج
هٿان ڇڏيو هاج، اڃا سڪن سڏ ڪي.

(۸۱)

عشق جي اسباب ڪي، پر ۾ پڇائون
دارون انهي درد جو ڏاڍو ڏسيائون
آخر والعصر جو، اهين اتائون
تڏانڪر تائون، سڪ تنهن سلام ڪي.

(۸۲)

سڪين ٿو سلام ڪي، ڪرين ڪوه نه سلام
ٻڌا در تن حرام، هي در جنهين ديکيو.

(۸۳)

تائين ڪوه طبيب، پايو دارون ديگ ۾
جوهنيون گهڙ ڇيبي، سو چيني چڱو نه ٿئي.

(۸۴)

ديگيبن دوڳ ڪڙهن، ڪڙهي ڪڙڪو نه لهي
عشق جي الول جا مگر مڇ ٻرن
وٽان واڍوڙين، ڪوڪ نه وڃي ڪڏهين.

(۸۵)

اڄ پڻ ڪنجهو ڪنجهه، واڍوڙ ڪي منهي
جي ٿي پيبن سنجهه، ته هو پها هو پٽيون.

(۸۶)

اڄ پڻ دانهون دانهن، واڍوڙي کي منهنين
ويج ڏنپين ٿو ٻانهن، سور هنئين کي سامهان.

(۸۷)

ويجن وڍ وڌام، ڦڪي ڦرق ئي نه ڪري
موتج محب سندام، چاڪ حڪيمن چوريا.

(۸۸)

حياءِ حڪيمن ڇڏي، ٿيا طمع دار طبيب
ويجن گهڻا وڻاهيا گورن ساڻ غريب
مادر منهنجي مرض جا آهن ڪاريگر قريب
اچن جي عجيب، ته وڃن سور سنڌن مان.

(۸۹)

منجهان مون آزار، اٿياري اٿي ويا
حبيب ئي هڻي ويا، پيڙا جي پچار
طبيب تنوار، هڏ نه وڻي هاڻ مون.

(۹۰)

هڏ نه وڻي هاڻ مون، ويجن جو وصال
هن منهنجي حال، حبيب ئي هادي ٿيو.

(۹۱)

حبيب ئي هادي ٿيو، رهنما راحت
پيڙا نيائون پاڻ سين، لائي ڏيئي لت
سپريان صحت، ڏني منجهان ڏڪندي.

(۹۲)

اور ڏڪندو اهو ٿئي، هادي جنهن حبيب

تر تفاوت نہ ڪري تنهن کي ڪو طبيب
رهنما رقيب، ساٿر آهي صحت جو.

(۹۳)

ساٿر صحت سپرين، آهي نه آزار
مجلس وير مٺو گهڻو، ڪوٺيندي ڦهار
هڻي خنجر خوب تنهين، جنهن سين ٿي يار
ساجن مون ستار، سوجهي رڳون ساهه جون.

(۹۴)

ويجن وڏا وس ڪيا، مرض منهنجي ڪاڻ
تان ڦڪي فرق ٿي نه ڪري حڪيمائي هاڻ
مادر مدارن کي، آيل ڪوٺي آڻ
لڳي لائن هٿڙا، پليجو چئي ڇي پاڻ
تنهن ڏني ساجن ساڻ، ويمن سور سندن جا.

(۹۵)

سور جنهن کي سريو، سري تنهن صحت
مٺي مصيبت، آهي عاشقن کي.

(۹۶)

نينهن نهائين کانءُ، وڃي سڪ منهنجا سپرين
موڙهوئي منجهه پري، تپي ڪري تاءُ
متان ليا ڪانءُ، ڪو ٽڪو لڳي رچ کي.

(۹۷)

سڌي هنياون هڻي ڪري چَر پَر چاڙهيائون
جا پر پتنگ پڇي ڪري سا پر پارياون
ڳاڙ نه ڳاڙيائون، متان سيڪ نه اچي ساهه کي.

(۹۸)

چواڪو ۾ چر، شل ڪبابون ڪو م ڪري
متان اجهامن اڱر، اچي سيڪ نه ساهه ڪي.

(۹۹)

ڏا ڏا ڏو ڏڳيون ڪن وراڪيو ور
پتنگن پليجو چوي، پڄي واريا پر
تان ڪاميو ڪوري وچ ۾ آيو ٿين انگر
مٿي مچ منگر، مرن پر موئن نهين.

(۱۰۰)

ڏا ڏا ڏو ڏڳيون، ڏاڏيو سوار ڏرن
پتنگن پليجو چوي، پڄان جان پرن
تان ڪاميو ڪوري وچ ۾ ٿا ٻارڻ جيئن ٻرن
مرڪن ۽ مرن، مٿان مچ موئن نهين.

(۱۰۱)

مٿان مچ موئن نهين، ڇڏيو سانگهن سار
پتنگن پليجو چوي گنهان ڪهڙا پار
سر جدا ڌڙ ڌار، اتيهين عاشقن جا.

(۱۰۲)

ويجن ويئي ئي، دوس پيهي در آيو
صحت جي سرير ۾، وڃي ڪل ڪرين پيئي
پيٽ پري پيئي، اچڻ سان عجيب جي.

(۱۰۳)

اجهي اڃ آيام، جن ڏني ٿيڙم ڏينهن
چوڪس منهنجي ڇت ۾، لڳي اٿڪ انهي جي اينس

جينئن من مشاهدي گڏيو، اچي پاڻو هيو پرينئن
سي نوري منجهان نيهن، ٿا اچلين گل گلاب جا.

(۱۰۴)

اچلين گل گلاب جا، رنگ چڱي ڪنهن روءِ
هنين کي هنڌ هوءَ، اهو پلڪ پسي ٿيو.

(۱۰۵)

محبت جي ميدان ۾ عاشق ٿي اچ
عشق جو آدم چوي، پري مٿانئون مڃ
جنهين شيخون سيئون، پهر تنهين جي پڇ
لا لائي لال ٿي، رنگ انهي جي رڇ
سڪڻ منجهان سڄ، لڪي جمر لڄائيو.

(۱۰۶)

محبت جي ميدان ۾ عاشق ٿي آچام
وجهندءَ سل سيد چئي، ڪندئي تير تمام
ڪهڃ ڪومر ڪلام، متان دوسنائين دور ٿين.

(۱۰۷)

محبت جي ميدان ۾ ڪن رکائي راند
هڻي تن حجام چئي، مانهين ٿڃ مهاند
سسي نيزي پاند، اچل ته آءُ ٿيي.

(۱۰۸)

محبت جي ميدان ۾ سوري پائن مر سخت
مٿو محبوبن اڳيان وڍج انهي وقت
عشق نانگ تخت، خبر کاڌن کي پوي.

(۱۰۹)

محبت جي ميدان ۾، سر جو ڪر مَ سانگُ
عشق تَحْتِ نانِگ، خير ڪاڌن کي پوي.

(۱۱۰)

محبت جي ميدان ۾ سينو سپر ڏيڇ
مُنهن ۾ معشوقن جا جِهاڻو ٿي جهليج
پَهائون پير مَ ڪريج، عاشق ٿي تہ اُبھين.

(۱۱۱)

محبت جي ميدان ۾، سينو سپر رک
مُنهن ۾ معشوقن جا چاڪ چٽڪا چڪ
سوري آڻ مَ شڪ، عاشق ٿي تہ ابھين.

(۱۱۲)

سوره مريسن سوپ کي، تہ جنگ جامي سين جوڙ
خواب خيال خطرا، وهم سڀ وادوڙ
مانجهي نفس نهوڙ، تہ راز پروڙين رڻ جو.

(۱۱۳)

سوره مريسن سوپ کي، تہ جنگ جامي سين لاءِ
خواب خيال خطرا، پنهنجا سڀي وهم وچاءِ
نفس ماري ڪر ٺاه، جان راز پروڙين رڻ جو.

(۱۱۴)

قلبُ ڪسوٽي هڻي، ساهه کي ڏي سيراھ
رچي من مين چوي، روح سڃاڻي راھ
اندر رهي الله، ٻيون وڃني وايون وسري.

(۱۱۵)

ڪشي دَم ڪَمَهَڪُون، پڪڙي جهل پساه
سوري چاڙهي ساهه ڪي، رک آڳ مٿي ارواح
حمد هيٺين ۾ حل ڪر، طالب تن لَهي تر پاءُ
هن ڪسوٽي قلب ڪي، من ماري ڪر ماه
دوس سندن دوس محمد چوي، ايئن پوندئي
سرت سماءُ

رهم ۾ گڏبئي راءِ، روبروءَ رفيق سو.

(۱۱۶)

چست چلي مٿن چاهه، وڃ تون خاني خردوندن جي
دل اجار دڪان تي، ديك وڃي داناھ
پڳ گيري پو پيش تون، وٽ اُچر ڪر آھ
صاحب صيقل جا ڌڻي، ٿا من مَلِيُون ڪن ماه
افلاطون عقل جا، ٿا سياهيون لاهن شاهه
تن وٽ سنجھ صباح، تون جوڏون وڃ جلال چوي.

(۱۱۷)

ڪَترُ قابِلَ وٽ ۾، هلي وٺن هيڪر
پل ندوري نفس ڪي، چڏ دنيا جا در
دوڙي وٺن دڪان تي، ڪه پڇ ڪاريگر
صاحب ديك سلوڪ جن وٽ جال جنور
سي حافظ حڪمت سين، ڪندا تنهنجا عيان
سپ اکر
ڏيندءَ مَهِتَ مَراتبا اُهي گنج ڌڻي گوهر
نافع ساڻ نظر، ڪندئي من ملي مهتاب جيئن.

(۱۱۸)

ڪتر قابل وٽ ۾، ويهي ڪج وصال
مؤ مايا جو ماملو، مست ٿڌو ڪر مال
دل رکي داناھ سين، هٿ ٻڌي ڪھُ حال
تہ تنھا ترين تن کان، فيض رسين في الحال
سي ڌوئي ڌر پٽ جيئن ڪندا، تنهنجو ساھ
سينگاري سال

ٿيندي داد دڪان تان، اي ڪر بات سھي بر حال
ان وٽ حال في الحال، تون جوڏون وڃ جلال چوي.

(۱۱۹)

ڪرتين ڪند ڪلال، سڦلو آھ سُمير کان
سو نوي ناز نظار نہ، شوڪي توپہ شغال
توڙي گوھر گرمل تي ڪري ڦاڪون ٿي
في الحال

تان پي هو ڪند طبع جو تڪڙو آءُ خارج بد خيال
مگر آھي مردود ڪي دار بقا ڏي دال
توڙي سخن صفا هوئي سال، تان پڻ ڪيندو
جرح جلال چوي.

(۱۲۰)

مئيءَ مثل جي مير، سڦلو آءِ سُمير کان
وڙهي ٿوئي واگھ سين، ڪو تان ڇڏائي ٿير
جڙبي چيز جلال چئي، ڪا پيل پٽيندي پير
ڪند ذهن کي ڪير، آئيندو ارڪان ۾.

(۱۲۱)

بَدَ جو ورهيه بَدَ، گهڙي نافع نيڪ جي
سو ڪمِينو ڪبير شاه چوي، نگر و ڇڏي نه نَدِ
اهو بدو بي شڪر بد خواه ڪندو بدِيون بي حد
هي قابل پنهنجي قرب کان هڪڙي رتي پوي نه رَدِ
سو هيڻو هلي حيا و سان اڃان ڪنهن قدر
قَريني قد
اُهو جاتِ وڌاي جَدِ، پيءُ ڏاڏي ۽ پانهنجي.

(۱۲۲)

نوڙت نت نياز، آءُ گذرُ غريبِي گُن وڌو
تَندي تڪبر تڙج طما ڪي، رحم گهڻو ڪج راز
جوين ويندُ جاڙ ڪري، جيئن اُڏر اڏامي باز
پوءِ تَهون هُندين هتڙا، اهو نت نه هوندُ ناز
تنهن کان ڪڻ تون سڪ صبر جو ساز، ڪر ڪا
ڪيرت ڪبير شاه چوي.

(۱۲۳)

جَن مَن جَهڙَڪَ جَهون، موليٰ جي محبت جا
ڪَنبن جي ڪِرڙن پَر، ان کي نانگ نون
ويڻ ورائي وات سين جي ٿا چونڊن کي نه چون
قابل ڪَرهيندن سين، پاڻان ڪامل ڪارون ڪن
اهي لکن ۾ لَکجن، جي اهڙي لاکيڻي لکڻين.

(۱۲۴)

آهي ته پي آه، ناهي ته پي نه چوان

عين سهي ڪر غين ڪان، ڀس ڇاتي منهن ڀاءُ
 صورت سپيرين جي اندر روح رها
 مورت جا محبوب جي، سالون لئون منجه لڪاءِ
 حال سهي ڪر حال سين، پئي ڪي ڪي مَ ٻڌاءِ
 ته ساجن ڪلَ سنڌياءِ، لهي سگهي صدرالدين چوي.
 (۱۲۵)

سڄڻ سنيون ڪن، لوڪان ليکي ونگيون
 سنڌي سپيرين، پٿر پروجھڻ ڏاکڙو.
 (۱۲۶)

ايئن جا نڪ اندر ڀر سڄڻ ڪنو جانڪي منجه ڪپ
 سو موتي شاهدي گڏو، جو سانڍي ڪڍيو سڀ
 راڳ تنهين جي. رپ، هتيين جنهين حال وهي.
 (۱۲۷)

ڪالھوڻي ڪر ڪيم پُڇ، نه ڪا اڄ صباح
 وٺن تنهين سان واڳيو، جيڪي پسين منجه پساه
 رڙه رباني راه، مٿي حال هشار ٿي.
 (۱۲۸)

ڪنهن ماضي من ۾، ڪنهن استقبال
 حاصل جنهن حال، تن سامن سچ پرائيو.
 (۱۲۹)

جڏهن سڄي سڪ جو، حاصل ڪيئي حال
 وڃي ٿي وصال، تڏهن قرب قريب سين.
 (۱۳۰)

جڏهن سڄي سڪ جا، پنا ڀرت پڙهيا

تِهان پوءِ ٿيائ، ساڃاه سڀيرين سان.
(۱۳۱)

سڪ نه آهي سُٿري، ڪن پروڙيو پير
ڪسڻ ڌاران ڪير، ڪري سڌ صراط جي.
(۱۳۲)

ڪڏهن اڪر عشق جا، پنا ڀرت پڙهيائ
تِهان پوءِ ٿيائ، ساڃاه سڀيرين جي.
(۱۳۳)

عشق اُوڪي اڪرين، سڄي شينهن جُهو
وات جنهين کي وجهي، وسان سو ويو
پرو تا نه پيو، انهي محبتي مجاز جو.
(۱۳۴)

عشق نه سوکي راند، جان کي ڪيلينس ڳڀرو
جيءِ جسي جان کي، پڇڻو ڪري هيڪاند
سسي نيزي پاند، لوڏيندا لڪ ويا.
(۱۳۵)

شدون جي شوق جون، مدون جي محبت
حاصل ٿي حڪمت، ظاهر زير زير مان.
(۱۳۶)

جاءِ وقف وقف جو، وڃي وره لٽوءِ
تڏهن پڙهي ڪر پڙدوءِ، سڀپارو ساڃاه جو.
(۱۳۷)

سُور ساڃاه سُور ۾، جيڪي پير پڙهن
ري پڙهي پروڙ جن، سڀپارا ساڃاه جا.

(۱۳۸)

مطلق جو معرفت جو، جائزُ جن جوازُ
سڀ رهائي راز، كشفِ قلبي تن جو.

(۱۳۹)

ملت محبت جن جي، مذهب تنهين موت
فرض فنا جو فوت، تن کان طاعت نه ٿيبي.

(۱۴۰)

فڪر ۾ فاني ٿيا، ظاهر ۾ زاني
تنهين کي تعليم جي، آءُ ڪڙه اندر ڪاني
هو جو حرف حقاني، سو دؤر ڪيائون دل ۾.

(۱۴۱)

جنهين دور درد جو، سبق سور پڙهن
فڪر فرحي هٿ ۾، ماڻ مطالع ڪن
پنو سو پڙهن، جيائين اڪر آيا.

(۱۴۲)

ڪاتيائون قرآن کي، ڦرهيءَ تي فرقان
مري لڏائون مان، جُز وڃائي جوڳيين.

(۱۴۳)

جسي منجهه جبار جو، ”خفي“ خيمون ڪوڙ
”جَلِي“ تنهن زبان سين، چارئي پهر چور
فهم سين فرقان ۾، اسم اعظم اور
پيا در ڪيمَ دُور، اهو اُمَلُ اتانهين سڀجي.

(۱۴۴)

پاڻ پانهين جو پاڻ ۾، ڏنم جان پيهي

تان نہ کا خلق، نہ کی ملک، نہ کی آسیئی
ٻولي ٻي ويئي، لات پريان جي هيڪڙي.

(۱۴۵)

ورق ورائڻ ڏوه، آءِ بنا پروڙ پڙهين کي
سي ڪهڻي ڪهندا ڪوه، جي رهڻي رهندا ڪين کي.

(۱۷۶)

پڙهي پروڙيو جن، ورق ويڙهي رکيا
تان پي وري تن، حرف نہ اچي هيڪڙو.

(۱۴۷)

اڪر جو الف جو، سو مطالع ڪيو مون
تان تنهن منجهه تونهين تون، ٻي لات نہ لحظي جيتري.

(۱۴۸)

روزا نمازون، ڪي ڪُجَاتيُون ڪن
پايو منهن مصاف ۾، ڪي ڪافر ٿا پڙهن
آسين منجهان تن، جن پيٽ نہ ڏني هيڪڙي.

(۱۴۹)

وڃي رس وڃڻ ڪي، وڃڻ پڻ وڃاءِ
لوڪان پاڻ لڪاءِ، لڪان پڻ لڪيج تون.

(۱۵۰)

لوڪان لڪي سڀ ڪو، پر لڪان لڪي ڪونه
اٿي ويئي اون، ان اُلتِي ڳالهه جي.

(۱۵۱)

اڪ الٽي ڌار، وُون الٽو عام سين
لوڪ لهوارو لڏيو، تون آچو وُون اوڀار

منجهان نيچ نهار، وئن پئيرو پر ڏي.
(۱۵۲)

ننڊيان نفعو ناهي ڪو، وڏي وساري
مجوسي ماري، اڪبر ڏي اچيچ تون.
(۱۵۳)

اصغر ڏي آهين گهڻا، تون اڪبر ڏي آءُ
متان لوڙو لاهيين مجوسي مٿا
حيدر جي هٿا، وڙهه ته ويري ماريين.
(۱۵۴)

عين شرڪ آءُ، جيئن بي شرڪ پانئن پاڻ کي
هڏهن ڪونهي هيءَ، تون هونهن آسارا ”آءُ“ چوين.
(۱۵۵)

ڪڏهن تان ڪونه پيو، ”آءُ“ سين ان پار
”ان الله وِتْرُ وِیْحِبُّ الْوِتْرَ“، نيئي پيائي ٻار
هيڪڙائي وٽ هار، هنجھون جي هون جون.

(۱۵۶)

احدان اڳي جا هئي، سا سونهاري صفت
آهي اشارت، پر سڏن کي ٿي سٿري.
(۱۵۷)

صفت سنگ احد سين، احد صفت ري ناه
”آءُ“ ۽ ”آئين“، پيئي ”پيائي“ ٿيا.
(۱۵۸)

ان کي ايئن جڳاءِ، توکي ايئن نه چوڻو

اُتي آه الله، آهين بڻ جنهين جي دُن جو.

(۱۵۹)

رڳون ٿي ورباب، وڃن ويل سڀ ڪنهن
ڪَـر هو ٿيو ڪباب، ته گهاٽو گهمي پاڻهين.

(۱۶۰)

جا سٽيءَ کي ساڃاهه، سا جاڳنديءَ نه ٿئي
تنهائين مون ماءُ، نيڻ هيرايو ننڊ سان.

(۱۶۱)

جاڳيڻ ڊڪڙڻان، سمهڻ ناهي سور
ننڊر مڙئي نور، جنهن ۾ پسڻ پرين جو.

(۱۶۲)

ڳجهه ٿي ڳوليم ڳجهه کان، اندر ۾ ارواح
ساهه نه سلتي سا ڳالهڙي، واتان چيم نه واء
آتش جو اُهاءُ، جهليان تان جهليو نه ٿئي.

(۱۶۳)

آءُ ڳجهه پرين جو، پرين منهنجو ڳجهه
هنڙا اجهه مَر ٻجهه، پرينيائين پرين ٿيا.

(۱۶۴)

توتات جَن جي، تنهن تنهنجي تات
”فاڌڪروني اڌڪرڪم“ اها پروڙج بات
هت ڪاتي ڳڙ وات، ايءُ پڇڻ پَر پرين جي.

(۱۶۵)

سڃاڻي نه صورت ري، تنهن جي صورت هڏ مَر سوجه
وڃائي وجود کي، ٿيءَ ٻاراڻي پوجه

اَوَتڙ وڃي اوجھ، تہ تيائين ڪو تڙ لھين.
(۱۶۶)

سوجهيندي صورت ڪي، ڪي نہ سڃاتو ڪُل
حسابان هڻي ويا آھن سي اَمَل
اِها آھي تُل، تازي ڪي طَبيل ۾.
(۱۶۷)

سوجهيندي صورت ڪي، ڪُل سڃاتو ڪين
جانب منهنجا جين، محرم ٿي مري ويا.
(۱۶۸)

محرم ٿي مري ويا، ماهر ٿي نہ مئا
چڙي جيئڻ چهنج هڻي، لڏيائون لئا
حباب ٿي هئا، انهيءَ وادي وچ ۾.
(۱۶۹)

ازل اوري آءُ تون، چڏيم ”پاڻ“ پچار
شرڪ ساڻ ستار، گهاريم گهڻا ڏينھڙا.
(۱۷۰)

اڄ اباڻي پارڙي، ٿيون ڪونجان جيئڻ ڪرڪن
ڪامل تنهن قريب لئي، جيڪي ٿا ڪرڪن
مان اچي ڪر ڪن، منهنجي سي منهنجا پرين.
(۱۷۱)

ايم اڄ اُتان، پانڌيڙا پير پيري
آءُ گهوري ان تان، اُتو جن آيا پرين.
(۱۷۲)

ساجن ساڻي ساھ جا، پاڻ آيا پيهي

تن پورهيت جي پيهي، اڏي پاڻ اچڻ سان.
(۱۷۳)

ڪوئي پر ڪوئي، چيائون هير متان اچين
اڄ تنهن ڪوئي، سڪون لائڻ ساھ جون.
(۱۷۴)

وٺين منجه وصال جي، ڪاڪا ڪاڪي پاءُ
دوبيني دور ڪري، معرفت ملهائ
سپيربان جي سونھن ۾، رخو ڪو مَرهائ
اک آشهد چاءُ، تہ مسلماني ماڻئين.
(۱۷۵)

هر هر هٿ مَلاءُ، هي ڳنڍ ري چهندڙي نہ چڙي
حاتم هزارين وٽا هئي هئي ڪندا هاءِ
ان ور مٿان ماءُ، ڪوڙين پليون ڪيتريون.
(۱۷۶)

سڄي چوڙڻ سُٿري، جي اکولين اڌ ڳنڍي
تہ ڪڙو لاهين ڪنڊ، سپيربان جي سير ڪي.
(۱۷۷)

محبت سندو من ۾، پُر پيالو جن
پين پرچا ناھ ڪو، ڪنھن جي ڏانءُ ڏنين
جنھن نهايت ناھ ڪا، تنھن سڄا سڄ وڃن
تيلانھن اڄ مرن، سدا سائر سير ۾.
(۱۷۸)

سدا سائر سير ۾، اندر لهي نہ اڃ
پسڻ جو پرين جو، سو سپوڻي سنج

تيلانهن لهي نه اڃ، سدا سائر سير ۾.

(۱۷۹)

سُجَن سُجَ سُهَاء، سُجَان وَجِن سُنَجَ ڏي
سُجِن سُجَ مِنْجَهَا، سَوْجَهِي لڏا سپرين.

(۱۸۰)

حوصلو حيرت ۾ وڃي لڄاڻو
وبچارو ڪاڻو، جو ڏسي ڪين ڏسڻ ڪي.

(۱۸۱)

حوصلو حيرت ۾، آهي نه مڻي عام
محبت سنڌي مام، سا ڪور پروڙي ڪين ڪي.

(۱۸۲)

وسريين نه وس، ڪنهن قول قريب تون
بنان الائن آهننجي ڪانه اچي ٻي ڪس
پهس وٺي ڪيو پانهنجو، روح ريهي هي رس
سا ڪا ڏاهپ ڏس، جنهن سين جسو جاءِ ٿي.

(۱۸۳)

پکيئون جان پکيانس، تان پلڪ پريان ري نه رهي
جهليو جهيڙيو جندڙو، آراسيو آٿيانس
جنهن جهوري ڪان جهليانس، تنهن جهڄون
جهوري تي پوي.

(۱۸۴)

اڻ تڻ اور عجيب جي، هڪ جهڄڻ ٻي جهوري
چشمين جي چوري، ڪنهن ڪان سڪيين سپرين.

(۱۸۵)

چوريون چشمن سان، ٿو وڏو ڪسب قابل تون ڪرين
هڪڙا عين تنهينجا آب ڀريا، پيو آهين سخي
پاڻ سڃاڻ

حاضر تنهنجي هٿ ۾ سندو محبت ماڻ
تڏهن ڪسيو دل ڪنيو وڃين، هٿيو پهڳڻ پاڻ
هن منهنجي حال جو، آهي ڄم لانڪون تو ڄاڻ
پرين پاڻ سڃاڻ، مار مَ مشتاقن ڪي.

(۱۸۶)

لڙڪ نه لڪڻ ڏين، ڪريو پون قلم تي
وسيئو ولي داد چوي، پنا پُڙسائين
اهڙائي آهين، آلا ڦٽ فراق جا.

(۱۸۷)

ڦري وڻ فراق، مون ڪي پرين پرچائيو
اڳي چڪيا ٿي ڇاڪ، سي پري گڏجي پورا ڪيا.

(۱۸۸)

گوهر کڻي گهور، موتي ڇڏ مڪان تي
سو ڪو ڏاهو ڏور، جو سوپاري سڄي ڪري.

(۱۸۹)

گوهر ڪنان گهر، پڇڻ پيار پريست جو
موتي ماڻڪ ڏس مڪان تي، ڪڇ ويله
سويلان وس

دوسان در دوس محمد چوي، سوڌو وڃ سرس

پاڻ وڃائي پس، ته سوپاري سڄي ٿيي.

(۱۹۰)

چور اڀو ايئن چوءِ، ته آءُ اهوئي آهيان
توڙي اسي اکين هوءِ، ته ڀه لهي ڪوڻ لڪي ڪي.

(۱۹۱)

جي مشتاق مئي جا، سي موران نه موٽن
نفيان نابود ٿيو، اثباتان اچن
جي ٿي ڪات ڪالڻ ڪڍيا، ته هي پتنگ
جيئن پون

ڪنهن جيئن چال چلن، اڳڙيا اچل تي.

(۱۹۲)

اڄ پڻ اڳڙيا، سوڌا سڙائي
پياريندا پاڻي، سيروهيڻ ڪي سون جو.

(۱۹۳)

جن جون توڙائي تڪيون، سي سهڻ ڪين سرائ
اڳي ان دڪان، ڪت چڙهي ئي ڪين ڪي.

(۱۹۴)

موڪي منڌ پري، شيشا رک شراب جا
ساهن سر سنباهيا، سرڪي ڪاڻ سري
دُهر اڏنگ دوس محمد چوي، قاتل اڻ ڪري
ايندا توڳري، سسيون ڏيندا ست ڀر.

(۱۹۵)

موڪي پري منڌ، شيشا رک شراب جا
ساهن سرو ساريو، پُريا مٿي پنڌ

اچي ڏيندئي آڳڙيا، ڪُلهان ڪوري ڪنڌ
ميخاني خان ملند، ايندءِ اڃ اڳڻ ۾.

(۱۹۶)

جي سي اڳڻ آيا، ته سرو ڪندئي سڄ
اهڙي ٿيندين اڃ، چوندا: هي پيتو پيو اڻ ڪي.

(۱۹۷)

ڪوڪيءَ ڪوهه نه ڪلال، جڏهن ڏنئي سڀ
سراهه ۾

پڇين مت پورا ڪري، هٿ ۾ چنڊي هار
ته دانهه تو دربار، اگهوري ٿي آيا.



سِينگار

(۱)

جيپين گام گلال، ساجن ڪڍي سبيل مان
تڏهن هاڻي هنجھ حيران ٿيا، دم تنهين در خال
اُنڪي کان عجيب جو آه قابو ڪر ڪمال
لُنون لُنون سيندَ صفا گهڻو، لب لاليءَ کان لال
آهو ادب ان جي پيو ڪُرمشمن منجه ڪنگال
رَه، ڪڇن، ماه، ڪنگورون، وڌ جانب سر جمال
آه ڪارا، عودي تڳي، تـ ڪا موءِ مثال
قد قامت ڪيها پرين صنوبر کان سال
تن جي نام نهال، ڪٿو هئي سرُ سليمان چوي.

(۲)

هو جو پيتمَ سر پنگهار، تنهن ٿاڦون ڪي ياف ڪيو
نڪري رخسارن تي احمر ٿيا اظهار
آءُ جوين جا جوهرِي تون نرتئون ڪر نهار
طرح تماشوتان ڏس ويهي تون وينجهار
تان هڪ اڳي ساجن سان سينگار، ٻي وڏي جوت
جڙاو ڪي.

(۳)

ڏيک چلن جنهن ڍار، تنهن هڻي هاڻي هنجھ
حيران ڪيا
ڪڏهن ڪنڌ ڪلهن کان وشيهرَ جهڙس وار
لڻسي تنهن جي لڪ تان صدقو ٿيا سو بار

پرون تنهن جا پوئٽر جان، اڪيون مينگهه ملار
 جيئن سورج صبح جو نڪري، اُپري ٿئي اظهار
 تينئن پيءُ ڏٺو سي پانهنجو، هيئن ثابت
 سان سينگار
 انهيئي سڄي سڪَ سڄارَ، ڪٿو خوش من خوب
 خضر چئي.

(۴)

جيئن سي ابر بهار، تينئن ڪنول کيس قريب جا
 سي اليهر وانگڻ اُلٿيا، پر بدن ڏريا ڍار
 سرو ڪنان سوڌا پرين، منهن موتيان مڇار
 ڇڏي هنجھ لوڏ لڪي ويا، گنير جي گفتار
 ٻڌي ٻولي ٻاجھ پرين جي، ڪوئل کي نه ڪوڪار
 ڇڏي سج صفائي ويو گڏجي منجهه غبار
 آهن چئن چڪور جان تنهن پيءُ پيهل پار
 عارف جي اچڻ جا اگم ٿيا اظهار
 اهو ساجن ۾ سنسار، منهنجو جانب وڌ
 جلال چئي.

(۵)

ڪونر ڪرائين ڪانه، پيرين رونق پر جي
 خوبي طير خروس جان، ڇا پگ برابر پا
 آرتي آبي عودگر، اگن نه اهڙي آه
 سيڪر سهميو ساه ۾، شير سنگيو شرما
 مڇون مين مشاهدي چيهل ايندو ڇا
 چترڪ چين چريا ڪئا، ڪوئل ڪيل ڪُماھ

ٻيو ڪو رنگ روا، اڳتيان جانب روءِ جلال چئي.

(٦)

وتافر ورون، اسد چين عجيب جي
وتن ڪنجل لوڏ قريب جان، مندر مُڪ سندن
اڌر ابطر عُدگر، آهو عين ڏسون
ڇچ دامني، مين ڏهانيان، پپيه پڪار سئون
هي جو ساهه سندن، سونيانون غمزي ساڻ
غلام چوي.

(٧)

تمهر روپ ترنگ، آهن ڪنول ڪيس قريب جا
سهه ڳچي، قد سرو، ڪوئتر ترنيف نسنگ
فوگر فوگ فرانهه جا، مزگان ڪيس ختنگ
لڪ لئسي، اهر ڪپور، پيران پونر پونگ
تن سساي سارنگ، هن جو جلو وڌ جلال چوي.

(٨)

دست آوت ڏنڪ ڊڪاوي، پون پٿار اُتنگ
اگم انبر چمڪي بجلي گرج گرج گن گنگ
برسن بني جون بن چلي مئنگل، سارنگ سجان
سمنگه

اُونگه اُڙت پونگر پونگ، گيند رهي جل سنگ
ڪرم قويسر ڪهه تان خالو روپ ڪليا سڀ رنگ
چاهه چتر چر چنگ، پپيئا پڪارن پيءُ ڪي.

(٩)

چيهان چگڙس پير، ڪونر ڪرانيان ڪيلهي

بئسڙ پاتي بامني، هاجي خاطر هير
 وتي واسينگن جان سرهاڪيو سير
 سنگي سورج اڀريو منجهه ملحظي مير
 ته هيءَ ڪامن آهي ڪير، اينءَ پريون ڇڻ
 ٿيون پاڻ ۾.

(۱۰)

چپَ چينهنون، مُنڌ ماھ مُڪ، پونگ اَليهر پَت
 تنهن جي ديهيءَ ورن وٽاهرو، اَرَن اَنارل ڌت
 طرح طاؤسان ڪامڻي، چَلِي ته گنير گت
 هيئنڙي آرواٽ، ڏانهن آهَر ڏسڻ جو.

(۱۱)

مَنڌهر مُڪي، گَجَر پَڪُونڊِي، گرڊر گهرائي
 لڳي نه تنهن جي لوڏ سين، ڪا وَسُونو ويجهائي
 ڪيس ڪَتُوهر ڪامڻي پُونهن پَسُرَائي
 ڪوول اجهي ڪانه ڪا سڻي سا وائي
 هندو و حيران ٿيو ڏسي (لبن) لالائي
 ڏهه ڀاڱان ڏوڏر ڪان سَنان سوائي
 سيڪارين سعيد چئي، سَرِبَهه سڻائي
 آهين اهڙائي، پَسڻ پار پرين جا.

(۱۲)

حَلَقَ هَنجهرَ، مُڪُ ماھُ، آهو عين عجيب جا
 وَساڙي ڪان وتري اَرنائِي اڌرا
 ڏُونر ڏهر ڏونرا، چا ڪندا پُرپ پتاندريءَ جي.

(۱۳)

گوري گَنونَ ڪامڻي، نَهرو چيني چين
هوڻ هِندوي، سهه گچي، بجنَ سيٺَ سَينَ
ڪامنَ ڪوبلَ ڪپولَ ڦر، دونو ڏچنَ ڏچينَ
ابرو پونر سياه ڪچ، طرح تليهر تينَ
خنجن نئن خضر چئي، مرگه مات ڪئا مينَ
سڻي سخن سيڻات جو، ڪُچي ڪوول ڪينَ
چا ماڪي چا مصري، انهان مينَ منجهينَ
جي اهڙي حسن حسين، تنهن سان ماهه مشابَهت
ناهه ڪا.

(۱۴)

ڪنجل قيصر ڪنبڻا، ٿيا طاؤس ترڪ
نيئن کان نواز چئي، ڇڏيو مرگه مرڪ
آفتاب عرق، ڪٿو محسن منهن محبوب جي.

(۱۵)

ڄمون جينئن ڄاتيان، نيڪ نواڙي جيهڙا
دل اندر ديننڻ چوي، جواهري جاران
وحدت اِيءَ واتان، جينئن ڪرھ سڪيائي
ڪانه ڪا.

(۱۶)

تنهن مٺا لب محبوب جا، مٺا پرين مون پاڻ
مٺا روپ پريا رخساران جا، گڻن پريا ڳالهان
مٺا نئن نجيب جا، مٺي ربحه رهان
تنهن مٺي ساجن سان، منهنجا مٺا پيچ پريت جا.

(۱۷)

تَرَنگِ تَليهرِ تِيُنَ نہ، نَئِنَ کُنجا تو کا مِٺِي
سَرو کُنا سوڌا، پَريِنَ حورِنَ کان بہ حَسينَ
گَالِہائِيِنَ لَسانِ سان، تَڏَہنَ کِچي کول کِينَ
تَنہنَ جِي سونہن سَپِيہل جَہِپِئو، بَدلَ بَنائي بِيَن
اِيءَ سَئي ساک سَنديِنَ، ٿِيو خوش مَن خُوب
خُضر چَئي.

(۱۸)

تَرَنگِ تَليهرِ تَنہنجا، مَرگَہ اَکِيون مُک ماہ
ياقوتِي لالِي لَبيِنَ، ڏوڏَر ڏَنَد صَفا
اَلِذَہ اَنگ عَجيبَ جا، يَونَرِ پُرُون بَنسا
سَرو کُنان سوڌا پَريِنَ، کونترِ نيفَ نَمِيا
سَہ گَچي، کَنڌَ کِيسَري، چِيہي چَرِن چَمِيا
ہنَجَہ گَنير حَبيبَ جِي، پَسي لَوڌَ لُچَئا
تَنہن جِي سَئي وائي سَقَري کي کول کُوک
نہ کا

ماکِئان مَصرِئان مَني گَہڻو، صَحبت سَرس سوا
شان سَخاوت اگَرا، دوسو دَل درِيا
تَن جِي دِيہيءَ ڏَمَ چِپائِي، شَمس قمر شَرَمِيا
نواڙو نَرَمَل کي پَرہ کَري پُوجا
جَنہن جا پِيا ٿي پَرا، تَنہن پاتا پِيچ پِراَن کي.

(۱۹)

سونہن سَخاوتَ شان، سَپ گُڻ لائقَ سَپَريِنَ
چِيہان چَرِن چَنگان گَہڻو، پارِبور پَگ پان

سڄڻ سوڌا سرويڪان، ڪيهر ڪٽ ڪسلان
 ڪنجل هنجھ ڪنبي ويا، چال برابر چان نه
 ديهي ڌم چپائي، شمس قمر شمدان
 ڪم ڪئنچن اڱن عجيب اڱئون مات ٿيا مرجان
 اُلبه انگ عجيب عجائب اڳرا، ريشم ڪرمچ
 ڪل قربان

وڌ ڪيلان ڪر ڪرايون، ڌڻا دست ڏيا جي دان
 قابو قائم ڪر قريب جو، ويا ائنگي جا اوسان
 ڪوول ڪونج ڪچي ٺهين، لفظ نه ڪهن لسان
 لبن لالي لعل کان، چا رونق رنگ رومان
 هيرا حيرت ۾ وڌا، ڏوڏر ڏچن دهان
 دوس مٺا دوس محمد چوي، تلخ تنهين وٽ تان
 سالڪ سال سڀين پرين، صورت سرت سڄان
 روءِ رمز پسي رخسارن جي ٿيا هندوا هنڌ حيران
 چيهون چپ چريا ڪئا، پونر پرن بيران
 ڪنوٽر نيف نمايا، اليهر ۾ ارمان
 ساجن جي سينگار جا بي حد باب بيان
 ڪامت تنهن جي ڪانه، جنس جڙي بي جوڙ ڪا.

(۲۰)

ترنگهن تليهه، ابرن پونر عرق ڪيا
 آهي نيف عجيب جو، ڪنا ڪيل ڪثر
 نئن مرگه نمائيا، فوڳان وڌ فوڳر
 لبن لالي لال کان، آرن اٽ اڌر
 ديڪي دند دهان ۾ ڌري پيا ڏوڏر

ڪوول وائي ڪم ڪي انهي جي ائنيچر
 ماڪٿان مصرٿان مٺا گهٽو، سهان ڳاٽر سڪر
 ڪيلان ڪر ڪرائيون، دست چڱا دلبر
 پسي انگشتيون عجيب جون، جهپٽا سڀ جهنور
 تنهن جي ديهيءَ ڌم ڇپائي، عرشن منجهه اُبر
 ڪيسر ڪٺ ڪٺائيو، گئي گت گنير
 چرن چڱان وڌ چوڙ کان، پڳ کان پارِ پور
 تنهن جوت ڏسي جانب جي، اچي نايو ڪنڌ ڪمر
 صورت سپيرين جي ٿي آفتابان آجگر
 سي ديك سڄڻ دوس محمد چوي، سان آهن
 گڏ اندر

نائِي نيٺ نهار تون، پٺا چو ڏوئين در
 رک سو نافع منجهه نظر، ته منجهان تو معلوم ٿئي.

(۲۱)

سڀ ڪنهن ويل سڄڻ جو خاصو خوب خيال
 شان سخاوت اڳرا، قائم زور ڪمال
 صورت سرت شبيهه ۾ ڪونهين ماه مثال
 ڏرسن ۾ دوس محمد چوي، جانب وڌ جمال
 تنهن سان لڳي لالي ڪانه ڪا، سولالون ئي لال
 تنهن نظر سان نهال، منهنجو من مهتاب ڪيو.

(۲۲)

سڀ ڪنهن ويل سڄڻ جو، اوچو ني اغماز
 قمر شمس قريب ڪي، نيو ڪن نياز
 پڇي پري ٿي بامٿي، ڏسي ڏرسن دور دراز

ڪُنجل ڪيسر ڪنبڻا، ڪن لوڏان ڪٺ لحاظ
ترڪِ تليهر پونر پرن ڪٺا، اهي سڀ ترنگن
آه تواض

ڪُرنڱ ڪنئوتر ڪم پٺا، هن جو حوران وڌ حجاز
ساجن جي سينگار جو، ڪنهن ڪن ڪونه قواز
اڳيان دلبر دوس محمد چوي، اهي سڀ رنگ رواز
تنهن ڏسي مڪ محبوب جو، ٿيو منهنجي من مجاز
دل سوڙهي ويا دم ۾، جيئن سو بحري باز
تڏهن حرف وڃو گڏ ”هوءَ“ سين، ساهه سنبهي
ٿيو ساز

تونهي تون هي تن مان آيو، اي آواز
ٿيو روح تنهن سين راز، جنهن پاتا پيچ پُران ڪي.

(۲۳)

سڀ ڪنهن ويل سڄڻ جي، جوت ڪري جلبا
لالِي تنهن لال سين ڪانه اچي پي ڪا
صورت سون جهڪايو محبوبن جي ماه
سپيريان جي سونهن ڪي سورج ڪن ٿناه
سي منهنجا دلبر دوس محمد چوي، آهن برق
ڪنان بي باه

روح اچي ريلو ڪيو تنهن ڏي عشق منجهان ارواح
سوشافي شفاعت اڳرو، مير محمد شاه
(صلي الله عليه وسلم)

تنهن نافع جي نگاهه، منهنجو من مهتاب ڪئو.

(۲۴)

ڪنجل ڪيسر ڪنبڻا، چال چريا ڪٺا چين
ديهيءَ ڌمَ چپائي، ماهه مشابت مين
مرگهه مٺ محبوب سان، ڪوول ڪونج ڪبي نه
سي دوس مٺا دوس محمد چوي، سالڪ سرت
سنگين

هلي ڏس حسين، جينئن شمع پري شمدان ۾ .

(۲۵)

ڪرَن موٽ، ڪوئل ڦَر، سر سالُون سوسن
جب گوري گهڻا ڪري، گهري پاس گگهن
ڏنو کيس ڪٿي چوي، آئيءَ جو رو جو پين
ميان منهنجي من، ڪٺا نينهن تنهن جي نجهرا.

(۲۶)

جب گوري گهڻا ڪري، نئون ست نرمل نار
اٺ رکي اغماز سين، چڱان چئنچل چار
مهندان محبوبن جي اهي چلت آهن ڇه ڪار؟
اڏنت اولي سي پٺا، پري پريان ڪون پار
ڦول ڦڪا ڪٺا سڄڻين، ڦل ڦاٽي ٿئا ڦار
اهي سڀ نظر سان نڪار، ڪٺا ڪامل
ڪبير شاه چوي.

(۲۷)

جب گوري گهڻا، ڪري سيل سر سنگين
ڪيل برق قربان ڪٺا، مٿان بئسرين
ڪنڇن بيضا ڪم ٿيا، ديڪي جلبُ جبين

سپسَ سُسِيهَر سُسُئَا، پئَا مرگهَ ملحظي مين
 دَا دَر دُوبَيَن پُلَايُون، سَنگُ صَدَقِي تان چين
 ڌاران عشق نہ ڌار، ٿا پُولِي پُولن پي نہ
 اھڙا محب مَھين، منھنجا قابل کبير شاه چوي.

(۲۸)

جب گوري گھنا ڪري، سالون سر سامان
 تنهن کي ڏھ ڏون ڏسجن ڏينهن ۾ نو ست نال نشان
 چَلَتَ چال چريا ڪئَا، اُڏنَتَ ۾ ارمان
 قُل قُل قُوڙ قُتِي ڪِي، روءِ پسي رويان
 تنهن جي قد برابر ڪانه، يقنان يوسف چوي.

(۲۹)

جب گوري گھنا ڪري، زيور ذاتيون ذات
 ويس وڳا واسينگ ڪئَا، بادل ۾ برسات
 جهينگن جهالارن ۾، چَمَ چِپِي ڪِي چات
 مون کي طلب تنهين جي تات، آھ يقينان
 يوسف چوي.

(۳۰)

جب گوري گھنا ڪري، ريزا پرهِي راس
 ڪُنجلَ هنجھ ڪنبي وئا، تهل پسي توراس
 پرون تنهن پونؤراھ بان سونهن خوب سنداس
 منهنجو خيال گتي چوي، پيو تنهين جي پاس
 تنهن پا پوهي پاتاس، پسو پيچ پران ڪي.

(۳۱)

جب گوري گھنا ڪري، ڪارهن پنج پرهان

نَرَڪي سا ناز سين، ڪئو تيلو تن ٿڪاڻ
 پسي ڪيسَ قريب جا، ڪٿڻين ڇڏيا ڪاراڻ
 هنجھ گنير هوندين چوي، ٿئا هلڻ پسي حيران
 لوڏ مقابل لهن ٿا انهي جا اُھڃاڻ
 سورج چنڊ شرمائيا، سونهن تنهين جي ساڻ
 جڏهن پرين نڪتا پاڻ، تڏهن خورون هنڌ لڄائون.
 (۳۲)

جب گوري گھنا ڪري، زيور ذاتيون ذات
 ويس وڳا واسينگ ڪيا بادل ۾ برسات
 پنگمُ روءِ پريان جو، جهڙو جلب جبات
 ڪنجل هنجھ ڪنبي وٺا، مڙي ڪري مصلات
 ڪن سَروَ سلا ما سڄڻين، نميونميون خلات
 ديهي پسي ڌم ڇپي، وِسي منجهه ولات
 شمس قمر صورت سان محبوبن ڪيو مات
 مور ڪٺي، مڪُ مينَ جينئن، سڄ سونهن سڦلات
 ڏوڏر ڇڻ ڏهان ۾، لب لالي لال لفات
 پسي آنف عجيب جو، سوئيءَ لڳي سڪرات
 نواڙو نرمِل ڪي پوڄي ٿو پريات
 ڪوول ڪبير شاه چوي، چپ ڪي وائي وات
 حورُون هنڌ لڄائون، گُهور تنهين جي گهاٽ
 تنهن فھميدي فرحات، دلبر ڏنيمِ دل ڪي.
 (۳۳)

جب گوري گھنا ڪري، اٺ ڏوٽا اغماز
 ڏھ ڏون ڏينھاڻي ڪري، ڪامن ساڻ قواز

چرنن طير چريا ڪيا، پس وتن پرواز
 آهو مين مشاهدي، ڪن طاؤس تواز
 ترنگهن طرح تپاسي، ڪن نيون نانگ نياز
 سرو صوبر سر زمين ڪم ڪنجن اور آواز
 جا اهڙي دور دراز، تنهن جيارينو جيءَ جلال چوي.
 (۳۴)

تليه ترنگ، بيئي جهڙي جهڙاڙ پر
 تنهين جو ورن وساڙان اڳرو، اُلڊه جهڙس انگ
 ڪنگو ڪوئر ڪرائيون، پرون پونر پونگ
 قنصر لڪي ڪامڻي، تنهن ڪيا نيچا نيڻ ڪرنگ
 تنهن جو جلبو جوپن روپ چڻ ماه ڪڙبو سر گنگ
 سيڻان سليمان چئي، سُسايَا سارنگ
 جڏهن پينا منجهه مهنگ، تڏهن وڃون وسڻ آيون.
 (۳۵)

ٿانگهر ڏيڻ، پارڌي، لاس ٿڌيفن تان
 ڪنيل ڪنجل، ارن، اوڏ ڍڳ پاسري ڪئن.
 (۳۶)

آهو جتي آه، ماري پي تنهن ماڳ تي
 سڀ سري پر مور جي، اها س رس سوا
 هاڻي شرطون شير سان، لوڏئون ڪي نه لڪاءِ
 سج ڪناري جهڙ جي بيٺو پاڻ پساءِ
 اهي نس دن دائم دوس سڻ، رسڻا رنگ رجاءِ
 جنگ سڀيئي هڪ جاءِ، هئا جانب ساڻ
 جلال چئي.

تَرَنگِ تلیهر طرحان، ککر کیس قریب جا
 مَسَتَکَ ماهِ مِژو مان دیکو، ان جو پال پلو کون پان
 ابرو عین عجیب جا، قوسن حاجت کانہ
 چم چیهل، ناس ککلی، هنڊیو هون ردان
 مرواري ماڏو ٿیا، ڏسي ڏهر سندان
 دهن ميم ملان چوي، صاحب سرت سجان
 اَحمَرَ اَناورَ اڳرا، کنگوءَ ککر کران
 سو کيور کُل ککر، دیه تنگو تجلان
 ڏني کین خوشال چوي، صورت سا سبحان
 تان چیهون چرن چنگان، سرنی سپ سکی ویا.

پَکَ پاریور پدمنی، دچ دامنی دؤراس
 تت ترسی طاؤس سی گرهن ڳاله ڳراس
 اوڳ اَلیهر اوف سر، مک مرور موچاراس
 اچي ٿو نہ عجیب جي رنگ رُبا روءِ راس
 پریون نہ پاراس، سپیئي سائینداد چوي.

پَکَ پاریور پدمنی، حورن حال هلي
 رنگ رُبا جو روءِ سان کئو مانو منڌ ملي
 اوچر ساڻ عجیب جي چرن کانہ چلي
 سو ملیس پال پکي، کنهن سبب سائینداد چوي.

چار چلنت چار اڏنت، چار قول قل چار

اهني سورنهن ئي سينگار، ابرن پي اڻ چار.

(۴۱)

مرگه جو ماڻي نئن هي، ڪٺ چيتي بن راج
گنڻ وانگو طريءَ ڪو، درگه چالي گجراج.

(۴۲)

ناس ڪيل ڪپول هيٺ، ڪنڻ ڳلي سر مور
تريهر چيها ڪي شام هيٺ، جيئن چنپاتي پونر.

(۴۳)

اڌر ڪپور گلاب هيٺ، ڪيس سوسن ڪي ديد
قنصر روپ مند ڪنول ساجن وڪلي.

(۴۴)

ڪر ڪيلي دچن انار هيٺ، اري سوپاري تان
اس ٿن ڪامن ناريل هيٺ، انگيا سوپيا ماه.

(۴۵)

لبن لالي لال ڪي ڪا جا سرخني سڄڻين
پسندي اڌر پري جا، ٿيڙو غم گلال
بيا آهن ڪنول نئن قريب جا، جي ڏسڻ صورت حال
سي ويٺا نوازين نظر سين، مهر پريا متوال
جن جي لئي ڳالهائ ڳلن ۾ ٿي سهسين ڪيم سوال
سي اڄ مَرڪيا محبت مهر منجهون، خوش ٿي
خوب خيال

تڏهن اُتم ٻُنت عجيب پرين! هن هنيڙي حال حوال
مٿي قرب ڪنگال، ڪر ڪو ڪبير شاه چوي

بوکن کنئچن قسم کي، ست نئني پتلي نار
 کنٺ سوار بئني رپ بن چوڏي بازار
 سياهي سرخي سڀ رنگ قد ڪامن کي ڪار
 چوها چندن ميندي سيندر سيند سنوار
 سنت کي سچ بوليي، هي ابر پي اڻ چار.



سر سارنگ

(۱)

سرسُ سدا سارنگِ جان، ڪنڊن ڪٽوڻر ڪياسِ
عشق پيچِ اٿن تي، ڪٽڻهار ڪڙياسِ
گڏي ڪامڻ ڪانڌ ڪي، ڪٽصريا ڪڍياسِ
حلقو هاري هڪيءَ تي، بئسڙ جيئن بنياسِ
برسي بوند بلوچ چئي، پرون تت پنياسِ
واڙي وچ وڌياس، ڪچول ڪٽوڻر پُڻاسيا.

(۲)

لوڏي لاڏ پريون، ٻئي ڪنيائين پانهڻيون
قادو چوي ڪامڻ جون اڪيون آب پريون
پسي آوش ان جا وچون ات وريون
پاسن منجهه پريون، اچن عرض ڪهنديون.

(۳)

اڄ اباڻي پار ڏي، ڪيا وڃن وسڻ جا ويس
جهڳ مڳ جهڙ جهانگن تي، ڪڪر ڪارا ڪيس
اُٺا پوڄ پٽن تي، ناپون ڪوڙي نيس
وسيا در در ديس، چوڏس چلهڙ چڪ ٿي.

(۴)

سرسُ سدا سارنگ ڪي، ڏني ڌاتر ڌات
سرسيون ڪيائين سنڌ سين، وسيو سڀ ولات
چپر چانئين هليو، ڪيائين ڪاه ڦلات
درد ڳيا دوس محمد چوي، بادل ڪي برسات

کوهرَ کیرَ کتن سان، پلتي پيا پريات
ديسيين ڏاڇُ گهڻو ٿيو، طعام لٿي سڀ تات
ڪي رحمي رب ريات، ڏٺي درماندن تي.

(۵)

سرس سدا سارنگ جا، گل ڦل جايون جام
ستبرگ، چمپا، ڪيوڙو، ڪيتڪي، داوودي
دل دام

ارجنَ بار، گلاب، گرنا، سيوتي، ٿا سورج
ڪن سلام

بيل، چنبيلي، سر ڪنڊي، زرد اُپمان عام
دو پهرِي، دل پيچ هئا، تنهن سان تڪما طرح تمام
انهي باغ بنيبن ۾ بره سين، شڪ هئي ڪامن
آهوگام

تنهن ٺُونئي ٺامُر تي ٺيڪ ڪئي، مٿي
مُڪ مدام

سا ڪنوڻَ جان ڪهنبا ڪريو، ٿي لڏي ليمي لام
مليس چمن ۾، جنهن هئي چوليندي چام
تڏهن دست بُتي ڏي پيالو پر ڪي، ايئن گڏيا
گڏ ادام

تتهين ڪوول ڪبيرشاه چوي، ٿي ٻولي ٻولي مام
ان تان وسي بادل بام، بوند پڇاين ڪپڙا.

(۶)

سرس سدا سارنگ جا، بنيا برن بهار
تنهن منجهه پيءُ تنبو هئا روءِ چڱي رنگدار

سبز رنگ سندن هئو ياقودي جنسار
 ماڻڪ موتي مڙهيا، تنهن ۾ جڙيا جال جوهار
 صاحب سائين سيح بندن تي وينا مڙني کان موچار
 بيبا گل بره جا، اڳيان چمن اپار
 هئا پاڻ هڳاو ۾ ايڏي سان اختيار
 اڳيان پٿريا ان جي عاليچا گلزار
 هلڻ وير حبيب سين ڪي ڪڪرن پٺ قطار
 محب منهن جا مون پرين، مليا منجه ملار
 موٽيا پيءُ مڪان ڏي، هئا درس ۾ ديدار
 شمس تارا شبڪ ۾، ساڻ هئا سردار
 وڃي نوبت نينهن جي مهندان محب مٽيار
 تنهن درازي دوس محمد چوي، ڏوڏوڪي ڏڌڪار
 وڃن ويس وڏا ڪئا چٽرائي چوتار
 پاسي هليون پيءُ جي هنڌون ماڳ هزار
 تنهن ڪڙي چنڊر خلق ۾، چمڪي پيو چوڌار
 حورون حيرت ۾ ٿيون، پسي ساجن جا سينگار
 تنهن ٿيو عشق اٿيم ڪي، تنهن ڪول ڪي
 ڪوڪار
 اُن تان وسي بادل جي بامار، بوند پڇاين ڪپڙا.

(۷)

سارنگ ساري ساه ۾، ڪول ڪي ڪوڪار
 بادل پر جي آڻيو، ڪري ميگه ملار
 ڪڪرن ڪراچا ڪيا، برسڻ ڪاڻ بهار
 ڏني دلداري دوس محمد چوي، تاڙي جي تنوار

سنگهارن سرهائيون ٿيون، وهسيا وڻ ولهار
چڙيو ڏيهه ڏڪار، وڃي پيو نرجو ننڍ
نڪونجهه ۾.

(۸)

سارنگ ساري ساه ۾، ڪوڪاري ڪوول
سڻي سڌ سقيم جا اچي بحر ڪيا بادل
کلي ڪنوڻيون نڪتيون، ڪيائون چوڌس
چڪ چل
دم تنهين دوس محمد چوي، پريا ترايون تل
ڪئي ايئن مينهن اچل، جيئن ڏي سئون سانوڻ
سير ۾.

(۹)

سارنگ سنبهي آڻيو، ڪري ويس وريام
تنهن کي زريون زربفت زيب گهڻي، مولهيا
ماهوت مدام
قبا ڪڙتيون قيمتي، تجلا ڪن تمام
لالون موتي لڪ لپيتيا، هيرا هوءَ هُشام
مرڪن ماڻڪ مڱت مڻي ۾، سر سريون سرجام
حورون حيرت ۾ ٿيون، ڄاڻ ڏسي وين ڄام
تنهن دوس جو دوس محمد چوي، آهيان گولو
ڳڻ غلام
هتي هتي سڻو هاشمي، سڀ ڪنهن آه امام
چوڏهين طبقين چاڱلي ناميي نشر نام
اچي تنهن آرام، ڏنو حامي هردو بشر کي.

(۱۰)

سارنگ باجي سارنگيون، سارنگ چڙهيو سلطان
بنا چمن کي بين ۾، هائون ڏنڪ کمان
بوند ڪيون فوجان اوڀر آيا، گرج ڪيا گمسان
اگم انبر چائيا، زمين ۾ سبز بچان
گرم ڪويسر ڪه تان خالو، هوئي ديد ڏيان
مانگت مؤجان مان، پي پڪاري پي ڪي.

(۱۱)

ڌڌ ست آوت، ڏنڪ ڊڪاوي، پون پڌار اتنگ
اگم انبر چمڪي بجلي، گرج گرج گڻ گنگ
برسن بني جو بن چلي مئنگل، سارنگ سجان سمنگ
اونگ اڙت پونگر پنگ، گوند رهي جل سنگ
گرم ڪويسر ڪه تان خالو، روپ ڪليا سپ رنگ
چاه چتر چر چنگ، پي پڪاري پي ڪي.

(۱۲)

صبح جو سڏ ڪيو، ڪي جو ڪوئل چوڻ
جهڳ مڳ جهڙ جهانگين تي برسيو بادل پوڻ
وس جو ويڙهيچن ڏي شل سدا سانوڻ هوڻ
ميان ماروئڙن مان، پوي قيد مر ڪوڻ
پانيان پال سندوء، ٿورو ٿرن تي گهڻو.

(۱۳)

صبح جو سڏ ڪيو، ٿي ڪوئل ڪوڪاري
اٿس قوت ڪڪر ۾، سارنگ کي ساري
مينهن منداتي من مان ويل نه وساري

تاڙي جي تنوار تي، ڪيا ويسَ وڃن واري
 سرهيون سنگهاريون ٿيون، وٽائن واري
 مڪڻ ماڪيون مصريون، ٿيون ارزان اوتاري
 صاحب سونهاري، سڀيئي ساهَ سڪي ڪيا.

(۱۴)

اڄ اباڻي پار ڏي، ڪڪر ٿو ڪري
 وسايو واٽن تي، خالق ڪنڊ پري
 پيگهانران پري، شال مَ وڃن سپرين.

(۱۵)

وَسَ سارنگ وَسَ، تو وَسِي وَسَ ٿئي
 وڻ ٿڻ سڀ ساوا ٿيا، لٽي هيئنڙي ڪَسَ
 تان ڏين سي ڏسَ، جَن ور مٽائي پائر ڪيا.

(۱۶)

سَرَسُ سدا سارنگ جا اٿين اوچا انگ
 ڪوٽين من خوشحال ڪيو، سامَ ڪڍي سارنگ
 ڪجل عين قريب جا، آهن پوئر پروڻ ڦڙ ونگ
 وهَ ميان ساڌو رنگ سارنگ، جو تنهنجي
 ديڪئي دڪ دور ٿئي.



پورب رامکلي

(۱)

هَلَن وَهَنَ مِنْجَه هُوَ، بِيءَ ذَانَهَن وَجَن كِينَكِي
”وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ خَبْلِ الْوَرِيدِ“ اها پيئي
بابُن بُوء
جان ڏني جوگين جوء، تان نات ڏنائون ناه ۾ر.

(۲)

نانگن وڌا ناه ۾ر، آڻي آسَن اُتِ اويرَ
سامن ساز شروع ڪيا، سيد چوئ سوبرَ
ڪاجا چوري ڪاپڙئين، سَندي تَنڊُ تَنبِيرَ
ريجهاڻيون رام ڪي، وهَلُو تنهين ويرَ
سي ڪندا ڪيڏانهن پير، جن ڪي نظر مڙبي
نات ٿيو.

(۳)

نات جتيئي ننڌ، تت نه نهاريو جوگيين
ڪُوسا ٿيا ڪاپڙي، جي پُريا پرانهين پنڌ
هون گُرو هن هنڌ، هُوهين ٿي هنگلاج ويا.

(۴)

نات جتهين نهَارُ، تت پي نهاريو جوگيين
سُويسا ٿيا ڪاپڙي، تڏهن پُري ماڻيئون پار
هون هڏگر جو هت گذارُ، پَر هُن وڃي هنگلاجان
هت ڪيو.

(۵)

ڪي ٿا ڪڇ وڃن، پر ڪڇ مڙيوئي ڪڇ ۾
راند مچائي روح ۾، اندر اديسن
ڳوڙهو ڳجهه پرين، لکي لوڪ نه سگهيو.

(۶)

مرڻ مُسَلَم جن، واحد تن نه وسري
مٿي سڳر ڪاپڙي، نانگا نند نه ڪن
نيئن سندا تن، اوجاڳن اجارئا.

(۷)

اڪيون آليون مائُه، سدا سنانن جيون
واري نيئن ننڊا، جاڳي جهليا جوڳين.

(۸)

وينائي وهسن، مَنهن پايو مونن ۾
جوڳي جاڙون ڪن، جي آيا الوهيت ۾.

(۹)

آيا الوهيت ۾، لاهوت لنگهيو جن
منجهان تن جُسن، حرف نه اچي هيڪڙو.

(۱۰)

جوڳي منجهه جهان، طلب نه ڌارن طعام جي
تن کي تن تپيسري، ٻيو گوندر سان گذارن
خوش نه خوشي ڪن خان سي، مور نه گهورا مان
پانئن وٽ پلي ڪيو، راڳ سندو رحمان
اهي ٻي ڪرت ڄاڻن ڪانه، آهن واڳيا وير
وصال سين.

(۱۱)

هليا وٺي حال، ڪٿي جوڳي جوڳ ڪي
لاهي لاڳاپا لوڪ جا، خوب ٿيا خوشحال
ايءُ ٿيو سامن سوڪو سڪو ڪون، جو ماڙهن هٿ محال
ان مزا ماڻيا من جا، ڪيا نانگا نات نهال
ورين ويل وصال، ٿيا ڪرم سپاڳا ڪاپڙي.

(۱۲)

عاشق منجهه احوال، مرُ هُون حجري پانهنجي
جڏهن طبع مٿائي تن جي ٿيندا نيڪ نهال
هڪ پاڻ ڇڏيندا پاڻ کان، ٻي ملڪ مايا مال
دل جا دوست علي چوي، ڪانئين خام خيال
پوءِ مرُ نانگا ڳولن نات ڪي، ڇڏي حرص حوال
تڏهن بابن بئڻڪ پيڻيون، بر سڀ باغ بحال
ورين ويل وصال، ٿيا ڪرم سپاڳا ڪاپڙي.

(۱۳)

پري پورب پنڌ، هي هت حال هلڻ جون ڳالهيون:
اندر آهي ان جي، نانهن جنهين ڪيو نندُ
گڏيا گر گيان ۾، غير گنوائي گند
صبر سڪ سڪوت ڇڏي لڏائون ڇند
ويراڳن وصال جي، تن ۾ چوري تند
روءِ رڪيائون رام جي، ڪرنگهان ڪوري ڪند
لا منجهه لاهوتن لڏو، هوند وڃائي هنڌ
پيڻئون مند مجاز مان، ڪيو سامن ياد صمند
دل روح اڳيان دوس محمد چوي، اُن اڳهه ٿيو الحمد

نانگن نجھرا نور ٿيا، جيئن سو چمڪي چند
تون رند سھي ڪر رند، آديسي آديس جو.

(۱۴)

جان جوڳي جوڳ جھاريين، تان سمنڌي سک
سنباه

ھوئج ھردم حال سين، ڪي نه ڏسي ڪنڊ ڪاه
حرف سڃاڻي حمد جو، لاڳ لڳاپا لاه
”مھيمن“ ماڻ منجهان معلوم ٿئي، ڇڏ طعام
طمع تنهائ

پارچ ميءَ مجاز جي، ڇت من چوري چاه
ڪر فنا بت فراق سين بابو ڏيئي باه
”لا“ جو لفظ لپيتيو، ”اڪبر“ پاسي آه
دُر ناٿ ديّان دوس محمد چوي، نهاري تي
جت ناه

صبر، سب سڪوت سندي سھ سامي سَرواه
اها ڳالھ وٺي چند ڳاھ، ته ويجهو ٿيئين
وصال ڪي.

(۱۵)

جوڳين چندان جمنا، آھين گنگا منجهه غرق
نانگا نيئين ناٿ سين، ڪيا سک سناسي سک
پرايائون پي ڪان منجهان ماڻ مرڪ
ڪري ويٺا ڪاڙي تيلان سڀ ترڪ
دُرس ٿيا دوس محمد چوي، باه چڪي بيشڪ
همه پائن حق، نابودي نهال ڪيا.

(۱۶)

چاڻي جٽائون، ڪيائون عشق منجهه عجيب جي
هُوَ نَات تَنهين جي نَجھري، پلڪ نہ پراھون
پسڻ خاطر پرينءَ جي، اُھو پورب پُورِيائون
سامن ڪي سڪپال ٿيا، ڌوتين ڏجائون
درد گيڻ دوس محمد چوي، ڏک جي ڏنائون
پُنيڻ سڪائون، گڏين گُر گداو ۾.

(۱۷)

جا گر ڏني گودڙي، سا ٿي مون لاهيندي لڄ
سندا تنهين سهج، چيلو چوندو ڪيترا.

(۱۸)

جا گر ڏني گودڙي، سا مون گهڻو سُهءَ
نيئي رسائي ماءُ، اوڏيندي ادب سين.

(۱۹)

ڪري مَرَج ڪاڙِي، گُروت گدائي
اشارتون ان جون، وٽن ڪپي ۽ ڪائي
اٿي رانول رُباعي، اِيءَ انھين ڳالھ جي.

(۲۰)

جوڳن جوڳ جڳاءِ، جوڳ سونهين جوڳبين
واءِ مُنھين ڪي واءِ، جا آءُ جوڳ نہ سِڪِي.

(۲۱)

جوڳي وٽا جامير، جان مڙهين منهن پائيان
پيا پوچيندس ڪير، ڌوڏاڻي ڏوپ ڌري.

(۲۲)

هتي جي هئا، ته مٿن هُونَتَ حق ٿيو
پيهي پاڻ ويا، مڙهيون مون مارين ٿيون.

(۲۳)

آسڻ تي آهون ڪريان، وس نه منهنجي وات
لڳم لاهوتن جو، منجهان ڪيترَ ڪاٺ
هلڻ کي هيهاٽ، آئون نه جيندي اُن ري.

(۲۴)

مران، مٿو پٿيان، جوڳي جاٽ نه نين
انهين ۾ آهين، آئون نه جيندي ان ري.

(۲۵)

نانگا نانيءَ هليا، چيلا چيلهه ٻڌن
هوءَ جي ٿا هلن، آئون نه جيندي ان ري.

(۲۶)

جُوءَ جيڏانهين جوڳين، نٿَ تيڏانهين نين
آيل آديسن جا، وره ٿيڙم ويڻ
ڪري سناسي سين، هنيي حال پرائيو.

(۲۷)

سامي ڪامي پرينءَ لئي، ٿيا لال پڇي لانگوت
سي منجهه سينن بيهن سيد چوي، آديسي ٻه اموت
بي ڌاران ناٿ، ٿڪن نه ساٿ، ان جي جاءِ چڱي
سر جوٽ

اهي گهر ڪيئن گهارن گهوٽ، جن جي ڀرت
پوري پر سان.

(۲۸)

سامي ڪامي پرينءَ لئي، ڪُسي ٿيا ڪباب
اوتين اُرتي گاڏئون منجهان اڪين آب
سندو جات جباب، تون ڪيئن پڇين تن کان.

(۲۹)

جيڃان جوڳي آيا، تون ڏس نانگا نانگڙيا
وهُ ورهائن وٽيين، سامي سانگڙيا
سُٽا ڪين سڪ پئي، لوڪن لوڌڙيا
هوءَ جي ڏڪن ڌوڌڙيا، تن پنهنجا ڇيلا سڀ چڱا ڪيا.

(۳۰)

دونهان دونهن سامهان، بائن بنايا
پنسن خاطر پرينءَ جي، ڪاڙهيائون ڪايا
ڳاچ تنهين ڳانڀا، پنهنجي پيٽمَ پي جا.

(۳۱)

اڄ دونهين ڌنڌ نه لات، نه سي جوڳي جوءَ ۾
ويا ڪاله ڪلياڻ چوي، جوڳي مٿي جات
گهون تڪڻ پيا گهات، لاشڪ لاهوتن جا.

(۳۲)

مران مٿو پٽيان، جوڳي نين نه جات
پيهي ويا پات، مڙهيون مون مارين ٿيون.

(۳۳)

پوريا پوري ويا، آسن اڄ صبح
ڪٿوري خوشبوءَ، آهي آديسي گيا.

(۳۴)

پوریا پُوري ویا، آسَن آڏي رات
سِیَم سَناسَن جون پچارون پریات
کاجا جوگیَن جات، جئن مت نہ معذورن جا.

(۳۵)

پورب سنڊي پنڌ تي، جن پوریو سی پُور
نانگا پنهنجي ناٿ کان، نت پنن ٿا نور
تیا مجازي معمر، گڏیا گورکناٿ کي.

(۳۶)

جيئن اُترڙا وورین، تیئن سَنرا سامي سیءِ ۾
سانجهي ویل سَناسي، ٿا سَمَرڙبون سورین
دونهین پاسي دادلا، وینا اونڌي کنڌ اورین
سی مَن نانگا نهارین، اسان ڏانهن عنات چوي. (۱)

(۳۷)

جڏهن اُتر مُٺ، تڏهن سَنرا سیءِ ۾
وڏيءَ لالچ لب کنهین ٿا کن جسي سین جُٺ
اُهي پَوَن ڏین نہ پُٺ، آڏیسی عنات چوي. (۱)

(۳۸)

اُگهڙ ڪوڏیا ڪاپڙي، سَنتر کین سَهَن
سَجِيءَ سُوَر سَناسیین، کُٽِيءَ خوش رهن
اَوَسَر عیدون کن، اُني گوندِر گڏیا.

(۳۹)

قوت کڙایا ڪاپڙي، طعام نہ طامائو
سَنئن هَنیائون سیچ ۾، پَهَر نہ پینائو

(۱) اصل شاه عنایت

اَوسِرِ آسائو، اٺي گوندر گڏيا.

(۴۰)

قوت ڪڙايا ڪاپڙي، گهرُن ڪين گهرا
مهيسري ماڻهن جي بيهن دُور درا
پڇن ڪانه سڻا، اندر عدالت اُن جي.

(۴۱)

نڪي طعام تُنهن ۾، نڪي هيٺ نه بيٺ
رام رکيائون ڏيٺ، وجهي ڪين ڪلهين ڪري.

(۴۲)

ڪين قبولي ڪاپڙين، گذر گئي گذران
اعليٰ جو ميدان، سکرُ سناسن ڪي.

(۴۳)

نه گندا نه گبري، نه لانگوٽي نه لينگ
پُنڱا جنين پينگ، صاحب تنهين سامهون.

(۴۴)

نه گندا نه گبري، ڪڇ نه ڪاسوتي
سامي پاري سڄ ۾، ڪا بابوءَ باهوٽي
جوڳي جبروتي، ڪوه ڄاڻان ڪيڻ ڪيا.

(۴۵)

لانگوٽي لاهي، وڃ ويراڳن سامهون
تنهين وٽ آهي، اوچڻ ڳالهه اگهاڙ جي.

(۴۶)

ڪي گنگا، مٿرا، گوتمتي، ٿا جمنا جُهارين
ڪي جهليو داغ دوارڪا جا ٿا نانگا نهارين

هُوءَ جِي جِهَنگل جِهونگارِين، هَلو تہ تکیا پسون تن جا.

(۴۷)

نکي طعام تنبن ۾، نکي گبرين
مون پڻ ڪنان تن، حاصل ڪي حال ڪيو.

(۴۸)

بازر ۾ بيٺا، جادِ گرو ڪن گودڙيا
سبق پڙهيائون سور جو، پيڙ انهيءَ پيٺا
توڙي مُنھِ ميٺا، تان پڻ نَشا گوشا ناٿ جا.

(۴۹)

بازر جِي بيھڪ جو، سامن ڪيو سوگندُ
پيتائون ڀرت مان، سندو محبت مندُ
هادي تن جو ھندُ، ڪڍي جوڙايو جبروت ۾.

(۵۰)

جالن ۾ جبروت، اٿن حال حقيق سين
مُنھ ڪيائون ملڪوت ڏانهن، لڙيا ڏي لاهوت
ڪنھن کان پڻ ڪينڪي، ڪڻا ڪارڻ قوت
سامي سرت ثابت، رهن مُهاوَر رهن ٿا.

(۵۱)

بعضي بازارن ۾، بعضي وتن برَ
بعضي ڏُپڻ ڏُونرا ڏوڙ ڪيا، بعضي تڙڪي سَھن نہ ترَ
بعضي رُون اٿيو راضي چوي، بعضي سرھا
سامن سرَ

هي زاهِل ڀانئن زِرَ، هُن ڪي پنڌ نہ پورب جو پري ٿئي.

(۵۲)

بعضي بازارن ۾، بعضي بر منجهه پيراڳي
بعضي مڙهيين مائيا ماڻ ڪيا، بعضي ڪن
ٿيو سَمَهِن سجاڳي
بعضي فدا تنهين فراق ۾، بعضي سامي سرها سهاڳي
اوريو جن الف سين، ان کي ميمر گڏيو ماڳي
دوس ڏنائون دوس محمد چوي، ساجن سو ساڳي
اڄ واري ويراڳي، سڀ نانگا ناٺ نواڙيا.

(۵۳)

بعضي بازارن ۾، بعضي وتن بر
بعضي مڙهيين مائيا ماڻ ڪيا، بعضي سامي
منجهه سفر
بعضي وسندي هوندا وس ۾، بعضي آسائو آوسر
بعضي ڏکيا ڏکيا ڏڀرا، بعضي سيئي هُون سپر
بعضي اڳها آديسي آنا، بعضي سگها هون سکر
بعضي درس سرها دوس محمد چوي بعضي غم
گڏيا گوندر
بعضي ڏوپيا واسيا ڏوپ سين، بعضي مٽيءَ ساڙيا مر
بعضي وون ٿا ويندا واءِ کان، بعضي ڪيا سي اڌ اُتر
بعضي لکن لاهوتي لُڪَ کان، بعضي جلائين جگر
بعضي ڪن ڪمائي ڪاف ۾، بعضي جائز جوڳي جر
جن ٿي صاحبُ گهريو سچ مان، تن کي مُهٽ ڏيندو محشر
پٺا هي جاهل پوئن جڳ ۾ تن کي ڪل نه آهي ڪر
سي بُڪ جا بازارن ۾ ٿا ڪوڙا ڪڻ ڪنگر

ڪي گهر گهر پهندا پوئن گهٽين ڪريو مَن مڪر
 ڪي روڳي ڪيندا رت، سي ڪن ٿا ٽڪريءَ کان ٽڪر
 پيا ڪئين نات ڪٽيو نابود جا سهسين پوئن سر
 اوريو جن الف سين آڏوتن عمر
 تن ڪي پل پهچائي پاڻ ٿو، رڻ ۾ رام سمر
 ميم گڏيو ان ماڳهين، جن ڪيا قتا قت ڦڪر
 اسم گڏيو تن جسم ۾، منجهان ظاهر ٿيا به ڏڪر
 اهي آهن راتو ڏينهان رنگ ۾، دل جا ڪلين در
 هي زاهر پائن زر، هُن ڪي پنڌ نه پورب جو پري ٿي.

(۵۴)

بعضي بازارن ۾، بعضي ۾ بئران
 بعضي سامن سير سڏائيو، بعضي ڪنهن ڪي
 ڏين ڪل ڪانه
 بعضي هوءِ منجهه هون حفيظ چئي، بعضي لفظ
 نه ڪهن لسان
 سي لا منجهه لاهوتي وڃيو خيمان ڪوڙن خان
 جن سمجهيو سر سبحان، تن ڪي پنڌ نه پورب
 جو پري ٿي.

(۵۵)

بعضي بازارن ۾، بعضي ٿر ٿاڻا ۽ ٿاڪ
 بعضي محل هندورا ماڙيون، بعضي ڪانه اڏن اوطاق
 بعضي مڙهين ڌوڏا ڌوڙ جا، بعضي پت پاڪيزا پاڪ
 بعضي ميرا مڙ مٿي سين، بعضي هوندا سي هشناڪ
 بعضي بڪ ڏڪ بيرانگن ڪي، بعضي ڪيڻ ڪنڊون خوراڪ

بعضي دنيا دولت ڏن سين، بعضي ماسي لئي مشتاق
 بعضي پير پيادا پُرندا، بعضي اُٿيندا اعراف
 بعضي مرڪن وينا مينهن ۾، بعضي ماريندين ٿي ماڪ
 بعضي ورسن ويس هنڌن جي، بعضي ديني سان دماڪ
 بعضي بيهڻ بيراڳن ۾، بعضي وهڻ نه ٿيندن واک
 بعضي کلندا خوب خوشيءَ مان، بعضي رُوندا رت فراق
 بعضي شوق رکن شاديءَ جو، بعضي غم گڏيا غمناڪ
 بعضي هُون سناسي سَنرا، بعضي آديسن اولاک
 بعضي جايون هوندن جر ۾، بعضي کانن منجه قزاک
 بعضي جوڳن جُهد زمين تي، بعضي عرشن ۾ افلاڪ
 بعضي من ماريندن موت سو، بعضي جال جيئن هم هاڪ
 الف آڏوتن کي ان ميمر گڏيو ميثاق
 تن قابولين کبيرشاه چوي، ٿا روز چکن چت چاک
 ان سان رام رفاق، هيئن سانڀڙي نينن ۾ ڪهي.

(۵۶)

يا وَت بُرُ بازارن ۾، يا وَت سيرن تي سرهاڻ
 يا وَت ڏيرُ هوندا ڪنهن ڏير تي، يا وَت خاص خيال
 يا وَت پين پيالا ڀرت جا، يا وَت ڪيف ڪمال
 يا وَت چريا پوئڻ چت ۾، يا وَت مست موالن مال
 يا وَت جاني يار سين، يا وَت زاني زهر زوال
 يا وَت عشق ڪياني ان جا اهڙا حال حوال
 جي ڪيا نيهن نهال، سي گر پهتا گولو چوي.

(۵۷)

يا وَت بُرُ بازارن ۾، يا وَت سيرن تي ثابت

يا وٽ انگ اچائيءَ اجرا، يا وٽ پر يا پاڻ پپوت
يا وٽ لينگ نه هوندن لڳڙي، يا وٽ مولهيا ۽ ماهوت
يا وٽ ڪڙهن ڪوڪڻ ڪاڙيسن، يا وٽ ماڻ صبر
سگ سوت

تن قابولين ڪبير شاه چوي، ڪا مئي پيتي مضبوط
سو سڀ آسن تي آڏوت، پنهنجي ناٿ نوازيو نجهري.

(۵۸)

بابو بيڪاري ٿيا، اڄ نه آسن وٽ
خودي ڪائي هليا، پير ڏنائون پٽ
هي هي جنهين هٿ، آئون نه جيندي اُن ري.

(۵۹)

بابو بيڪاري ٿيا، پڄي ڇڏيائون پاڻ
نسوهريءَ نانهن جو نانگن وٽ نياڻ
سرڪند جنهين ساڻ، آءُ نه جيندي اُن ري.

(۶۰)

ميڙيو پاڻ پريون ڪريو، جوڳي جلائين
تاڻيو طنبورن ۾ خوديءَ ڪي ڪائين
تار نه تڳائين، آئون نه جيندي اُن ري.

(۶۱)

ڪرتون هنيار هلن جي، ويٺو پڇين پر
اڄ آديسي مر، صبح مرندو سڀڪو.

(۶۲)

مٿي کان مٿي وڃي، جوڳن ڏني جوءُ
اُتاهون الڪ جي، بابن آئي بوءُ

سي ڪري ويراڳي ووءِ، اُڌري اوڏانهن ويا.
(۶۳)

جوڳيان سندي جات سين، وحد نه وڌائي
هڪ جهجهي ڌوڙ لڳن ۾، ٻي چتن ۾ چائي
مٿائي ٻي وائي، سامي صبر سڪيا.
(۶۴)

ترڪ ڪيائون تيل ڪي، ميت نه ملائين
گلن کان گدو چوي، پاڻ ڀلو پانئين
تتي لئن لائين، جتان لوڪ لڄ ٿيي.
(۶۵)

جوڳي جڳ گهٽا، آئون پنهنجائي نه لهان
ساريو سناسن ڪي، ويٺي هٿ هٿان
اڄ ڪي ڪالهه مران، ڪڏهن ملندا ڪاڙهي.
(۶۶)

ميت موتي آيو، ڪهي ڪانڌن ڏانهن
سو مون گهڻو سهاءِ، جوڳي جو جنم جو.
(۶۷)

ڪن چيرائين ڪاڙهي، اي زانو جوڳ
سامي سڃاڻڻ پيو، هڪ ڏهي ٻيو دوڳ
جنهن وڻ پاتو ڦوڳ، رام تنهن ڪي ربيو.
(۶۸)

ڪي ويا ويڙهه ڇڏي واسينگ، ڪي جوڳي ٺاهن جو ۾
اڳي هئا آت آئينگ، هاڻ مرلي مائي ٿي لڳي.

(۶۹)

سڀ نه ويا نڪري، اڃا ڪي آهين
ڪنڊو جو ڦلوب جو، سولڳو ٿا لائين
ويٺا وڄائين، جي پوربيا پروڙين.

(۷۰)

جوڳي آهن جوءُ ۾، ويا نه ويراڳي
چندان تو جاڳي، سي نانگا ڪين نهاري.

(۷۱)

جوڳي آهن جوءُ ۾، پر نهاري بندڙ ناه
جي مهيسري من ماه، سي ٿاڻي ٿورا ڪاڙي.

(۷۲)

پورب ۾ پيهي، جان مون گهڻو نهاري
تان سڏ نه مون ڪي سڄڻين، جيهي نه تيهي
هوڙا پرڏيهي، جيڪس وڄائي واٽ ٿيا.

(۷۳)

پورب مارياس، ڪنهن در ڏيان دانهڙي
مٽيون ڏيندي لوڪ ڪي، چري آئون ٿياس
جنين نه جيهاڻس، مون نيهن لڳو تن سان.

(۷۴)

پورب پوزب تب ڪرون، جب هنيڙي آون پور
نهاري ندي ڏي سڄڻين، لقون پيون نور
انهيءَ مارياس سور، جيئن ساڄن سڄين نه ملين.

(۷۵)

ڪه ڪانگا ڪر ڪاه، پُر پريان جي پار ڏي
اوري الهج ڪي م ڪي، ري دوساڻي درگاه

ڪڇ معلمُ سڀ محبوب ٿي، هن من سنڌي منجهماه
 دن رين دوس محمد چوي، تنهنجي تن اندر تنخواه
 آهين رحمي رهنماءَ، ڏسڻ پارس پاڻ ڏي.

(۷۶)

ڏنم ڪارا ڪانگ، لوندڙا لڪن تان
 مون ڀاتو پکا پرين جا، تان هوءَ وطن تي ويڙيانگ
 ڪنهن ستاڻي سانگ، پرين پرڏيهي ويا.

(۷۷)

ڪانگل قريبن جا، اچي وائي وڻ
 توڻم بوءِ بلال چوي، مشڪ ڪٿوري مڻ
 اچي عجيبن جو، اورانگهيءَ اڱڻ
 توکي پسي ٿڻ، منهنجو سورن کان صاف ٿيو.

(۷۸)

منهه اتان منهنجي، ڪنهن اڏايو ڪانه
 ڳنهي آيو ڳالهڙيون سنڌيون سپيريان
 جيڏيون جاڙ ڪيان، نات هونت سومر سنيها پر جا.

(۷۹)

منهه اتان منهنجي، ڪانه اڏايو ڪن
 ڳنهي آيو ڳالهڙيون، سنڌيون سپرين
 ٻيا وڻ ڏيئي ٻن، هونت سئمر سنيها پر جا.

(۸۰)

تان چي ڪانگ نه قاصد ڪر، جو سدا ڏوندي ڏوندي
 پهرين ڪندو پيٽ جي، پوءِ ويندو سيٺن سر
 ٻولي جنهن جي پر پر، شو هڏ نياپا نبي رهيو.

(۸۱)

کانگو قاصد کيئن، جو سدا ڏيوندي ڏوندي کي
پهرين ڪندو پيٽ جي، پوءِ ويندو سيئن سيئن
حال جني جو هيئن، سو هڏن ڀاڙ ڏيئي رهيو.

(۸۲)

تان چئي ڪانگو نه ڪوڙو، جو درباري دوسن جو
پٽ آندانيئن پاڻ سان، محبت جو موڙو
نڀهان نڀهوڙو، بقادار بچار چوي.

(۸۳)

جتي سڏ سبхан جو، سا اُبتِي ره آهي
اچي ڪو ڪاهي، ان معنيٰ ۾ منجهڻ گهڻو.

(۸۴)

معنيٰ بي مثل ۾، هلڻ ٿيو حيران
جوڳيان سندي جوءُ ۾، سڀوئي سبхан
منجهه ڪعبو منجهه قرآن، نئين ڪيڏانهن نيتيان.

(۸۵)

منجهه گرو، منجهه گودڙي، منجهه مڪو، منجهه ملتان
ڪوه گنگائون پيڻيڻ، سهسين ڪرين سنان
منجهه ڪعبو، منجهه قرآن، نمي ڪيڏانهن نيتيان.

(۸۶)

منجهه گرو، منجهه گودڙي، منجهه مڪو، منجهه ماڳ
ماڙهن جو شاه محمود چئي، سائين هٿ سهاڳ
پريو تنهين جو پاڳ، ستي جنهين سڏ ٿئي.



سر سراگ

(۱)

بندر جي تڙن ۾، جهان جهان جهڻين
سڙه سبي ساڃا ڪيا، پاتا پيڙياتن
ڪي نيان نيدو۽ نار ڏي، ڪي ڪڏي۽ پاس ڪڙن
ڪن ڪهي ڪعبو پيڻيو، ڪن مدينو من
مُهري۽ تي موڙڻ چوي، ناخو نت نمڻ
ڪئين ڪرمشون ڪن، پچري پاڪ رسول جي.

(۲)

سپيڻي سنئين ڪرين، ڪونه منجهائين وات
سوڪي ڪڇ سڃا ڏئي، سُجهي جا سيرات
سپيربان جي سات، لائو لنگو ميڙين.

(۳)

سپيڻي سنئين ڪرين، ڪونه منجهائين راه
سوڪي ڪڇ سڃا ڏئي، سُجهي جا سيراه
آدم جي اولاد ڪي ٿئي ڊپ نه ڊاءُ
سپيربان جي ساءِ، لائو لنگو ميڙين.

(۴)

بندر جي تڙن ۾، سڙه ٿي سبيائون
سڙه سبي ساڃا ڪري، گوها ڪنيائون
لَڪڻا لاکي۽ پَتَ جا چوڙي ڇڏيائون
تَڪي سير سموند جي لحظي لنگهيائون
وڃي ڏنائون، منارا محبوب جا.

(۵)

کُوها جن کٽي، اُتاري اُيا کيا
پورينديون پرڏيه ڏي، مٿي سڙه هٿي
جنهين ڏونج ڏٿي، پهتيون سي پرار کي.

(۶)

ننگر ناتاريون، پڳه چوڙي پنڌ ٿيا
بندر بازاريون، سجيون سامونڊن ري.

(۷)

کپرَ کُنَ کارا، لهرين ليکوناه کو
آچارا عميق جا اچن اوڀارا
اُٿي آسارا، ويرَ وڙهندَ ويسلي.

(۸)

ويرَ وڙهندَ ويسلي، اُٿي تنوه ٽَلَبَ
هن سائرَ ڪنهن سَبَبَ، ڪالهه ٻوڙيا ٿي کُنَ ۾.

(۹)

ڪالهه ٻوڙيائين کُنَ ۾، وڏا جنگ جهاز
تنهنجي اڄ تراز، آهي آر اکين ۾.

(۱۰)

انهين آر اکين ۾، ناخوآ ڪڇ نگاه
هن گهڻا ٻيڙا ٻوڙيا، ڏيئي سائرَ ساه
تون ملاحظو ملاح، ڪڇ ڪو انهيءَ کُنَ جو.

(۱۱)

ملاحظو مهريان جو، مورو مَلاه ملاح
دانهون کُنَ درياه جون، اونهي جي آگاه

سُونَهَنَ جِي صَلاحَ، وَتَ تَ وَيرَ لَنگهِي وَجِيَن.

(۱۲)

سُونَهان سُونُونِ ڏين، انهي ديواني درياه جون
ڪوڙ اوڏائي ڪينڪي، رڳو سچ سوڏين
سود نباهيو نين، ثابت انهيءَ سير مان.

(۱۳)

ثابت لنگهيائون سير، ڪوڙ اوڏائي ڪينڪي
وڃي پهتا پار ڪي، نرتون منجهان نير
ماءُ پهتا مير، پار لنگهيائون ٻاجه سان.

(۱۴)

وڻجاري جي ماءُ، ڪو نه وڻجارو پليين
آيو ٻارهيين ماءُ، تان موٽيو سفر سنبهي.

(۱۵)

تان چئي وڻجاري جي وير، هيڪڙائي لڪ لهي
وڪر وڪارن ۾ اٿي ڪندو دير
تو جيڏيون تنهن وير، اڏاري ڪي اينديون.

(۱۶)

آيو ڏينهن ڏياري جو، پڪي نهائين
اوچتي اتر جي، مٿان منڊ آئي
وڃڻ جي وائي، ملان معلم مون سنئين.

(۱۷)

آيو ڏينهن ڏياريءَ جو، لڳي اتر هير
ننگر ڪڍي ناخوڻيا سڻائيءَ سير
اندر مون اڪير، ڪاري ڪيڙائون جي.

(۱۸)

ڪاري ڪيڙائو، مٺي موٽي آيا
سودو ڪن نه سون ۾، جو هي وڏا وهائو
موٽي جي مهران ۾، تنهن جا طامائو
سامونڊي ساهو، لنگا لوٽي آيا.

(۱۹)

لئي لنڪاپور اُهريا، سي لنڪا لنڪا ڪن
سچو سون لنڪا جو، سُڪ نه سامونڊن
اُهي وڏي پاڳ مڙن، جي اُهر يا ڪارونپار ۾.

(۲۰)

ڪارونپار ڪن گهڻا، تڙ مڙئي تار
ڪنبن تي قلوب ۾، ڪوجهي ڪيم ڪار
پنج پڳهه، ٿيهه اوليون، ساڃا سڙه سنپار
همر حبيب جي، آءُ ستاڻي سرڪار
جتي تفون توربا، لڳي بي بازار
پرور وجهين پار، ڏنگي اُن درياه مان.

(۲۱)

جان پائين ته ڪارو ڪيڙيان، ته اول بونبُ بناء
تنهن ۾ نرتون چاڙهڻ ناخو، سوڌو سرهنگُ سنپاءُ
دلين پوري دادلا، وڪر وحدت پاءُ
ته سامونڊان سندياءُ، وڃي ماڙ پهچي مڪڙي.

(۲۲)

جيڏانهن موڙيان مڪڙي، تيڏانهن تڪي تڪ
بونبُ پراڻو، هيبت هائو، لهرين سهي نه لڪ

اُونهي منجهان اَلڪَ، پار لنگهائين پاتشاه.

(۲۳)

مُعلم سُڪاڻيءَ کي، سڏ ڪري ٿو چوڻ
بيٺي پاتاڙي ٿي، مٿي ڏينگَ مَر ڏوڻ
وڪروَتَ مَر پوءِ، جو پاڻ پرائو چاڙهيو.

(۲۴)

معلم سُڪاڻيءَ کي، اڀو ڪري سڏ
تري هيٺ تراز جي ڪري ڪڙڪا ڪڏ
مان پَهچي لڏ، جا پاڻ پرائي چاڙهي.

(۲۵)

جهوني هِنَ جَهَاز کي، تَرِيُون وَجُهَ مَر تَن
لنگهائيندو لُطف سِين، هُوَ جِي قَهري ڪُن
اماڻيندو ساڻ اَمَن، مير مبارڪ مصطفى.

(۲۶)

جهوني هِنَ جَهَاز کي. بُوراڪي بنا
پنج پگهه، ٽيهه اوليون، سترهن سَنج سَنياءِ
اوسيڙو عَمُونگه جو، منان مور مَر لاه
تہ سامونڊان سنڌياءِ، وڃي ماڙ پهچي مڪڙي.

(۲۷)

منجهان پيئي مڪڙي، ڪاجا پاڻيءَ بوند
آن کي ڏٺا رُوند، وٿون جن وڃائيون.

(۲۸)

منجهان پيئي مڪڙي، ڪاجا پاڻيءَ پڪَ
وڪر هڻي وَنڪَ، ڪَسجي سڀ ڪارو ٿيو.

(۲۹)

چمڪيُون چوڌار، ڏڄُون ڌاڙيچن جون
ماءُ سامونڊي آئيا سھسين ڪري سينگار
تنھين جي تنوار، ٿي ڪالھون ڪر ڪانگ ڪھي.

(۳۰)

بندر جان پئي، تان سڪاڻيو م سَمھو
ڪپر ٿو ڪن ڪري، جيئن ماڻي منجه مھي
ايڏو سور سھي، ننڊ م ڪريو ناخوا.

(۳۱)

سامونڊيءَ جو سنگ، آھي گوندَر ڳاڏئون
انگي چاڙھي انگ، ويو وٽجارو اھري.

(۳۲)

مون اُپي تڙ جھل، پرين پڳھ چوڙيا
ڪا منھين ۾ آل، نات سڄڻ سڀاجھا گھڻو.

(۳۳)

مون اُپي تڙ پاس، پرين پڳھ چوڙيا
آس نہ لاهيندياس، مان موتي اچن مون ڳرين.

(۳۴)

مون اُپي تڙ وٽ، پرين پڳھ چوڙيا
ڪا منھين ۾ گھٽ، نات سڄڻ سڀاجھا گھڻو.

(۳۵)

ڏني ڏياري، سامونڊن سڙھ چڪيا
وڪڙ پايو ونجھ ڪي، ورجي ويچارِي
ماريندا ماري، پره سور پرين جا.

(۳۶)

ڪشتي ڪارونپار ۾، ڏنگي ڪنئي ڌڙڪي
ماءُ ٻڌي مهراڻ ۾، پُٽ ڦرهي اتي ڦڙڪي
انڌو الوهيت جي ٿو توڙان طرح تڪي
پوءِ چماتون چڪي، لڳو اهڙي لڳڻين.

(۳۷)

ڪشتي ڪارونپار ۾، ڏنگي ڪنئي دوفان
سا چوهي تئين نيئي ڇڏي، جت وڃڻ وات ئي ڪانه
تان جيڪس ستا سي نه اُٿيا، مٿا اُن مڪان
اُت اڳي پاڻ اُپايا به آدمي، مرد مڇاري لکڻين،
مهري وڏي مان
تن پاربو ٿي پاڻ ۾، جيڪي فرمايو فرمان
اُن کي ڏنائين اُت هيڪڙو ويا رازق رب رحمان
اهو جوان منجهه جهان، ادا اُتاهون ڪنهن پَر آيو.



ساهڙ سوهڻي

(۱)

سوهڻي ڪاڻ مهار، پاڻ پوڙيو ٿي سِير ۾
پوءِ وري واندين ڏي ويو، ڇڏي پرس پچار
مهار نه پوڙي سوهڻي، پوڙي مت ڪچي موچار
هيءَ هڏ ٻڏي ڪاڻ مهار، ٻي متان ڪا ڪرم
پرائي ڪامڻي.

(۲)

من مان سڪ ميهَر جي، لحظي نه لاهي
ساهڙ تنهن جي ساه ۾، ڪا ڏور ٻڏي ڏاهي
هيءَ پي ملڻ ڪاڻ محبوب جي ٿي، ڪسيئون ڪاهي
جيئن هو سانپاران ساهي، تيئن هيءَ ڪاهيو
ڪنن ۾ پوي.

(۳)

هڪ ڪاري رات ڪچو گهڙو، ٻيو ڪن سَندو ڪڙڪو
مڙي ڪين مهراڻ جو دُور ٻڏي دڙڪو
پيڙس ڪن ڪبير شاه چوي، ڪو پار سَندو پڙڪو
هو جو ڪرڪن جو ڪڙڪو، سو ٿيو سونهون
ساڻس سير ۾.

(۴)

ڪاري رات ڪچو گهڙو، موج ڪري مهريان
ويندي محب مهار ڏانهن پيڙس ايءُ پريان
جڏهن ڪن فيڪون، تڏهن ٿي پرينءَ کي بخشائين پاڻ

هن جو ساه ساھڙ ساڻ، هو اُن ڏينهن احمد شاه چئي.

(۵)

چَل ڦَل چال بنديون، جت وير ڪري واکا
ستيو سيٽاھيا هڻي، بهڏر ۽ باکا
تنهن ۾ گهڙي سوھڻي، ڏيل ٻڌي ڏاڪا
لٽس اولاڪا، وڃي پار ڏنائين پرينءَ جو.

(۶)

ساھڙ ٻاجھون سير ۾ ڪو گل ڪونه ڪري
پي بنا پاتار ۾ ويجهو ڪير وري!
جتي جهاجھ جهجهي ۽ جر گهڻو، ٿو ڪڙڪا
ڪن ڪري

موج پسيو مھراڻ جي، ٿو ڌر کان ڏيل ڌري
برھڙي بادل چوي، ٿو اونھيا پير پري
اھو پتن لنگھائيندو پاتڻي، ظاھر منجھ ڌري
تہ هيءَ وھڻ لنگھي وڏو واھ کان، وڃي چوڪيءَ
جاء چڙهي

جت ٻانھن نہ پيلي ڪو ٻيو، اُت ٿي تڻھنجي توه تري
پوءِ ميان پاڻ م ٿيڇ پري، ساھڙ اٿائيءَ سير ۾.

(۷)

اندر دل اڪير، ٿس من ۾ محب مھار جي
سا لحظي ڪن لنگھيو وڃي، انھيءَ سر سان
ساھيون سير

سا تاريو ترن تي تار مان ني، محب ڏيو من ڏير
ٿي ديواني دوسي محمد چوي، موهي ساھڙ مير

ڪا پيتائين پڪَ پريت جي عشق گڏي اڪسير
اِيءُ ڪيرُ نه جهڙو ڪيرُ، جنهن تن طهوران تار ڪيو.

(۸)

اندر دل اُڪندَ، ٿيس من ۾ محب مهار جي
گهڙي گهڙو هت ڪري، گهران سُئي سي گهند
اچي لهرن سان لپيت ٿي، ڇڏي نيٿان ننڊ
آر نه جهليو اُن ڪي، ڪي مست پڙهيائين مند
سا درياه مان دوس محمد چوي، وڃي چڻڪي چنڊ
ڍڪيءَ لنگهيائين ڏنڊ، وڃي پار ڏنائين پي جو.

(۹)

اچي سڪَ اُڀر، ٿيس من ۾ محب مهار جي
ايئن اچي پئي آر ۾، جيئن ڪيري ڪُن ڪپر
دڙڪا دُور درياه جا پانيائين بهتر.
تنهن تاريون ماري تار مان، وان ڪنيون وبتز
ديواني دوس محمد چوي، پيئي واهڙ ور
تڪي تارن کان وڃي، پير لنگهيو هن پير
جنهن جي دل دوسان جي ڌر، سا اوري اٽڪي ڪينڪي.

(۱۰)

محبت محب مهار جي، ڪي موهي مست مجاز
اچي گهري تنهن آر ۾، جنهن جهوريا جنگ جهاز
اونهائون اگهور اُتي درياه منجهه ڌراز
تاريءَ تاري تن مان، ني سا نيت نينهن نياز
رڪيا تنهين جا راز، دوس اڳيان دوستو چوي.

(۱۱)

محبت محب مہار جي، موهي ڪي مستان
چا آر جھليندو ان ڪي، جا ڪي عشق انان
درياه ۾ دوس محمد چوي، ڪيائين دوس ڏيان
جان اُتي عين ڪيا آخوان، تان سپوئي ساهڙ ٿيو.

(۱۲)

محبت محب مہار جي، چاڻيءَ ڪي به چري
عشق اُڪاري آر مان، ويئي تڪ تري
تنهن جي دل دوس محمد چوي، آءُ ڏونهن پاس ڌري
سا وهي ڪيئن وري، جنهن جا پيا پيچ پاران
پي سين.

(۱۳)

تارا سان تارن، پر موهي محب مہار جي
محبت تاران ميٺ جون، تڪيون کان تارن
سا ٿمي تارو نه پڇي، ٿي ترسي ڏانهن تارن
اها تڪي کان تارن، وڃي تاريون ڏيندي تار مان.

(۱۴)

تارو تاري تار، تار نه تاري ترهي
توڪل تاري تار مان، پڳيس آر نه آر
ڌر نه ڌاري پريسن جي، ڏم جي ڌاري ڌار
سا تري پهتي تار، ملي محب مہار ڪي.

(۱۵)

سا پر کان، سانپر ٿي ساري
دانهن ڏي ڪينڪي، ساوڻ سياري

سَمَنَ ساهڙ سان ڪيو، ٿي پَت پاري ۾ پاري
تار منجهان تاري، نيئي ميڙي حُب حبيب ڪي.

(۱۶)

تري ترسي تار، تري ترسي ڪينڪي
تري پهتي پار، ملي مُحَبَ مِهَار ڪي.

(۱۷)

ڏمُ ڏيهڙي ڏي، سندا ميهَر ميهڻا
جهولي پائي جهليا، مون سيپاڻا سي
مُر چاليه ڪري چي، سنگان سپيرين جي.

(۱۸)

ساهڙ ڌاران سُوهڻي آڏوتي آهي
ڪنڊيون جو ڪاهي، پاسي تنهين پاڪُ ٿي.

(۱۹)

ساهڙ ڌاران سُوهڻي نسوهرِي ناپاڪُ
هو جي ڪير پياڪ، پاسي تنهين پاڪ ٿي.

(۲۰)

ساهڙ ڌاران سُوهڻي، هيءَ جُنوبي جوءَ
هن پائيءَ سان پانهنجو، مور نه مٿو ڏوڙ
جي پي پاسي هو، ته ڪر توڏي تڙ ڪيو،

(۲۱)

ڪپرُ ڪين ڪندو، وَءُ لهرن گڏئي
مئي مٽي مهراڻ ۾، اٿي ساهڙ سندو
سو تڙت ترهو تار ۾، ڪنهن ڏانءَ پرين ڏيندو
ميهَر سو ملندو، اڳيان سنيوڙو سيڻاھ سين.

(۲۲)

هت مَر بُوڙا پُنڌُ، هُت سيڻاهايا سَنگي ويا
هِن پَر جو هارون چوي، آءُ ڪُوڙو آسا پَنڌ
پار پُوندُ پَنڌ، محبتي ميهار ڏي.

(۲۳)

ڪَڙ ڪَڙ ڪُن مَر وِجُ، تو پير ڊجي نه جندڙو
جيئن تون ابتا آر ڪرين، تيئن گهڙندي آن اچُ
دل مُنهنجيءَ ڏچُ، ٻڌي محب مِهَار سان.

(۲۴)

سُڪيءَ ٻڌيون جي، ساهڙُ طالبُ تن جو
گهڙيون سڀ گهڙا ڪڍي، اوراران اچي
ڪُلهي چاڙهيون، لهرن سرِ لائون لَهيو.

(۲۵)

سُڪي جي سانباھ مَر، ٻڌين تان ٻڌُ
ڪڪ، ڪانديرا، ڪانيون، ميڙي پَنڌ مَر مَڏُ
هت نڪو ساهڙُ سڏُ، نڪا سجھي سُوهڻي.

(۲۶)

پيتائين پربت جي، ڪا ميهَر ڪان مَرڪَ
مُنڌَ مستاني ڪڍي، اُنهيءَ ساو سِرڪَ
لڳي ڪامَ ڪِرڪَ، ڪا لوهان تڪي لال جي.

(۲۷)

آن سُوهڻي سا چوان، جا اوڙهه سر آهي
اچي وڃي اُمونگهه تان، پيرُ نه پُساڻي
ٻولون ڪيو پي سِين، ٿي ورنهن واجهائي

ڪو سالڪُ سٺائي، ته هُئي جُوان ڪهڙي جاتِ مان.

(۲۸)

ڪا جا ڪُنَ ڪَريَن، پِنِيءَ پُرَجُهر پاڻ ۾
اڪيون تنهين آڀ ڪي، ٿيون آڏيءَ اُڪيرين
توڙي تڪُون ڏين، ته به اُج نه لهي اُن ڪان.

(۲۹)

پَنڌُ طريقت ترهو، شريعت سڃاڻ
معرفت مَن ڪري، هلج حقيقت ساڻ
روزي ۽ نماز سين، ڪج پڪو پهر پَرِبانُ
اهڙيئي اُهاڃاڻ، تَنهنجو پاند پُسيئي ڪينڪي.

(۳۰)

جنهن وَرَ وهِيئي آهيان، سو جي ٿيم ڪانڌُ
ته پُسي نه پَلَو پاندُ، جَر ۾ هوند جمال چوي.



آسا

(۱)

ارت آندو تو آء، وتان ڪانڌ ڪٽڻ لئي
 ڇڏ عادت اُجهڻ اڀاڳيون، وبهي چرڪو واه
 هڪ آندو قرض ڪٽڻ تان، پيو ڪر ننگي تن نگاه
 ڪٽي ڏيڇ قرض تون، ٻيا لٽا، لينگون لاه
 دم دٻوسان، تائج تاڙي، روح وڃ ڳجهه رهائ
 مونا محڪم پائج پيڏيون، ڏيڪيون درس ڌراء
 لگ سين ليٽڻ ڦير ڦنگهن سان، جوتين مالھ جڙاء
 ٽنبي چموٽي ٽڪ ڀر، پرڻي ساڻ بناء
 سانڍ سرائيون ساه ڀر، پرجهي پيڙهه پڇاء
 دل کي دوستعلي چوي، اوجھڙ ڪيم اُجهاء
 جيٽو دست دٻوس ڀر، ڏائي تند ڌوا
 هنيون، اڪيون، هٿڙا، هڪڙي هنڌ هلاء
 هٿ ڪونهي غرض ڪٽڻ جو، تون پورهيت پاڻ پڇاء
 جي ٿيبي ساجن سان ساڃاه، ته ٿي مائج عيش اماگرا.

(۲)

چاه منجهان چرڪي، ڦيرين ڪوه نه ڦڪر سين
 هو ڏييو ارت اماگرا، ٿو پي اڳيان پرڪي
 تون ڪيئن وهين وساريو وکهي، هيئن ڪلايو ڪرڪي
 هاڻي پائي پاند ڳچيءَ ڀر، ڪر وبنتيون ورڪي
 پوري ڪوئي ڪٽ تون، طاق ڏوئي درڪي
 پورهيو هو پورهيت جو، ننگ ڀريو نه رکي

هڪُ ڳڻُ ڪُنڊينَ گهر ڪي، ٻيو سنهنڊينَ
سڀني سرتييين.

(۳)

تان چئي ڪڏهن ڪي نه ڪتو م، ويهي آڻڻ وڃ م
آرتُ آندُم جن جو، تن جو پڇڻ پيوم
سرتن روز سياڳ جو، ٿي چڱيءَ پت چيوم
سو دل مان دوستعلي چوي، وسري سڀ ويوم
حرصُ هنيين هٿڙين، ڪي نه ٿوئن کان ٿيوم
اهو ڪچو ڪم ڪيوم، تون پاڻ سڃاڻج سپرين.

(۴)

ڪٿي ڄاڻي ڪي نه، آڻڻ اوڏي نه وڃي
تنهن آڻيو ڪانڌ اڃاڻ ڪي، ڏي راتب روز رنگين
هيءَ پي آه وسيلي وڙجي، ٻولي ٻولي ٻي نه
دوس دليان دس محمد چوي، لهي تنهن جا قدر ڪرين
ڏڌ ڏسيو پي ڏان ڏسي، اها سمجھج ڳالهه سرين
جت اچي ڪڍنديون عمدا، سرتيون سٿ سنگين
تت سائل هٽندي سڀن، ڏيندا فضل فقير ڪي.

(۵)

پر جوڙي چرڪو جو ڏٺي، ڪانڌ ڪتڻ جي ڪاڻ
سو فقير فڪرُ ڪر فهم سين، آرت ماريءَ اولان
رڪي پيڏي پت تي، جنگهين، مونين، هٿ منان
مالهه ملهاسيبي من م، چموتي پرڻي ٿڪ ٿڪاڻ
دٻس تازي ديه م، ٿينديءَ پيڙه ڪنان پهچاڻ
اٿئي ڦنگ عشق سين، کپين جوتي جوڙ جواڻ

ڏيکيُون، ليٽڻ، گجھه ۾، رک دل سڄي درواڻ
 پوري نينهن پتار جو، سانڍ سرائيءَ سان
 ٽيهه پڪيون، پنج پوڻيون، ان ڪپهه کي آن
 نائڙي ڪر نگاهه ٺاهه سين، تند پساهه جي تان
 وڌ لاڳاپا لوڪ جا، حرص ڦٽا ڪر هاڻ
 عادت ڇڏ اجهڻ جي، خام آهي ڪر ڪاڻ
 اهنو لاهه اگهاڙ جو، منهن ڏيئي منهن ڪاڻ
 جان در صراف، دس محمد چوي، تهين سرهي
 سرتن سان

ڪنبي سٺ ڪٽيج تون، آهين زور آڃاڻ
 ڪندءِ سڪ سڃاڻ، سمجهي ڪٽ سنجين کي.

(۶)

رکي پيلي پٽ، هٿ ڪري ڪٽ حال کي
 ٿي سينڌي سوداگر سين، ڪوڙ ڪچايون ڪٽ
 ڇڏ ڪائي خام خيال کي، تون فنا ڏسي دل ڦٽ
 نس دن اور نگاهه سين، ورهه باري وٽ
 ان اتيسار عشق جو، آءُ ملهه مهانگي مٽ
 جتي پرين پاساري ٿيو، اچي سرتن لائي ست
 تت اڳيان سٺ صراف جي، نئي منجهان پاند پٽ
 ته ڏسي دوسيائون دوس محمد چوي، ڪيڏا گاز نه گهٽ
 حبيبائي هٿ، ذرو ضايع ڪين ٿي.

(۷)

جوڙي چرڪو جو ڏٺي، آئي ور آرڻ
 سو چاهون چور چڱيا ڪري، پائي سڪ سرت

چڏَ حِیلا حِرصَ، هوسَ جِستونَ، انَ ۾ِ آءِ اَلَتُ
طِمعَ تاتَ طَرفَ جو، کُٽيَ لاهِجَ کُتُ
کَڏِ سَپُ کُوڙُ کُنڊاَ وَجھيَ، نِیٿانَ نِندَ نِپَتُ
دوسَ ڏيئيَ دوسَ مَحمدَ چويَ کيَ کُٽيَ انهيَ مانَ کُتُ
سَنگُ صِرافنَ سَٽَ سِينَ، ٿاَ مالُ ڏَسِيوَ کَنَ مَتُ
هُنَ حقَ جوَ پاڻوَ هُٽُ، تونَ سَمجھيَ کُتُ سَنگِينَ کيَ.

(۸)

ڪو جو وَهَ ڪاڀاڻيَينَ، کَنبنَ ۽ کَتنَ
ڪارڻُ سُوڌَ سَوِبرِيُون، آتَنَ مَنجھَ اَچَن
اُنَ جيَ سُونھَ سِيدَ چويَ، ٿاَ صِرافَ سِڪَن
اَگھيوَ سَٽُ سَنڌُنَ، تِراڙِيءَ نَ توريو.

(۹)

کُٽيَ ۽ کھيَ، چئيَ سَٽَ مَنھنجو سَقَرُو
پوريَ صِرافنَ جو، جيَ ٿيَ مَنجھُ لَھيَ
تہ رُونُ رانڊَ رھيَ، ٻيَ کَتنَ جيَ ڪانہ ڪريَ.

(۱۰)

جَنھينَ کُتو ڪالھ، سيَ پاڻا پِسيُون مامريَ
جَنھينَ ٿَڪَ نَ مالھ، سيَ سِينڌِيُون ٿيون صِرافَ کيَ.

(۱۱)

چيَ سَنھو جيَ سَکِيُون، سيَ ڪڇا لاءِ کَنبنَ
تانَ بَنڊرَ باڙارنَ ۾، اچو پيرَ پِرَن
اُنھيَ سَنھيَ مَنجھانَ سَقَريَ، تانَ جيَ لِينجھَ لَھَن
مَرُ کَتنَ ۽ کَنبنَ، تِينھائينَ طِيبَ چويَ.

(۱۲)

آتن چوي مَ کَت، تائيان تَندُ نه نڪري
پاڻا روئي رَت، چرڪو مون چڪَ کيو.

(۱۳)

چرڪو چوڪين انگڙين، گهاڙو گهڙي ڏنوءِ
کَتن ڪوه نه ويسلي، اهو سازُ سَندوءِ
اَرَت اُگليان پوءِ، گهڻو هڻنديءَ هڻڙا.

(۱۴)

کَتي ڪين ڪپاه، ڪوريءَ ڪارون نه ڪري
اَٽسِ وَرَ جو واءُ، وينياڻي وڳا گهري.

(۱۵)

سُتُ ڪاپاتي ڪتو، تلهو ۽ تورو
سنئين پوي صراف ڪي، ڦولهي نه ڦورو
اگهائي شاهِ عَناَت چوي، هن ڏڏيءَ جو ڏورو
جِٽَ تَرنڊو تورو، تَتِ شل ڪانياري ڪامَ ٿئي.

(۱۶)

کَتنُ موچاري ڪار، جيڪا ڪَتي
اَنگ اگهاڙي مُور نه وِتي
جيڏيون جالَ مڙنديون جِتي
تَعَظَمَ توجَه وَنَديس تِستي
سَوَڪي هوندي سا وَرَ ساڻ
پوندس ڪم قويسر ساڻ.



سر گهاتو

(۱)

اڀيو اوساريان اُسَ ۾، جهليو ڪُنَ ڪنارِ
گهاتو گهر نه آئيا، وڌي لڳين وارِ
هيسَ جنهن جي هارِ، سي موڙي چُرِيا مَڪڙِي.

(۲)

کلي جان کيڪاريان، تان ساڻي سَنگُ نه ڪَن
وَارِبو وَهَتَ وَجَنَ، ڪَنَ سڀاڳَن سامهَن.

(۳)

مون اُڌارِيا مَچڙا، آلا گهاتو آن
ميان مُنهنڌارن سان قادر وجهُ مَر ڪاڻ
هَتَ مُنهيَنجي هِاڻ، قَدر لَڌو جِسن ري.

(۴)

جتي گُهورِيو گهاتُين، تتي رائي بَڻُ
سَر سَڪا ساڻي ڳيا، سَهسين ساڻي مَتُ
جتي ڏنڀِرَن جي، هُئي اڳَ اڳهَتَ
سي پڙ نِهاري پَتَ، وِڃن ماڙهُو موڻِيا.

(۵)

ٿلهو ٿو ٿوڻا هُڻي، مٿو هُڻي ٿو مِچُ
باب تَنهين جي رِچُ، لکيو لوح قلم ۾.

(۶)

گُهورِيندي گهورِ پيا، اڳُهور گهورِياڻون
مينگرُ ماريائون، ملاحن مُنهُ سَنرا.



سڀ راءِ ڏياڇ

(۱)

محلين آيو منگڻو، راجا کي نه ڪهي
پيڄلَ کي نه ڪهي، مال وٺي موٽي وڃي.

(۲)

پيڄليا ٻولاءِ تون، ڪهه جا ڳالهه ڳري
پيڻين جيئن گرنار ۾، تندن تان ڪري
ڪي تو پند پري، ڪي منگ جهليندين مڪنا.

(۳)

تان چئي منگ نه ٿسان مورهين، نه مون پند پري
ڳنهي آيس ڳالهڙي، ڳجهي تو ڳري
سمجهه سا سورٺ ڏئي، ويندس تان نه وري
پريان پند ڪري، آن تو ئي لئي آيو.

(۴)

ڌات ڌجا ڌاتار، آهيان سوالي سر جو
ويندس ڪين وري ڪڏهن، ايءُ مرڪ نه مڱڻهار
جهڙي تو منجه ڌت ڏياڇ ڏين جي، تهڙا پرس
نه بي منجهه پار
صاحب لڳ ستار، ڏي مٿو راجا منگي تي.

(۵)

تان چئي مٿو مور نه پاڙيان، تهنجي تند تنوار
سر ۾ سڄڻ ناه ڪو، تون موت م مڱڻهار
ڪينهن منجهه ڪپار، لڄيندو ٿو لاهيان.

سر ڪارايل

(۱)

سجُ لَهي سانجھي ٿي، پڪن ڪوڙيا پڪَ
ڪنھين ماڻڪ ميڙيا، ڪنھين چونڊيا ڪڪَ
پُٺيءَ لائي لڪَ، گڏيو ھنجھُ حبيب ڪي.

(۲)

جتي ھنجھُ ھُجن، سو سرُ سَچوئي واسيو
ڪھڙي ڪل ڪنگن، تہ ٿا ھُت ھيرو چئن ھنجھڙا.

(۳)

ھنجھُ نہ ھيٺي ذات، جو ھئي چُھنبَ چلڙ ۾
پاپوڙي پيرُ ڌريو، لئي چڱي لاتِ
پڪي پنھنجي واتِ، مناڙيو موتي چُئي.

(۴)

ھنجھن سان ھيڪار، جي ڪري نيھن ٺھارين
تہ بگھن سانُ بھار، پيلھ نہ ٻڌين ڪڏھين.

(۵)

سرُ سُڪي ڪي سالَ ٿيا، تان پڻ ھنجھُ ھريوئي پيرُ
ڪنگُ ويچارو ڪيرُ، جو رسي انَ رمز ڪي.

(۶)

پڪن سين پاڻ ھڻي، اڏاڻو آنگاسِ
جتي پرين سنداسِ، سو سرُ ماڻي ھنجھڙو.

(۷)

اُڀو تڪي تار، اڪڙيون اوڙاھ ۾

پٿون جو پاتار، هنجھُ تنهين جو هيرئون.

(۸)

وجين نه پيهي، پٿوءَ لئي پاتار ۾
ڪنڌن ۾ ڪيهي، آءُ هاج تنهنجي هنجھڙا.

(۹)

جو اونهي ۾ اوڙاڻ، جي هنجھُ تنهين هوءَ
هيءُ ڪاٺيو ڪوءِ، جو هونهن چاچر ۾ چيرون ڪري.

(۱۰)

ٿيو حُضوري هاڻ، سوجهه پيس سر جي
کوٽي لڏي ڪاڻ، پڪيڙي پاتار مان.

(۱۱)

چلهڙ چڪ گهڻي، جئن پاڻيءَ ۾ پُونرا
وِبا چت ڪڍي، تنهن سر مٿان هنجھڙا.

(۱۲)

بگها ڪوهُ بجهن، ته سڀن ۾ چا سڀجي
جي گهورا گهوگهيتن جا، سي لالون ڪيئن لهن
سندي ذات هنجهن، منهن ڪوڙيو موتي چڻي.

(۱۳)

سو سر، سو هنجھُ، سو پڪي، سو پجيرو
پيهي جان پروڙيو، مون پنهنجو منجهُ
تان ڏيل اهوئي ڏنجهُ، جئن ماري ٿو منجهه ڦري.



سر ڪاموڌ

(۱)

ڄام ڌڻي سا ڄارَ وَجَهِندي، ڏونڊي منجهه هُئي ڏيلَ
 سَنُڪ سُنڊر سُهڻي، سالڪ، ڪوٺڻ جَهڙي ڪيل
 عَقْلَ اَڪابرِ اَعلِيٰ اڳري، هُئي نازڪَ نِينهن پَري نانگيلَ
 تَنهن تَنُ قَماچيءَ جو نيو نوري، نازُ ڪري سان نيلَ
 اُنهيءَ اُٿي ڪينجهر ڪنڌين ۾ ڪوڙيا، تبو ترت تهن ويلَ
 هيءَ لَتَ ۾ لِيَتِيُون لَتَڪي، سا ٿي راند ڪري منجهه ريلَ
 ڪوٺيو ڪبير شاه چوي، تَنهن جا سَپ سڌي سرڪيلَ
 تہ گندريو گَجري ڪيئن هَتَ آيو، اهڙي اَت اڪيل
 ڪامَ ڪنبايو جنهن جيءُ مُنهنجو، عشق بره اُنگيلَ
 ڪاري تَنهن تان ترت ڪٽو، هيءَ آءُ جوڳيءَ تيل ڦليلَ
 سا چاڙهيان ٿو چوڏيل، اڄ ائون مُنڌَ مِياڻيءَ وچ ۾.

(۲)

مُنڌَ مِياڻيءَ وچ ۾، سامرُ لاڏَ ڌري ٿي لوڏَ
 طرحين طرحين تَنهن سين، ڪريان وڏا ڪي ڪوڏَ
 سَمي اُنهيءَ سان ڪانه ڪَريندي، هلي اچي ڪا هوڏَ
 ڪامَ ڪنڌيءَ ڪاموڏَ، مَرُ ٿي مَرُڪي مَحَلن وچ ۾.

(۳)

مَرُ ٿي مَرُڪي مَحَلن وچ ۾، هن ني نورن نيڻ نِراڪُ
 باغ تَنهن کي بخش ڪريان، پيا پلنگ پٿريون پاڪُ
 ويهَ ماڙيءَ منجهه مهري مرجان، اڱڻ ڪلي اوطاق
 تَنهن سان ڪا گهٽ ڪُنڊس ڪانڪا، پَنهنجي

وَسَ وَساندي واڪَ
 تيرَ تُڪا تَنهنِ پيڙيُون، مارنِ ٿا مشتاق
 جَنهنجَنِ چشمنِ چوريم چاڪَ، سا ٿو گاڏي
 چاڙهيان گندري.

(۴)

ڪنڌيءَ مَنجه ڪَنجهر جي، گندري آهي ڪُلُ
 طرح تماچي تَنهن جو آئڙيَ روح عَقْلُ
 سا راڄا وهاري رنگ محل ۾، جت ٿئي شعر شغلُ
 حيرت سين هونڊن چوي، تَنهن جي ڪَمَ هٿان ٿين ڪُلُ
 سونهن برابر صاحب راڻي سِڪا تَنهن سان ڪري نه ٿلُ
 مِيءَ کي محبت ميڙيو، ڪٿي عشق نينهُ اَمَلُ
 اهڙو جام اصل، نوريءَ کي ته نصيب ٿيو.

(۵)

ڳالهه جي ڳت، اچي نظر نوريءَ سين ڪَري
 ڪنهن کي ڏي سا ڪينڪي، اها پنهنجو آنتُ
 سا حويلن ۾ هونڊن چوي، وهاري تماچي ٿرتُ
 سميون سڀ صبح جو، تَنهن کي اچيو نٿن نٿُ
 اُن کي چئو مُهاڻي مَت، جنهن جي جهوليءَ چنڊُ
 جُهلي پيو.

(۶)

هيڏيءَ وير ڪيان، منجه ڪَنجهر سوجهرو
 نڪو نارو اُپ ۾، نڪو چنڊ اُهاءَ
 مِيءَ چڙهندي مَڪڙي، لٿو پاند مُهاءَ
 پَسين پَليجا، جيڏيائي جوڙ وهي.

(۷)

جَهڙِي سونهن سندياس، تھڙو ڪنجھڙ ۾ ڪونه پيو
ريس راڻن ڇڏي، وهي ڪانه وٽانس
مٽ مياڻيون مڪڙا، مڙي معاف ٿياس
تماچي مٿانس، اُيو مورچل هڻي.

(۸)

تڙ تماچي ڄامَ جو، تماچي تڙراءَ
تماچي جي تڙ تان، پيي گدا شاه
تڏهن لڏوڏن ڏهاڙ، جڏهن سمي سام بخشي.

(۹)

سما تو سرَ ڇٽ، پاڳارا پُرسَ پيا
گهرَ تماري گهيڙي، اچي جالَ جڳت
جن جيڏوئي پٽ، تن تيڏيائي بکيا.

(۱۰)

ڪنجَرَ ڪناراه، مئيءَ موچارِيون اڪيون
تنهن جا وارَ وسِيهرَ جهڙا، مڪيا مشڪ منجها
پسي ڳچي گندريءَ، هنجھ حيران ٿيا
پسين پليجا، جيڏيائي جوڙ وهي.



سر ڪنڀات

(۱)

ڪانڌ تَنهينجي پاند ري، آن ٿي سِيءَ مِراڻ
ڪوسنِ قباهن ۾، پيئي نني نران
اچين جي گهران، ته ولهه نه ساريان وکها.

(۲)

ڪانڌ تَنهينجي پاند ري، ٿي سِيءَ مِراڻ سڀ رات
ڪوسنِ قباهن ۾، تن تَنهينجي تات
اچين جي پريات، ته ولهه نه ساريان وکها.

(۳)

ڪانڌ مَر مَرين تون، تو وڙ ولهياي نه ٿيان
تو وڙ ونيون ڪيتريون، مون وڙ آهين تون
ميان مٿان مون، پڙو لاه مَر پاڇهه جو.

(۴)

هن تاري ڪي سامهون، هن تاري جيءَ لامر
مون ڪي مڪا سڄڻين، سهڻي ڳاڇ سلام
موتج پرين ڄام، آن ٿي لوڪ لشڪر پائيان.

(۵)

چَنڊَ ناسيندي نڪتا، هيڪ سرتا جُوان
مٿن پوتا پَتَ جا، هيئن پور بهان
ڪڏائي ڪهڪاڻ، پيچ پنيءَ گهر آيا.

(۶)

سُتي خواب لڌوم، هُيس رات حضور ۾

راند رَوَندي ڊولَ سِين، نئون ٿي نِينهن لڳو مَ
سجُ جو اڀريو مَ، تنهن چاڪَ پريان جا چوريا.

(۷)

جئن جئن ٿي جُهلي رات، تئن ٿي سڄڻ ساريان
لوڪُ ستو نندون ڪري، مون پريان جي تاتِ
وهاڻيءَ پريات، پسان مُنهُ محبوب جو.

(۸)

جيڪي پسان رات جو، سو جي ڏسان ڏينهن
ته هُندَ اڏامي باز ٿيان، وڃان ساجن سيئن
دَسَ لڳا در پوريا، پرين پَسِبا ڪيئن
آئون ٿي چوان ائين، منهنجو ساهُ سِڪي ٿو سڄڻين.

(۹)

تارا تراريون، نيزا نينَ پرينَ جا
هڻن مُنهُ پاريون، سانگَ نه ڪن ساهَ جو.



ڪاهوڙي

(۱)

ڪاهوڙن ڪٽي، ساجهر ٻڌا سندرا
ڏوريندي منجه ڏونگرين، ڪيائون پاڻ پئي
ڏکڻ ڏيل هئي، چيه لڏائون چيرين.

(۲)

مون سي ڏنا ماءُ، جنهن ڏنو پرين ڪي
رهي اچجي راتڙي، تن جنگن سندي جاءِ
انهن جي ساڃاء، ترهو ٿيندم تار ۾.

(۳)

ڏوري ڏوري ڏيه، مان ڪاهوڙي آيا
مين پيرين ڪيه، ڪوه ڄاڻان ڪنهن پار جي.

(۴)

ڪاهوڙي ڪرا، پر سوڌي سڌ پڪڻان
سوڃهي ڪنهن سران، ڪيائون انگهن مٿي اکرا.

(۵)

جت نه پکي پير، تن تمڪي ٻاهڙي
بيو ٻاريندو ڪير، ڪاهوڙڪي ڪير ري.

(۶)

ڏوٽي جا ڏورين، ساڃوءِ ٻڌي نه سئين
پاسا مٿي پئين، ڪاهوڙي ڪيڙين
ويا تن وڙين، جت نهايت ناه ڪا.

(۷)

ڏوٽي جا ڏورين، او ۽ اڳانجهي جو
جتانهن تي اُپري، ڳجهه ڳجهاندر جو
پينا تنهن هوءَ، جتي پهت پروڙن ناه ڪو.

قصو پنھونء سسئيء جو

سارانھيان سچو ڏٺي، هوندو جو آهي
تنهن صفت ڪر سچي جي، جو ٿو گهاڙو گهاٽ گهڙي
انگ اگبيئي انگيا، ڏرون ڏٺيءَ جي
پنڌ جي شهر ٻانڀڻي اڏيو اوساري
دانه دلوراءِ هو پت شاه پيڙهي تي
ڪمي ڪٽڪ نه هيس، ڪا ليڪو لشڪري
وانڪا وچيرن تي، چڙهن چڪ ڪري
سپڪو سلامي ٿي پاڻو پت شاه ڪي
ڏسي ڏوا موڪليا، نر تان نربي ڏي
ڪيائون پرڻا پاڻا ۾، ٿيا سنگيٽا سي
منڌر ڏني مائتن، نرمل ناهين ڪي
ڏاسي اٿي ڏيهه ۾ ڏني پٽ ڪي پرڻائي
واجهايو ويا وائي، ٿي پونجي پير سڀي
پنڌجي ڄائي بالڪي ٻيڻي ٻانڀڻ ڪي
وراڻو ورتي ڪي ٿي پر ۾ پڇائي
ته پوڻي پٽي پس ٿون، هن جو امر ڪيئن آهي
جوسي ڏسيو ٽپڻو زيهو وسامي
پنڌج ذات پروج سان، هن جو انگ لکيو آهي
تنهن وهلو واڍو ڪوٺيو، آندي صندوق ستباھي
تن وڏي ڏيءَ درياهه ۾، پيتيءَ ۾ پائي
لهريون لاهاريون، ڪڙڪا ڪن ڪري
سمهين سونيريءَ کون گهري ۾ گهاري

تَنهن چڙي شهر پنيپور ڏان آري اُھاري
 تَن پڇا پرتن ناه ڪا، جي تاڙو تڙا تي
 تَن ڏني پيتي پڌري، لهرن ۾ لڙھدي
 پڇي پرتن پتڙي، ڪوڏان ڪڍائي
 ته ستنو ٻار صندوق ۾ ٿا پسن پُرس سڀي
 تَن پاڳارو پرتن جو هو نينھون نانوَ ڌري
 مايا مال متاع جي ڪا ڪمي نه هي تنهن کي
 توڙون نه هو طالع ۾ ڪو ويا ويچاري
 درياه پاڇاه ديولي اُن کي ڏني ذات ڪري
 والي ويا بخشو تنهن کي، مولي مهر ڪري
 بڻو پريء وات ۾، ڏنو واري ورنه کي
 کلي ٿئين ڪير ٿيو سان اُمر الله جي
 سرهي ٿي سرير ۾ تنهن کي سڪ منجهان ساندي
 پڇو پاڻو پينگهڙي تنهن کي لاکيئي لوڏي
 نالور ڪيو سسئي تنهن کي ڪامن ڪوٺائي
 ٻاڻي ورس وچ تان پٽا کي جڳ ڄماندر کي
 سامائجي سرھال ٿي، آئي آتن تي
 تنهن سان ڪتن ڪوڏ مان ساھيڙيون سڀي
 ڪهي ڪيچان آيو لاليو، سوداگر ست تي
 اچيو آتن اند تان ٿسو ڳائي ڳالھائي
 چئي اُن ۾ ڪتي هڪڙي، سسئي سونهن ڪري
 تنهن جو ڌوڙي ڏنوار ۾ پيو شاني نه آهي
 هيء پدمي پنهونء سان هوند تري منجه توري
 تنهن سڄي ڳالھ سسئي کي چت وڌي چوري

جي اوڏهن ٿي اوائيو، ته ڏيانو مهري معاف ڪري
 سگها وڃو ساڻيا اوي اُن پيري
 تڏهن ساڻي سنڀيا موٽي ملڪ اُتي
 سي وڃي ڪيچ قرارنا سلامت سڀي
 ڪيائون پهُ پنهنوءَ سان ڳجهي ڳالهه ڪري
 صورت ڏني سون سسئي مورت موچاري
 تنهنجو جوڙ جڳ ۾ اها منڌ آهي
 سونهون ٿي هل ساڻ سان، اچان پنهنون پرتائي
 چئي ڪريو عرض آريءَ کي، ته مونکي موڪل ڏي
 تڏهن مڙي مهڄن اُٿيو آريءَ ڄام اڳي
 جي پنهنون ڏٺون پڌرو ته ساڻ ئي سنگ نه ڏي
 ته پٽيءَ پنهنون نه ڏيان، اڳيان آري چي
 هوٽي، نوٽي، پپر، پانهون، گڊو نيون لڳو لڳائي
 هوٽي، نوٽي، پپر، پانهون، سڀي نه نيون سي
 پنهنون ڏيهون پڌرو تان، ساڻ ئي سنگ نه ڏي
 سري ساعت نه چنڊڙي مونکي پاڻو پنهنوءَ ري
 موڪل ڏني تن کي آري اڳوڏي
 تن هوتن هٿيار سهڻا پڌا جهنوري جڙائي
 وڏا سنج سنگلات جا آئي اُنن تي
 گهر بنڊيون گوڏن تي، پيون مالهون مال مٿي
 متارا مياڻي ۾ ويٺا گهنديارا گهيري
 ته سوناري سرهي ٿي پسي پاندين کي
 لڳس عشق اُمونگهڙو، پاڻان پنهنوءَ تي
 سا سنڀاليو ساڻن کي ٿي ڪرمشون ڪري

جوانو جهليو جُوءِ ۾ ڪو آڏا ڏينهن اتي
 ته ساڻي نه ٿين سَنگَتي، ٿا وڃن واٽن ڏي
 تَن پَڌي پُوتَ پَلاڻيا، بوتا بارَ پري
 پَنڌجن شهر پَنپورَ ۾، آيا مَهارُون موڙي
 تَن چَڏيا چَپَ چانگن جا چُگيرَن چوڙي
 اُن شَهرُ سَچوئي واسيو اُنن اوڳاري
 سڄي شهر پَنپورَ ۾ ٿي وائي آيءَ وري
 ته ههڙا ساڻي سنڌ ۾ ڪڏهن نه آيا ڪي
 سَسئي سَنبهي هلي پَسَن پَنهونءَ ڪي
 تَنهن ايندي اڪيون ڪنيون، پَنهي باجهه پري
 مليون معشوقن جون رتيون رنگُ ڪري
 ڏسي ڏوا موڪليا، پَرَتَن پَنهونءَ ڏي
 تَه ڪيرُ آهي ڪن منجهان، ڪهڙو ڪمُ ڪري
 هتي آه هوتَن مان، هت ٿو پاڻڪي پَرَتُ چوي
 چئي وڳا ڏيوسَ وِترا تَه سَهجون ڏئي سي
 ڪَنهن پَر ڏوپن ڪپڙا، پَنهون پُجي پَرَتَن ڪي
 تَن اَڪَسَن اُچيو اَڪَسين پاڻو پَنهونءَ ڪي
 ته روهڙيون وجهي راس ڪري، ادا هُن اتي
 تَنهن پڇاڙي پرزا ڪيون، ڦاڙي ڦرهن تي
 سَسئي سَنبهي هلي، تَنهن ويرَتَڙ اُتي
 تان رَگورَتَ هُئن مان ٿو وڃي ورنهه ڪي
 چئي گنديون توتان گهوريان سُوڌيون پاڻ سڀي
 هُوند توڻي سان تڙ گهران، پَر ڪچو لوڪُ ڪري
 ميڙي گنديون مَچَ ڪري ڏنيون دانھ دائيءَ ڪي

مهتي ٻڌيون مھرون تن جي پاڻو ڀلون تي
 دائي ڏيڄ ڏٺن کي سڀيئي ساري
 الهه ڪارڻ ماڙهوئا گلا ڪو م ڪري
 سڄي شهر ڀنڀور ۾ وائي اِيءَ وري
 ته ڪڏهن ڪونه اٿيو ههڙو ڀرت هن پاري
 ڪوڏان ڌوبو ڪپڙا، خاصا ڪوٺيو ڏي
 تن ڏنو سڱ سسئيءَ جو، پوندي پنهنوءَ کي
 تڏهن ماڙهن منهن اڏيا، چنا چائيندي
 دهل دماڻي ڏڪڙين، نوبت نغاري
 شرنايون ۽ سورندڙا واجت وڃا ٿي
 وناهيائون وگهو چڱير چٽائي
 لائون ڏنيون لعل کي سرتين ساڻ ڪري
 پرڻايائون پنهنوءَ کي سسئي سينگاري
 هوئا به ٿي ڏينهن اُتھين پاڙي پنهنوءَ جي
 ساڻي سنبھي ٻاهر پيا وري وطن تي
 کي جي لڳن وات تي قدر ڏينهن به ٿي
 سي وڃي ڪيچ قرارا سلامت سڀي
 تن ڏنيون ڪيرون خوشيءَ مان، اڳيان آريءَ کي
 ته ڏمرجي ڏاڍو ٿيو آري اڳو ڏي
 پنهنون چڏي پئنتي هلي آيا هي
 سسئي سڀاءِ نه هئي، تڏهن ڪچو ٿيو ڪر کي
 پاڻان جات پرتن جو اسان کي مهڻو موران ٿي
 ڏوڙي ڌوبِي نه هوئا، طعنو لڳو تي
 تڏهن ڪريو ٻه پُٽن سان آري سي ٿو سنباهي

هوٽي، نوٽي هليا، چڙهي جُوانَ جمارن تي
 ٻانهو، ٻٻر ٻهر پيا، لَکُو لاچائي
 تَن وڌا سنج سنگلات جا آئي اُنن تي
 بفتريون ۽ بافتا اُٿيا اُن سِيُون اوچي
 هوتين هٿيار سهڻا ٻڌا جهَنوري جڙائي
 سني سڀيئي سوار تي چڙهيا چانگن تي
 سڌا آيا ساڪري، آهڊي اُچائي
 ٿا پُچن گهر پنهُونءَ جا موتيو ماڙهن کي
 تان سوڌو ڏٺو سَسئي، هوٽي هت آئي
 تڏهن ڀريو سا بازار مان وڃيو پار پنهُونءَ کي ڏي
 ته مون ڏٺو ماڙهن ۾، پنهُون تو جهڙو تني
 تڏهن حُبان هلي آيو پنهُون پير پري
 سڃاتائين سڀرين پنهنجا سڳا ڀائر سي
 اجهي سَسئي آيا تنهنجا ڏير سڀي
 تڏهن ڳر لڳيو ڳوڏن کي ٿي کليو کيڪاري
 وار وڇايون تن کي ٿي پوي پيرن تي
 هنڌ حويليون حُجرا ٿي جاڳهون جوڙي
 ليڻوٽيون لعلن لاءِ ٿي پٿرڻيون پائي
 سا لحاف ڪٿوريون ڪٽن تي آيو ورنهه وڇائي
 تازا طعام تيار ڪيو آيو ڏيرن ڏي
 کائي ڪيڻ خوش ٿيا، جڙي ويٺا جي
 ڪڏهن لاڪيڻ لانچئو، اُٿي سينچائين سنجهي
 تان ڏکيءَ کي ڏيرن چيو، تون آڏي ويهه اتي
 سا پري ويئي پيئيءَ تي، موتي ماڳ آئي

پُنھون ايندو پاڻهين اسان کي اُمائي اڳتي
 تڏهن پَهِي پَريائي پاڻ ۾ ورتو واڳهين ورائي
 سو بَنڌِي وڌو بهگڻين، اُٺائين اُٺ تي
 هڻي ڪامَ ڪرهين کي پُريا پَنڌَ مڻي
 سَتِي سَڪُ نه سَسُئي، ٿِي آڌِيءَ رات اُٿي
 وهائي واڪا ڪيو ٿي ساري صبحَ تي
 تنهن کي پاڻان پَلُون وَجَهَن، جَهَلُون اچي
 ساهيڙيون به سڀي

ماڙهو سڀڪو مَتَ ڏي آچئو بيهو ٻانڀڻ کي
 پيءُ پلندي نه رهي، جان کي منڻون ماءُ ڪري
 هاري وِجَ مَ هيڪلي، ڪهه مَ ڪيچَ مڻي
 مَرَن مڻو ناه ڪو، آهِن جَبَل وَچان جي
 بوهيو چٽا ڏوهَ ڏيهَن ۾، هاتارَ هَنڌَن تي
 لُچَ لَگُورَ لَنعَتي، رُوباهَ مڻي
 شينهن شهگوز شڪرا، عاقِبَ اڳو ڏي
 ٿيندينءَ ماسُ مَرَن جو، ڪوه جاڻان ڪڻي
 اُٿي هلي هيڪلي پنهنجو صاحبُ سنڀالي
 وڃي ٿي واڪا ڪندي، ڪهندي ڪيچَ مڻي
 پيرَ تنهن جا پڻون ٿيا، چڙهندي چنجن تي
 ڏين ڏوراپا ڏيلَ ۾ ڏونگرَ ڏکِيءَ کي
 سا ڏوراپا ڏيرَن کي هيءَ ڏکِيءَ ويندي ڏي
 لنگهي پَپُ پري ٿي، هلي هاڙهي ڏي
 رڙڪا ڪريو رُجَ ۾، ٿي ورونڊرَ ۾ ڏي
 تان ڏاڍي سيرَ سمونڊَ جي آيسِ اڳو ڏي

درباهُ پَسِي دَهلي، هُو ويا هورَ لنگهي
 سي سَڪِيءَ تان سعيو ڪري ويڙا اُٺ اڳي
 تڏهن پيرُ نه ڏسي پرَ جو، نَڪي سَکو سانگهي
 تڏهن رويو رتُ ڦڙن سان ٿي اَڪيون آبَ پَري
 وريو پوئين پيرَ ڏي اُها مُنڌا اچي
 سا سَري سَنگهرَ پَتِيين آئي وٽ اچي
 تان پَري ڏنَ ۾ بگهاڙ پيو، اچي ڪنڀائين
 کُونڊي کي

تڏهن لَلي ڪڍندي ليڏڻو هنيون ڪٽو ڪارُ ڪري
 تنگَ نه چوري هيڪڙي، ناهرُ نَڪي ڌڙ ڏوٽي
 تڏهن دل ۾ درماني ٿي، ويئي سُسِي سارُ ڇڏي
 چئي آيسَ اناڙي تان رَڪيم پرورِ پَس ڪري
 تنهن هڪيو ڏنسَ هَتَ ۾ ڪٿي ڪتورو ڪڍندي
 پَهون ڏڏائين پَتَ ۾، تنهن جو زور و زمين تي
 تانسِين ڏيبي ڌرتي اڏَ ٿي، تنهنجا سَٿا سڏَ سڄي
 پردي اندر پاڪَ ڪئي، پَلي پَرَمُ ڪري
 لَلي لوڙهه وڃائي، سو پريو پونءِ ڪوٽي
 اَلا اَن سُونهين جو شَل آريائي اچي
 تنهن واڳون واريون وَلهي، پنهنون پَرو ڏي
 سورسيو رهبرُ راهَ ۾ پاڻ پياديءَ کي
 تڏهن ڏسيو ڪتورو ڪوڏَ مان ٿو پنهنون پُڄائي
 ته هِن ڏيائي لاڏلي لَلا، ڪُنوار ويئي ڪاڏي
 تان چئي پيهي ٿي پاتارَ ۾، اڀائين لوڙهه لَٽي
 تڏهن وِٺو چُنيءَ پاندڙا، پُنهنون سَسِي سڏَ ڪري

پيهي ٿيا پاتار ۾، ٻئي داخل ڌرتيءَ جي
 جُنبِيون تَن تي زيارتون، عالمُ سڀ اچي
 ڪريون سوالُ سُسئيءَ کي، مان پنهون پَر وجهي
 سي ڪندا عرضُ الله کي، ڪٿي سڏ ٻڌندا سي
 ڏنُ پڪنُ ماڙهو مرون، تو وجهه واجهائي
 ويو ڌڪارُ ڏيه مان، ٿي موڪل مينهن کي
 واليءَ وسَ وسائي، ٿيا ساوا ڏيهه سڀي
 بنڊن سان براهمُ چوي، شالَ مولو مهرَ ڪري
 ڪلمون چئو ساري، ته مڙو محمدَ چامَ کي

لا اله الا الله محمد رسول الله



قصو جمجا سلطان جو

(۱)

ساراهيان سچو ڏٺي، جنهن جي جوڙ جڳاءِ
صاحب تنهنجي سڳهه جو آنت تنهن کي آءِ
وهڻيءَ سڀ وهڙين جوڙيون جاءِ بجاءِ
موليٰ مهر سنڌيءَ، هيءُ ٻانهو ٻاجه منگي ٿو.

(۲)

ٻانهو ٻاجه منگي ٿو، در تنهنجي درگاه
عيسيٰ نبي الله جو آيو رند ونيو ٿي راه
تان سسي پر سموند جي چڙهي نيڪ نگاه
تان سر بنا ري ساه، آهي ڪنهن ايام جو.

(۳)

آهي ڪنهن ايام جو، تنهن جا پنجھوءَ ڪن پريا
منجهس ماڪوڙن جا ڪوڙين کي هزار هون
ڪولن ڪائي ڪيترن نهرا نيش ڪئا
اچي انهن پاس عيسيٰ، پاڻ اُپي رهيو.

(۴)

عيسيٰ پاڻ اُپي رهيو، ڪيا هاتڪ هت سوان
اڱا ٿون احسان سان وجهه منجهس روح روان
ته پڇي پنڌ پوان، حقيقت هڏي کان.

(۵)

حقيقت هڏي جي وحيءَ آندي واه
توتي رب راضي ٿيو، نالو جنهن الله

ٻيو سڀيءَ منجهه ساءُ، حُڪمرَ سان حڪيمَ جي.

(٦)

تنهن ويرَ سڀيءَ کان پڇيو آ نيڪَ نبيءَ نروارُ
ڪي تون هئين ڏنيءَ ۾، ڪي تون دنيا دارُ
ڪي تون بادشاهه ملڪ جو، ڪي تون چور چڪارُ
ڪي تون غريبُ آدمي، ڪي تون زميندارُ
ڪي تون ملومَهت جو، ڪي تون عاقلِ عقلمدارُ
آسان تي اڏهارُ، حقيقتَ هڏا ڪر.

(٧)

تڏهن سڀيءَ کي سمي، آيو آبُ اکن مان
ڳوڙها سرِ ڳلن تان ويٽس رتِ رمي
ته دنيا ۽ دولتَ جي هيمَ ڪانه ڪمي
هُو جو ساءُ سر زمين، سو آئون جمجمَا
سلطانُ آهيان.

(٨)

تڏهن جمجمَا سلطان کان، پڇو نالي مٺي نورَ
ته ڪهڙا تو عدل ڪيا، ڪهڙا تو دستورَ
مُلڪَ مڙيئي ميرَ چؤ وٺئي ڪهڙي ساڻ شعورَ
ميان اهي مڏڪور، مون تي مڙيئي معلومُ ڪر تون.

(٩)

تان چئي منهنجي هنَ مڏڪور جو، شَهَ پهريون
سڻُ بيانُ
ته سورهن لک صوبن هئا، جن تي سڏايو سلطانُ
آسي لکَ گهوڙن آڻي، هو سڀڪنهن سان سامانُ

ري ساڌي روءِ زمينَ تي ڇڏيُمر توڙان ڪو نه تُمانُ
ايڏي سان آخِوانَ، هوسِ طالعِ وَندَ تَخَتَ تي.

(۱۰)

ٻيو مَڌڪورُ سئُ تون عيسِي عَقَلدارَ
ڪارهن لڪَ ڪويسرَ، عاقلِ آدميِ خاصا خبردارِ
ٻڌا پي ستَ هزارِ ستَ سا ستينَ اڳرا، هئا خوجا
خدمتگارَ

ڳاڻ ڳڻيائي ڪينڪي، هئا بهتُ گهڻا بيلدارَ
جيئن ڪارائي ڪڪرين، تيئن مون وٽ ڪڻڪَ
ڪارونپارَ

ايڏي سان اختيارَ، هوسِ تالابِينُ تَخَتَ تي.

(۱۱)

تيون مَڌڪورُ سئُ تون، اي نبيِ نوراني
پنجَ لڪَ هاڻن جا سي هئا مون وٽ مستاني
چار هزار حُجرن سي هئا جي اڏيا ايراني
تن ۾ لڪَ نيشانن اڳريون، جي ڪوڙلِ زباني
جوڙي جوڙيان تن سين، تان سورجُ ٿيون شاني
ايڏي سان آخِواني، هوسِ تالابِينُ تَخَتَ تي.

(۱۲)

چوٿون مَڌڪورُ سئُ تون، ڪاملِ لائي ڪنُ
ٻه لڪَ سئيسن سي هئا، جي فراشون ڪڻن
ٻه لڪَ آهيڙن سي هئا، جي لوڌَ حوالي جن
ٻه لڪَ پهلوانن سي هئا، جي مون وٽ ملهه وڙهن
ٻه لڪَ پاهيڙن سي هئا، جي بانگا باز ڪڻن

په لک وېجېن سې هئا، جي دارون دوا ڪن
ڏينه ته منهنجي ڏيل، تان ٿي ترٽ لنگهيا تن
منهنجي مهر مڃي ملڪن، ائون هوس تالابن
تخت تي.

(۱۳)

پنجون مذڪور سڻ تون عيسيٰ جنگ جوڻ
جيئن هڪ بهت اڏايم بنگلا، چوٺا ۾ چوگان
تن ۾ بيحد گهڻان بورچي ساڻ وڏي سامان
پنج سا بنين سې هئا، تن تي ٿي پکا پڪوان
اهي سڀ اڀاريا مون راهه مٿي رحمان
گڻي گڻيان ڪيترا، توسين شاه بيان
ايڏي سان آخوان، هس تالابن تخت تي.

(۱۴)

چي هئين تالابن تخت تي، ڪهڙا عدل ڪيا
ساڻ غريبن گهوٽيا، ڪهڙي وند ونديا
راوت رعيت سندا، ڪيئن ٿي داد پهتي در تي.

(۱۵)

تان چي ڏهون بخرو ڏهه تي، راوت ٺڪ ڪيام
ڪڇ تنهين تي ڪانڪا، نڪا ڪت ڪيام
ضامن ضعيفن جا ٿي وڏا غور ڪيام
تنهين تي ڪست ڪيام، جن مڃي مهر نه منهنجي.

(۱۶)

تان چي هئين تالابن تخت تي، ڏئي پرور پاچاهي
اچي ڪي عزرائيل توسين ڪهڙي ڏاڍي ڏاڍائي

سُت سٽاڻئون سائي، ميان پنهنجي مٿ جي.

(۱۷)

تان چي تيزمُ شوق شڪار جو، پيڙمُ ڪو پَڙاءُ
پنج سو پيلي گنيمُ پاڻ سان، ٿي لڪَ سَت سپاهُ
تن ۾ شير شريف هڪڙو هو عاقل وڏو امراءُ
پنج منزلون پنڌ ڪري، ڪاهيمُ ڪوڏ منجهاءُ
تان چڙهيو لڳن تاءُ، مغز مٿي سور ڪئون.

(۱۸)

مغز مٿي سور ڪئون سڄو ڪنڌ ڪپارُ
جامون جاءِ نه پانڻيان، پانيمُ اندوڪارُ
سو سڀ ويڙمُ وسري، جو هوڙمُ شوق شڪارُ
چڏي موٽيس پئتي اهو دارمڌارُ
تان اڳيان تخت تيار، اچي عيسيٰ امر سان ٿيو.

(۱۹)

تڏهن سھسين طبيبن کي سڏايمُ صحي
حاضر سڀ حڪيم ٿيا تنهن ويل وهي
دارون هن درد جو ڪريو پاڻ پهي
وڃي لحظي منجهه لهي، هي جو مرض مٿي جو.

(۲۰)

سي ڏين ڏسيو رنگ ڏيل جو، تن دستين ڪنيو دارون
اچيو اُت امراڻن ٿي سون لڏيون سارون
تن پنهنجي ئي پارون، وس وڏا ئي ڪيا.

(۲۱)

وس وڏائي ڪيا، حيل حڪيمن

سرَ منهنجي تان صدقو، ڦريو فيل ڏين
ورڇيو ويڇ وڃن، ڪا ڦڪي ڦير ئي نه ڪري.

(۲۲)

ڦڪي ڦير ئي نه ڪري، ڪوٺيو ڪوبه سڄاڻ
تان صورت عزرائيل جي تنهن اچي پساڻو پاڻ
عيسيٰ امر سان، لڳي مهر زبان تي.

(۲۳)

لڳي مهر زبان تي، آيو جنبي جوراڻو
تنهن بيحد خانا بند ڪيا، ٻيو ساه ڪيائين ساڻو
سا پر ڪيائين چنڊڙي، جيئن منڊيءَ مان ڏاڻو
جي آءُ اتي آلاڻو، ته پهتي آه عرش ۾.

(۲۴)

هڪڙو اُڪو آميرن ۾، ٻيو پڻ وزيراءِ
رائيون رڻ رت ڦڙا، سهيليون تنهن ويرا
بڻ بڻيون بيهي رهيون، ڪوجو وريو واءِ
جَمَ جَمَ شاه، منجهان لوڪ لڏي ويو.

(۲۵)

اڄ اڇوڪي راتڙي، مِيَتُ آه مهمان
ڏوپي واسي ڌريو، ڪڻي ڪٽولي ساڻ
جنهن تي پانيو پاڻ، تنهن جفا آئي جيءَ ڪي.

(۲۶)

صبح ڪڻي ڪٽولو هليا ڏانهن ڏنيءَ منجهان
مِيَتُ لوڏو نه سهي، هن تي ڪاهيو ڪست منجهان
لڳو روه لڪن سان، سنج چڪيائين ساءِ
لنبي لوڙهه مٿان، ڌري ويم ڌوڙ ۾.

(۲۷)

جانسين هُوَڙَمَ هُوَڙَ، تانيسين هُوَڙَمَ آسرو
هُوَ هُئائين هَلِيا، ٿيمرُ پُچائو پِسو
دوزخ دَرِيُون اُپَتِيُون، رويو رويو چو
عيسي اُمرائن مان مَوَن کي کَمَ نه آيو ڪو
جَمَما شاه جو خَيْرُ اگهيو هَڏَ نه ڪو
آيا مَلڪَ مُقابلي، ترسُ نه پيڙن توءِ
ڪهڙو دين مِچو، اٿي جُوان جَبابَ ڪر.

(۲۸)

جَبابَ ڪون زَبان کي، آيو تَن اڳيا
پَسِي صورت تَن جي، دل ٿي دَهشتَ ڪا
تَن ڪڍي گُرز هَڻن سان هَنيا ڪوپَ مَنجها
تُنبي تنبي ساهَ، عيسي مَلڪَ اُٿي ويا.

(۲۹)

پوءِ ڪوڙين ڪيئن قَبَر ۾، ٿيا بيحد بيشمارُ
ساعتَ نه ڏنائون ساهَ کي ڪيڙن ڪو قرارُ
پنج سا ورهَن دوزخ ۾، پيو پڻ هوس هزارُ
تَنهان پوءِ ٿيڙم نار، جڏهن عيسي اُمَر سان
اچي ويو.

(۳۰)

عيسي اُمَر سان اچي، تڏهن چُڻس غذا بان
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عِيسِي رُوحُ اللَّهِ
سِسي جَمَما جي هلي بهشتن ڏانهن
جي ڪلمون چُون مَنهان، مرهي تَن مَرِني کي.



قصو ٻلي ۽ ڪئن جو

(۱)

ساراهيان سو ڏٺي، جو ڦڌرتين ڪمالُ
آهي معلومُ تنهن کي، مڙئي حالُ احوالُ
سُيمِ حڪايت هيڪڙي جو خاصو خوبُ خيالُ
تَهْدَلِيُون ڪري تنهن جو، منڊيو مون مثالُ
ڇا تہ ڪنهن شهر ۾ پيو هئو ڪَن جو ڪالُ
آهي ماڻهو ڪاهي مالُ، ڪنهن اوسر ساڻ
اُٿي ويا.

(۲)

وهت وٺي آهي واهڻي جا وير چرڻ ويا وس
ڪا ٻلي ٻارن سانڍي هئي، ڪنهن رنگ وڌي
سين رس

سا وسري ويچارن کي ويئي انهن هنڌا پس
هريريءَ جي هنيانءَ ۾ گوندر لايا گس
ساريون سانبيڙن کي ٿي سئون ڏي سس
لائي لبارو لس، ۽ ڪاهي ڪوئن ۾ پيئي.

(۳)

ڪارڻ ڦوٽ پنهنجي، ٿي لکين ڏنائين لاه
ڪٽيو نت ڪئن کي، ٿي نهوڙبائين ناگاه
ماريون اچي موش سا، ستيون سنجھ صبح
تن جا سکا ساه، ٿي ٻرن منجه ٻليءَ ڪئون.

(۴)

تڏهن ڪئن ڪنهن ڏينهن ۾ مڙني ڪي مصلحت
ته رن نه رهندي ڪڏهن، جنهن جا ڏند رتاسين رت
ساڙي ٿي سائيءَ ۾، تنهن هئي سنڌي هيبت
ڏيهه پنهنجي ڪئون ڏور ٿي، وڃي ڪشئين
ڪجي قسمت
همه سان همٿ، ڪو پهه ڪريو پرديس جو.

(۵)

تڏهن رمي هليا رات ڪي، ڪو پهه ڪري پريان
ڪل ڪئا ڪسنور جا سور وني ويا سان
پڇي پڇا باهه ڪئون، پهڳڻ لائي پاڻ
تان ڪئين سانگه سٿاڻ، وڃي ٿين موليٰ جي ملڪ ۾.

(۶)

تڏهن پلي باجهاري ٿي، جان ڪي بچڙي بڪ
وٽس قوت ڪئن جو، سي ساريائين سڪ
ليٽيو لقمن لاءِ لڇي، سا جيءَ جهوري ٿيس جڪ
وٽي ڏاڍي ڏک، ڪنهن ڪنڌيءَ پاس ڪري پيئي.

(۷)

ڪنڌي پاس ڪري پيئي، چڙهي سگهه سرير
ڪري سباجها سڌڙا ساريو پير فقير
هيس ڪا ڪاڍ ڪئن جي، اندر منجهه اڪير
ته والي واري وير، تون قادر آڻ ڪئن ڪي.

(۸)

تڏهن ڪئن ڪنهن ڏينهن ۾، ڪي منجهون پرت پچار

تہ ڪڍي مُنجو مُوش ڪي، پنهنجي ڏيهه ڌوار
 تہ سَهيو ڪَن سَجي جا، سي وِجي پَٽيل سندا پار
 تہ ڌاتَر ڪڍي ڏيهه مون، ڪي ماري موت مڪار
 سگها اٿين سيگهه ۾ اها خبر چار
 پوءِ الاهي توهار، اسين موتون پنهنجي ملڪ تي.

(۹)

تڏهن ڪي ڪُٺا نڪريا ڪَستَ مون، وڏي ست سڌر
 سي دُوسي پَهتا ڏيهه ڪي، اُنهيَن پاس پهر
 جتي هُئي باڪ ٻليءَ جي، ظاهر سان زهر
 سي چُٺا چڙهيس اوچتا ناگهه منجهه نظر
 تڏهن نڪَ گهيو گيسي ڪري، منجهون مَن مڪر
 تہ ڪوڙين آمين ڪيترا، مون تي آهان جا ڏک ڏمر
 سي سڀ بخشجو بِاللہ لڳ، جي مون ڪيا
 خون خطر

هاڻي هَليسِ حجَ تي، ائون سُئي قيام قبر
 چاليهن تي چاليهن جي رکيم چاهه چهر
 ريڙهي اچو راج ڪي چڏيو خوف خطر
 تہ پيرين پئي پر، ائون هيئون هلاَن حجَ تي.

(۱۰)

تڏهن مُرڪي موتيا مُوش سي، ويا رمي ڏي راج
 فقيري جي فيض سان اُچُ ٿي پليءَ تي باجهه
 هاڻي خوف خُدا جي ماري ڪئي موٽاج
 چاليهن سا چور ڪي، ويس وڙهن جا واجهه
 پيئي قُرب ڪُئن جي، لائق پريءَ ڪي لاج

پَرَ بخشائيندي بَخشجو، هوءَ کاڌائين جي کاڄ
 حاصل ڪمُ ٿيبي حَاجَ، جي ائين هلو ته هوءَ
 حَجَ ويحي.

(۱۱)

تڏهن ڪُئا ڪري ڪاهَ، موٽيا پنهنجي مُلڪَ تي
 ٻليءَ ڏنا ڏورئين ڪري نرت نگاهَ
 سرهي ٿي سرِبرِ ۾ ته آندَ پاڻ الله
 تڏهن نڪَ گهيو گيسيون ڪري، سرُ صدقو ۽ ساهُ
 ته حرفُ ٻڌو مون هيڪڙو، جو ڪنهن دُرسُ
 پڙهيو دَآناه

ته ڪُلُ نفسِ ذائقَ الموتِ، ٿيندو سڀ فنا
 تڏهن توبه ڪري تائبُ ٿيس، دولهه جي درگاه
 هاڻي زاري هن ضَعيفَ جي سئو سڀ صلاح
 جيئن سوڙها ٿي سَمهن ڪريو، اچو لڳِ الله
 ته آئون حَجَ وِجان هر گاهَ، پڙهي ختمون خير جو.

(۱۲)

تڏهن موشنِ ڪي تنهن مَڪَرِ جي، ڪانه پيئي
 ڪا ڪَلُ

تن سڀني ٿي سَمهن ڪئي تنهن ماڳ مهل
 مٿن ٻلي پيئي ٻانڀَ جانَ، ڪري هوءَ هڪل
 ڪي هيئون پنهنجي پيت جي، دَسيا دُر دَغل
 ڪي پيڙبائين پيرن ۾، ڪي باقي منجهه بَغل
 ڪي واري ورتائين وات ۾، ڪي چنبي ۾ چَچَل
 تان انهي تور ٿهل، هن سَتَ ڪُئا سوگها ڪُئا.

(۱۳)

تڏهن ڪُٺا پڳا ڪَڙه ٿي، جيئن جهاڙو ڏيبي جهاڙُ
ترُ نه ترسيا ڪينڪي، پسي ڏک ڏوارُ
چئي پڇو تان پيڻي ٿئي، نٽ ماريندي مڪارُ
سي وڃي پهُتا پار، ڪاهي پنهنجي ڪُڙم ڪي.

(۱۴)

تڏهن ڪُٺن ڪُڙم ڏي، پڇو چي ڪريو خير خبرُ
جيئن سگها آيو سيگهه ۾ ڪنهن ڏاڍي ورتو ڏرُ
تڪا آيو تيز سان جهاڳي بيديون برُ
ڪل ڏيو ڪا ڪر، حقيقت هن حال جي.

(۱۵)

تڏهن ڪُٺن ڪُڙم ڪي ڏنو جوڏوڻ هيءُ جَبابُ
ته ڪاڇ ٻليءَ جو چيچڙا، جنهن ۾ نه آه ثوابُ
اڳي ظالم هئي زور گهڻي، اندر خون خرابُ
تڏهن ماريندي هئي هڪڙو، تڪور ڪي تابُ
هاڻي فقيريءَ جي ڦَند سان ڇڏيائين حرفُ حسابُ
سَت سَت ماريو ساعت ۾، ٿي ڪُٺا ڪري ڪَبابُ
دلِ دغا دولابُ، ٿي پڙهي حج هنر جا.

(۱۶)

پَرَ نه ٻليون هلن حج تي نه ڪُٺا سَمهه هڻن
جي هنر بازِيون حرڪتون، ٿا مڪر رکن مَن
هي مِثل تَن ماڻهن جو، آه قصو منجهه قصن
جي وجهڻو داؤد غاء جا ٿا واٽن تي وڙڪن
تڪين بيگانيون عورتون، ريجهي سان رُٺن

مَڙَدَنَ جِي مَجْلِيسَ كِي اوڏا تا نه اچن
 پيرويءَ پيغمبرَ جِي ڪَنا تا وَلها واءِ وَجَن
 جِي تا رانديون ريب رَوَن، اُوءِ پِي آهِنِ پُولِ
 پليءَ جِي.

(۱۷)

پَرَ جو پاڙو تڪي پانهنجو، ڏُرڙو ڇڏي ڌيانُ
 پاڙا نبيَن کي پيارا، جيئن ڄاڻي جڳُ جِهَانُ
 پوءِ پڌر پوندي ڳالهڙي، ٿيندو گوڙ گُمانُ
 تڏهن ماءُ ڪوٺيندو منهن تي، جان هٿُ
 ڏيندو حيوانُ
 جان قَسَمُ ڪندو ڪوڙ تي، ڪٿي قادرُ جو قرآنُ
 جن اهڙو دين ايمانُ، اُوءِ پِي آهِنِ پُولِ پليءَ جِي.

(۱۸)

پَرَ بَر بحر جا زاهد جِي، ٿا ڪَن سَهسِين سير سَبِيلَ
 مٿڪا مٿڪَن تي هڻيو ٿا ڪَن تَسِين جِي تحصيلَ
 ڪَشَفَ ڪرامَتِ سان ڏَسَن، پٽا دل جا دُرسُ دَلِيلَ
 سَخا نه آه سِجَن کي ڪا ڪوڏِيءَ قَدَرُ قَلِيلَ
 جِي اهڙي بخلِ بَخِيلَ، اُوءِ پِي آهِنِ پُولِ پليءَ جِي.

(۱۹)

پَرَ جِي شرعَ ۾ شَفِيعَ ڄامَ جِي، ٿا ڪوڙ ڪَن قاضي
 وٺو روڪ رُپِين کي، ٿا ٿين رشوتِ تي راضي
 حق منهنجئون ناحقُ ڪيون، ٿا ڪَن دڙَ پڙَ درازي
 سي پي چاندي چٽا ڪينڪي، وڃي ريءُ ٿيا روازي
 جِي ٿا بَتلائِنِ بازِي، اُوءِ پِي آهِنِ پُولِ پليءَ جِي.

(۲۰)

بعضي ڪن ملن جي، اهڙي خوءِ آهي خصلت
جيئن مٽي ماڻهوءَ تي خوش ٿيندا آندڙ ۾ البت
پوءِ واريون وقتن کي ٿا ناتا ڪرين نست
پوءِ ڪنڀو قرآن ڪريم کي ٿا ڊوڙن ساڻ مٽ
نڪي نامر خُدا جي، نه حضرت جي حرمت
جان لالچ هوندن لولن جي، جان پٿون
ڪارڻ پٽ

گوهر جو سي قدر نه ڄاڻن، ڪل انهن قيمت
جي اهڙي ڳالهين ڳت، اوءِ پي آهن ڀول ٻليءَ جي.

(۲۱)

پر خير شاه خواهش رسول جي، چئي نست
مدح مسڪين

تنهن سيد سڙ انبياؤ جي، تون درس رهج سر دين
جن کي حب حبيب جي آه محبت مهر منجهين
سي ڪهندا ڪلمون ڪوڏ مون، يڪ دل ساڻ يقين
اوءِ ڪڏهن ٿيندا ڪين، شل پهڳڻ ڀول ٻليءَ جي.

لا اله الا الله محمد رسول الله





پڙهندڙ نسل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻِڪَ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ جڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ٻرندڙ، چُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪَندڙ، پاڙي، ڪاڻو، پاڇوڪڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪَ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَن) ڪا به تنظيم ناهي. اُن جو ڪو به صدر، عهديدار يا پايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پڪَ ڄاڻو ته اهو ڪُوڙو آهي. نه ئي وري پَنَ جي نالي کي پئسا گڏ ڪيا

ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وڻن جا پن ساوا، ڳاڙها، نيلا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پن به مختلف آهن ۽ هوندا. اهي ساڳئي ئي وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ٻرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽ پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پن ڪا خصوصي ۽ تالي لڳل ڪلب Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پن جا سڀ ڪم ڪار سهڪاري ۽ رضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي حالت ۾ پن پاڻ هڪٻئي جي مدد ڪرڻ جي اصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽ غير تجارتي non-commercial رهندا. پنن پاران ڪتابن کي ڊجيٽائيز digitize ڪرڻ جي عمل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجيٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution جو ٿيندو. اهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو ته ڀلي ڪمائي، رڳو پنن سان ان جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پنن کي کليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وس پٽاندڙ وڌ کان وڌ ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليکڪن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي همٿائين. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن به رڪاوٽ کي نه مڃن.

شيخ آياز علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٽ، پُڪارَ
سان تشبيهه ڏيندي انهن سڀني کي بمن، گولين ۽ بارود جي مد مقابل
بيهاريو آهي. آياز چوي ٿو ته:

گيت به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪرڻ ٿا.

... ..

ڄڻ ڄڻ جاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ چڻ ٿا؛
ريٽيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي منجهه پهتا چڻ ٿا؛

... ..

ڪالهه هيا جي سُرخ گلن جيئن، اڄڪلهه نيلا پيلا آهن؛
گيت به ڄڻ گوريلا آهن.....

... ..

هي بيت اٿي، هي بم - گولو، جيڪي به کڻين، جيڪي به کڻين!
مون لاءِ ٻنهي ۾ فرق نه آ، هي بيت به بم جو ساٿي آ،
جنهن رڻ ۾ رات ڪيا راڙا، تنهن هڏ ۽ چم جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته ”هاڻي
ويڙهه ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نه وڃايو“ نادانيءَ جي
نشاني آهي.

پڻ جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رڳو نصابي ڪتابن تائين
محدود نه هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج
۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي
پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پڻ نصابي ڪتابن
سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين
ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسل جا پَن سڀني کي چو، چالاڻ ۽ ڪينئن جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي پنهنجو حق، فرض ۽ اٽل گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پاءُ
 پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَن پَن جو پڙلاءُ.“
 - اياز (ڪي جو بيجل ٻوليو)